

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ รวบรวม สรุป จำแนก วิเคราะห์ สังเคราะห์หรือบูรณาการสาระสำคัญขององค์ความรู้ที่ได้จากผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องงานวิจัยด้านยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๒ (๘ ปี) เพื่อวิเคราะห์ และเสนอแนะทิศทางที่เหมาะสมในการพัฒนาวิชาการวิจัย ในปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖

สำนักงาน ป.ป.ส. โดย สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้รับการสนับสนุนในการให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะด้านวิชาการเพื่อพัฒนาผลงานในครั้งนี้จาก รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ คณะโต ผู้อำนวยการเครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ปธานวนิช คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่ง สำนักงาน ป.ป.ส. ขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ในการนี้ สำนักงาน ป.ป.ส. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านเด็กและเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจทุกท่าน

ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สำนักงาน ป.ป.ส.

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทที่ ๑ บทนำ	๑
หลักการและเหตุผล	๑
วัตถุประสงค์	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ขอบเขตการศึกษา	๕
ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย	๖
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๗
ประโยชน์ของงานวิจัย	๘
บทที่ ๒ บรรณานุกรมงานวิจัย	๙
บทที่ ๓ สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยที่เลือกสรร	๑๒
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและการวิเคราะห์	๑๐๐
● ผลการศึกษา	๑๐๐
● การวิเคราะห์ผลการศึกษา	๑๑๘
- ด้านลักษณะงานวิจัย	๑๑๘
- ด้านวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา	๑๑๘
- ด้านพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา	๑๑๙
- ด้านปี พ.ศ. ที่เผยแพร่	๑๑๙
- ด้านประเภทกลุ่มเป้าหมายแยกตามสภาวะการณ์ทางสังคม	๑๑๙
- ด้านประเภทกลุ่มเป้าหมายแยกตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา	๑๑๙
- ด้านอายุของกลุ่มเป้าหมาย	๑๒๐
- ด้านปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด	๑๒๐
- ด้านแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑๒๐

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ ๕ การประมวลองค์ความรู้และข้อเสนอแนะ	๑๒๑
● ผลการประมวลองค์ความรู้	๑๒๑
● ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุ/ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด	
- ปัจจัยส่วนบุคคล	๑๒๑
- ปัจจัยครอบครัว	๑๒๓
- ปัจจัยสิ่งแวดล้อม	๑๒๔
● ด้านวิธีการ รูปแบบ แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	
- กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา	
๑. ระดับปฐมวัย (อายุ ๓-๕ ปี)	๑๒๕
๒. ระดับชั้นประถมศึกษา (อายุ ๖-๑๒ ปี)	๑๒๗
๓. ระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป (อายุ ๑๓-๒๕ ปี)	๑๓๑
๔. กลุ่มเสี่ยง	๑๓๕
- กลุ่มเป้าหมายนอกสถานศึกษา	
๑ กลุ่มผู้ไม่เคยใช้ยาเสพติด	๑๓๖
๒. กลุ่มเสี่ยง	๑๓๗
๓ กลุ่มติดยาเสพติด	๑๓๘
๔ กลุ่มค้ายาเสพติด	๑๓๙
ข้อเสนอแนะ	๑๔๐
● มิติการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๑๔๐
● มิติการนำองค์ความรู้ที่ได้มาเสนอแนะคลังข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.	๑๔๑
บรรณานุกรม	๑๔๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ แสดงวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยแยกตามลักษณะงานวิจัย	๑๐๐
๒ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามรายปี	๑๐๑
๓ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามพื้นที่ที่ทำการวิจัย	๑๐๕
๔ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน (สภาวะการณ์ทางสังคม)	๑๐๘
๕ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง	๑๑๐
๖ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน (สภาวะการณ์ทางการศึกษา)	๑๑๒
๗ แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามประเด็นปัจจัย/สาเหตุของเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด	๑๑๓
๘ แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามประเด็นแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้ เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด	๑๑๕

บทที่ ๑

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัญหาหายาเสพติดเป็นปัญหาซึ่งก่อผลกระทบเป็นวงกว้างแก่สังคม เนื่องจากเป็นภัยต่อความมั่นคงและกระทบต่อความสงบสุขของประชากรในประเทศ ซึ่งนับวันปัญหาหายาเสพติดจะทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็น และเร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทยเริ่มดำเนินการในสมัยรัฐบาลที่มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ จนมาถึงปัจจุบัน แม้จะมีการปรับเปลี่ยนแนวนโยบายไปบ้าง แต่แนวทางหลักๆ ที่ยังคงดำเนินการอยู่ มีหลักการสำคัญ ๒ ประการ คือการลดอุปทาน หรือการลดปริมาณยาเสพติด (Supply Reduction) และการลดอุปสงค์ หรือลดความต้องการใช้ยาเสพติด (Demand Reduction) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.), ๒๕๔๔ : ๑)

ปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่รุนแรง เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา โดยเกิดการแพร่ระบาดของยาบ้าอย่างรุนแรงในสถานศึกษา ซึ่งกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส. และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการสำรวจการใช้ยาบ้าในสถานศึกษา โดยวิธีการเก็บตัวอย่างปัสสาวะของนักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศ ปรากฏว่าพบนักเรียนนักศึกษาใช้ยาบ้าถึงร้อยละ ๑.๑๖ (สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๔๔ : ๒๔) และจากการประมาณการการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยสำนักงาน ป.ป.ส. พบว่าแนวโน้มการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะยาบ้า รัฐบาลในสมัย พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (รัฐบาลชุดดังกล่าวเข้ามาบริหารประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๑๑๙/๒๕๔๔ เรื่องแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด และคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๑๒๐/๒๕๔๔ เพื่อดำเนินการตามแนวทางพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะปัญหายาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทุกภาคส่วนในสังคมต่อสู้เอาชนะปัญหายาเสพติด ตามแผนปฏิบัติเพื่อเอาชนะยาเสพติดภายใต้กรอบแนวคิดสำคัญ ๔ ประการ คือแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัวยา แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมผู้เสพยาเสพติด แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมพื้นที่และการใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรมแยกสลายและทำลายฝ่ายตรงข้าม และแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืน โดยการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติเป็นผลมาจากการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นกำหนดแนวทางเพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อวันที่ ๑๐-๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕ ณ จังหวัดเชียงราย ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ ๔ ด้าน ซึ่งนำมาสู่การกำหนดยุทธศาสตร์หลักเพื่อเอาชนะยาเสพติด ๔ ยุทธศาสตร์หลัก คือ ยุทธศาสตร์

การแก้ไขปัญหาด้วย/ผู้ค้ายาเสพติด (Supply), ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด (Demand), ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเชิงบูรณาการ (Management) (สำนักงาน ป.ป.ส. ๒๕๔๘ : ๑๒๔-๑๒๕) ซึ่งใช้เป็นยุทธศาสตร์หลักเรื่อยมา ในสมัยรัฐบาล พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ “ปฏิบัติการรวมพลังไทย ขจัดภัยยาเสพติด ร่วมเทิดไท้องค์ราชัน” มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด และการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ เน้นกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เฉพาะที่มีปัญหายาเสพติดอยู่ในเกณฑ์สูงเป็นพิเศษ ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มนักค้ายาเสพติดระดับสำคัญ กลุ่มผู้ที่เคยมีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่ตามแนวชายแดน และพื้นที่เมืองสำคัญ นอกจากนั้นยังได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลังประชาชนทุกภาคส่วน (อาร์วายทีไนน์, ๒๕๕๐) ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๕๑ นโยบายรัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช และนโยบายรัฐบาล นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหา ยาเสพติด คือยุทธศาสตร์ “๓ ลด ๓ เพิ่ม ๓ เน้น” โดยเน้นลดผู้ค้า ผู้เสพ ผู้เสี่ยงและปัจจัยเสี่ยงเพิ่มมาตรการ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้เข้มแข็ง เพิ่มบทบาทของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่ม บทบาทช่องทางสาธารณะ ร่วมเฝ้าระวังยาเสพติด เน้นกทม.และปริมณฑลบางพื้นที่ เน้นพื้นที่จังหวัดชายแดน เน้นพื้นที่แพร่ระบาดซ้ำซาก (รัฐบาลไทย, ๒๕๕๑) และปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๓) รัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้กำหนด นโยบาย ๕ รั้วป้องกัน ซึ่งนโยบาย ๕ รั้วป้องกัน ระยะที่ ๑ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ๑ เมษายน – ๓๐ กันยายน ๒๕๕๒ โดยมี แนวความคิดว่าแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของปัญหายาเสพติดเป็นผลมาจากเงื่อนไขหรือปัจจัยสำคัญ ๕ ปัจจัย ได้แก่ จุดอ่อนทางด้านชายแดน จุดอ่อนในด้านพื้นที่ปัญหาที่ยังดำรงอยู่ จุดอ่อนทางด้านปัจจัยเสี่ยงทางสังคม ความอ่อนแอของครอบครัวและชุมชน และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม โดยรัฐบาลได้ กำหนดให้มีแผนปฏิบัติการภายใต้กรอบแนวคิดในการปฏิบัติ ๔ กรอบความคิด เพื่อควบคุมการขยายตัวของ ปัญหา ยาเสพติด ประกอบด้วย การควบคุมตัวยา ควบคุมพื้นที่ ควบคุมเงื่อนไขโดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยง และควบคุมผู้เสพเพื่อตัดเงื่อนไขของอุปทาน และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ ๕ รั้วป้องกัน เพื่อเป็นเกราะคุ้มกันภัย ยาเสพติดในแต่ละระดับ โดยแต่ละรั้วป้องกันมีเป้าหมายในการควบคุมผู้เสพ ผู้ค้ายาเสพติด และกลุ่มเสี่ยงที่มี โอกาสเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้มากที่สุด รวมทั้งเพิ่มบทบาทของชุมชนและประชาสังคมให้มีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น ซึ่งยุทธศาสตร์ ๕ รั้วป้องกัน ประกอบด้วยรั้วชายแดน รั้วชุมชน รั้วสังคม รั้วโรงเรียน และรั้วครอบครัว และ ๒ โครงการหลัก คือโครงการปราบปรามนักค้ายาเสพติดรายสำคัญและ ลดความเดือดร้อนของประชาชน และโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (สำนักงาน

ป.ป.ส. ๒๕๕๒ : ๗-๙) ต่อมาตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๒๔๙/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ได้กำหนดให้มีปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็ง ชะยาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ ๕ รื้อป้องกัน ระยะที่ ๒ เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๒-กันยายน ๒๕๕๓ โดยยึดแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ๕ รื้อป้องกัน ระยะที่ ๑ และให้ความสำคัญเพิ่มเติมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่มีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานคือพื้นที่ชายแดนภาคเหนือที่เป็นแหล่งนำเข้ายาเสพติด พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นระบบการแก้ไขปัญหายาเสพติด/ผู้เกี่ยวข้องกับการยาเสพติด โดยกระบวนการชุมชน-สังคม และมาตรการสมัครใจ ระบบการพัฒนาระบบบังคับบำบัด และระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเรือนจำ นอกจากนี้ยังเพิ่มบทบาทภาคประชาชน พลังสังคม ควบคู่กับบทบาทของภาครัฐด้วย (สำนักงาน ป.ป.ส. ๒๕๕๒ : ๑-๗) ซึ่งจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลในแต่ละสมัย ต่างให้ความสำคัญและเน้นหนักที่การปราบปรามผู้ค้ารายใหญ่ การควบคุมจำนวนผู้เสพ และกลุ่มผู้ที่มีโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดแทบทั้งสิ้น

จากการสำรวจสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปี ๒๕๕๒ พบว่าสถานการณ์ปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจากประมาณการจำนวนผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดในปี ๒๕๕๑ (จำนวน ๖๐๕,๐๙๕ คน) พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๐ จำนวน ๒๙,๗๘๓ คน (จากจำนวนผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดในปี ๒๕๕๐ จำนวน ๕๗๕,๓๑๒ คน) ซึ่งจำนวนผู้ต้องหาคดียาเสพติด และผู้ได้รับการบำบัดรักษายาเสพติดต่างมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน (ปี ๒๕๕๐ จำนวนผู้ต้องหาคดียาเสพติด ๑๑๗,๐๗๑ คน ปี ๒๕๕๑ จำนวนผู้ต้องหา ๑๕๐,๑๖๐ คน เพิ่มขึ้น ๓๓,๐๘๙ คน) โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดส่วนใหญ่คือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุ ๑๕-๒๔ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๐ เมื่อพิจารณาจากกลุ่มผู้ได้รับการบำบัดรักษาครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มหลักของผู้เข้ามามอบตัวบำบัดรักษา พบว่าส่วนใหญ่อายุของผู้ได้รับการบำบัดรักษา คือ ๒๐-๒๔ ปี แต่ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมา พบว่าอายุของผู้ได้รับการบำบัดรักษาครั้งแรกน้อยลง โดยส่วนใหญ่คือ อายุ ๑๕-๑๙ ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ ๒๐-๒๔ ปี และ ๒๕-๒๙ ปี ตามลำดับ ซึ่งเป็นที่น่าวิตกว่ากลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งควรจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ กลับมีแนวโน้มในการใช้ยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นในขณะที่เริ่มเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในช่วงอายุน้อยลง (สำนักงาน ป.ป.ส. ๒๕๕๒ : ๑-๒๑)

ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการศึกษา รวบรวมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ วิจัยด้านยาเสพติด เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะประเด็นการป้องกันกลุ่มเด็กและเยาวชนไม่ให้เข้าสู่เกี่ยวกับยาเสพติด จึงเห็นสมควรให้มีการทบทวนงานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด ด้านยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาและทบทวนแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนหันไปใช้

ยาเสพติดและแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่มีการเผยแพร่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๒ เพื่อสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์/บูรณาการองค์ความรู้ในภาพรวม และเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสำรวจงานวิจัยด้านยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด (ป.ป.ส.) ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๒ (๘ ปี)

๒. เพื่อรวบรวมสาระสำคัญของผลการวิจัยด้านยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ในคลังหรือฐานข้อมูลส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๒ (๘ ปี)

๓. เพื่อสรุป จำแนก วิเคราะห์ สังเคราะห์หรือบูรณาการสาระสำคัญขององค์ความรู้ที่ได้จาก ผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้าน Potential Demand ที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการ ด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.

๔. เพื่อวิเคราะห์ทิศทางของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ ยาเสพติด (Potential Demand) ที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. เสนอแนะทิศทางที่เหมาะสมในการพัฒนาวิชาการ วิจัย ในปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖ และสามารถนำองค์ความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาเฉพาะงานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลส่วนวิชาการ ด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ที่มีการเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๒ เฉพาะยุทธศาสตร์ ด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ในประเด็นของเด็กและเยาวชน โดยทำ การสรุป จำแนก และวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาสาระส่วนที่เป็นข้อค้นพบของรายงานการวิจัย หรือผล การศึกษาวิจัยที่สำคัญ เพื่อนำมาสังเคราะห์/บูรณาการเป็นองค์ความรู้ในภาพรวม ซึ่งวิธีการสังเคราะห์/ บูรณาการใช้วิธีการบรรยาย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. สืบค้นและจัดหางานวิจัยฉบับสมบูรณ์ตามรายชื่องานวิจัยที่ปรากฏในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๒ ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) เฉพาะประเด็นเด็กและเยาวชน

๒. จัดหมวดหมู่งานวิจัยที่ได้จากการสืบค้น ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ประเด็นการศึกษาวิจัยดังนี้

- ด้านลักษณะงานวิจัย
- ด้านวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา
- ด้านพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา
- ด้านปี พ.ศ. ที่ทำการศึกษา
- ด้านประเภทกลุ่มเป้าหมายแยกตามสภาวะการณ์ทางสังคม
- ด้านประเภทกลุ่มเป้าหมายแยกตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา
- ด้านอายุของกลุ่มเป้าหมาย
- ด้านปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด
- ด้านแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๓. สรุปผลการศึกษาวิจัยและสรุปสาระสำคัญของงานวิจัยที่เลือกสรร

๔. การประมวลองค์ความรู้/บูรณาการผลการวิจัยสำคัญ ๆ ในประเด็นดังนี้

- องค์ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุ/ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด
- องค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ รูปแบบ แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๕. เสนอแนะแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน

ขอบเขตการศึกษา

๑. เอกสารที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า คือนงานวิจัยด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ที่มีการเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๒ (๘ ปีย้อนหลัง) เฉพาะประเด็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งมีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. โดยเป็นงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์และมีรูปแบบฉบับสมบูรณ์ออกเผยแพร่แล้วเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ

๒. การรวบรวมสาระสำคัญของผลการวิจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- ชื่องานวิจัย
- ผู้วิจัย
- ปีที่ทำการวิจัย

- วัตถุประสงค์ของงานวิจัย
- วิธีดำเนินงานวิจัย
- ข้อสรุปงานวิจัย

๓. การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะทิศทางการวิจัยในอนาคต ใช้ข้อมูลจากงานวิจัยด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ที่มีการเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๒ (๘ ปีย้อนหลัง) เฉพาะประเด็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งมีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. โดยเป็นงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์ และมีรูปแบบฉบับสมบูรณ์ออกเผยแพร่แล้วเท่านั้น

๔. การคัดกรองคุณภาพเอกสารงานวิจัย เพื่อนำมาศึกษาวิจัย ผู้วิจัยถือว่าคุณภาพของงานวิจัยซึ่งมีในคลังหรือฐานข้อมูลส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. อยู่ในเกณฑ์เป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ได้รับการอุดหนุนทุนวิจัยจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากเจ้าของทุนอุดหนุนดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้ได้รวมผลงานที่เป็นวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หรือผลงานประกอบการศึกษาและฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย

ใช้ระยะเวลา ๔ เดือน (ธันวาคม ๒๕๕๒-มีนาคม ๒๕๕๓) ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

การดำเนินการ	ระยะเวลา (๔ เดือน)			
	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
๑.สำรวจ รวบรวมองค์ความรู้ผลงานวิจัยจากคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด	→			
๒.จัดหมวดหมู่องค์ความรู้ผลงานวิจัยจากคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด	→			
๓.กำหนดประเด็นการศึกษา		→		
๔.จัดทำโครงร่างงานวิจัย		→		
๕.เสนอโครงร่างงานวิจัยต่อผู้อำนวยการส่วนวิชาการด้านยาเสพติด			→	
๖.จัดทำบรรณานุกรม			→	
๗.สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย			→	
๘.จำแนก วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอแนะ			→	→
๙.นำเสนอผู้อำนวยการส่วนวิชาการด้านยาเสพติด				→

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

- การประมวลองค์ความรู้ หมายถึง การนำผลการศึกษาวิจัยมาบูรณาการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยทั้งหมดมาหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษา โดยเป็นการพัฒนาต่อยอดจากผลงานวิจัยเดิม
- ปัจจัย หมายถึง ปัจจัย/สาเหตุของเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด
- แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง แนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด
- เด็กและเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ๓-๒๕ ปี ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดย
 - เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๓-๑๔ ปี
 - เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕-๒๕ ปี
- เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ๓-๒๕ ปี ซึ่งศึกษาในระบบโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย โดยหมายรวมถึงตั้งแต่ระดับปฐมวัยขึ้นไป ทั้งของรัฐบาลและเอกชน
- เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ๓-๒๕ ปี ซึ่งไม่ได้ศึกษาในระบบโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย
- เด็กและเยาวชนกลุ่มปกติ หมายถึง เด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาที่มีลักษณะส่วนตัว พฤติกรรม โอกาสและเงื่อนไขปัจจัยการใช้ชีวิต เช่น พื้นที่ กลุ่มเพื่อน ครอบครัว เป็นต้น ที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในระดับน้อย-ปานกลาง
- เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง เด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาที่มีลักษณะส่วนตัว พฤติกรรม โอกาสและเงื่อนไขปัจจัยในการใช้ชีวิต เช่น พื้นที่ กลุ่มเพื่อน ครอบครัว เป็นต้น ที่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในระดับสูง
- ปัจจัยเสี่ยง หมายถึง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ลักษณะนิสัย พฤติกรรม โอกาสหรือเหตุการณ์ และอื่น ๆ ที่มีผลต่อการมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดประเภทต่าง ๆ

ประโยชน์ของงานวิจัย

๑. ประโยชน์ในทางวิชาการ

ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติดและแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒. ประโยชน์ในทางปฏิบัติ

๒.๑ ได้ทราบสาระสำคัญ ผลสรุป การจำแนก การวิเคราะห์ การประมวลองค์ความรู้หรือการบูรณาการสาระสำคัญขององค์ความรู้ที่พบจากผลการศึกษาของงานวิจัยที่ศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนป้องกัน และกำหนดแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไป

๒.๒ ได้รูปแบบ/แนวทาง/วิธีการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒.๓ ได้แนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ในประเด็นกลุ่มเด็กและเยาวชน และการนำเสนอทิศทางที่เหมาะสมในการพัฒนาวิชาการ วิจัย ในปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖ และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

บทที่ ๒

บรรณานุกรมงานวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษางานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ด้านยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ในประเด็นเด็กและเยาวชนที่มีการเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๒ ที่มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๐ เรื่อง และได้จัดทำบรรณานุกรมงานวิจัยเรียงลำดับตามปีที่พิมพ์เผยแพร่ดังนี้

๑. โรงพยาบาลธัญญารักษ์. (๒๕๔๕).

การแพร่ระบาดของสารเสพติดและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. รายงานการวิจัย.

๒. สรุศักดิ์ ลีมมณี และคณะ. (๒๕๔๕).

การปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดตรัง. รายงานการวิจัย.

๓. ชัชวาลย์ มาเกิด. (๒๕๔๕).

สภาพปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท. รายงานการวิจัย.

๔. กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท. (๒๕๔๕).

ความพร้อมของเยาวชนในการจัดตั้งร้านช่างชนบทศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่เสี่ยงยาเสพติด. รายงานการวิจัย.

๕. ต่าย เขียงจี และคณะ. (๒๕๔๖).

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. รายงานการวิจัย.

๖. ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (๒๕๔๗).

การป้องกันการบริโภคสารเสพติดเบื้องต้นในกลุ่มเยาวชน. รายงานการวิจัย.

๗. สภาอากาศไทย. (๒๕๔๘).

ผลการศึกษาวิจัยเชิงลึก (Focus Group) การศึกษาหาแนวทางการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในสถานศึกษาและผลการสำรวจแวความสามารถพิเศษ. รายงานการวิจัย.

๘. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (๒๕๔๘).

การศึกษาโครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในภาคใต้ ปีการศึกษา ๒๕๔๘. รายงานการวิจัย.

๙. นายอดิสร จันทรสุข. (๒๕๔๙).

การปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ. รายงานการวิจัย.

๑๐. สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. (๒๕๔๙).

ปัจจัยที่ทำให้เยาวชนไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ รูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน. รายงานการวิจัย.

๑๑. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันรามจิตติ. (๒๕๕๐).

การพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. รายงานการวิจัย.

๑๒. มูลนิธิภูมิพลสังคมไทย สาขาภาคเหนือตอนบน. (๒๕๕๐).

รูปแบบวัฒนธรรมย่อยและกลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่เสี่ยงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. รายงานการวิจัย.

๑๓. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๕๐).

รูปแบบการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง. รายงานการวิจัย.

๑๔. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๕๐).

การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กด้านทักษะชีวิตนอกระบบโรงเรียน. รายงานการวิจัย.

๑๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์เชิงคุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (๒๕๕๐).

โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย.

๑๖. มานพ คณะโต. (๒๕๕๑).

การวิจัย โครงการศึกษาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย.

๑๗. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๕๒).

บทเรียนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. รายงานการวิจัย.

๑๘. สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ. (๒๕๕๒).

โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด. รายงานการวิจัย.

๑๙. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (๒๕๕๒).

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์การถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน ประจำปี ๒๕๕๒. รายงานการวิจัย.

๒๐. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (๒๕๕๒).

โครงการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน (Desired Activities for Drug Defense among the Youth/DADDY). รายงานการวิจัย.

บทที่ ๓

สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยที่เลือกสรร

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสรุปสาระสำคัญของงานวิจัยดังนี้

- ชื่องานวิจัย
- ชื่อผู้วิจัย
- ปีที่ทำการวิจัย
- ประเภทงานวิจัย
- วัตถุประสงค์ของการศึกษา
- วิธีดำเนินการวิจัย
- ข้อสรุปและการอภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

โดยงานวิจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น ๒๐ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) การแพร่ระบาดของสารเสพติดและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัย โรงพยาบาลธัญญารักษ์

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๔๕

ประเภทงานวิจัย การวิจัยสนาม (Field research) : การวิจัยเชิงปริมาณ : การวิจัยเชิงบรรยายเพื่อหา
ความสัมพันธ์ (Descriptive-co relational study design)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาการแพร่ระบาดของพฤติกรรมการเสพยาเสพติด (บุหรี่ แอลกอฮอล์ ยาบ้า)
ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

๒. เพื่อศึกษาผลของปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
ต่อพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี ในปี ๒๕๔๔ จำนวน ๓๕,๐๘๗
คน ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานประถมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑,๖๕๘ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยเลือกโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ของแต่ละอำเภอมาสั่งก๊ตละ ๑ แห่ง กล่าวคือ ๑ อำเภอ เลือกมา ๒ โรงเรียน จากโรงเรียนที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ๑ โรงเรียน และโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานประถมศึกษา ๑ โรงเรียน แล้วแต่ละโรงเรียนเลือกนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โดยแยกเป็นชาย หญิง ตามสัดส่วน การเสพสารเสพติด และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติในการจำแนกกลุ่ม (Discrimination analysis)

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

พฤติกรรมเสพสารเสพติดในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย ๑๔.๘๕ ปี นับถือศาสนาพุทธ ได้รับเงินเพื่อใช้จ่ายประจำวัน ๑๐-๕๐ บาท ซึ่งเพียงพอและเหลือเก็บ โดยบิดาและมารดามีอายุเฉลี่ย ๔๓ และ ๔๐ ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้าง บิดามีรายได้เฉลี่ย ๑๐,๕๓๖ บาท มารดามีรายได้เฉลี่ย ๘,๔๘๓ บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ ๕ คน ลักษณะของชุมชนที่อยู่อาศัย ร้อยละ ๒๘.๖ เป็นแหล่งยาเสพติด มีอายุเฉลี่ยในการเริ่มใช้สารเสพติด (บุหรี แอลกอฮอล์ ยาบ้า) เมื่ออายุ ๑๔ ปี

พฤติกรรมการสูบบุหรี พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๗๐.๓๓) มีพฤติกรรมอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการสูบบุหรี เคยทดลองใช้ ร้อยละ ๑๔.๗๑ และปัจจุบันมีพฤติกรรมสูบบุหรี ร้อยละ ๗.๕๑ โดยจำแนกเป็นมีพฤติกรรม เสพเพื่อความสุขสนาน ร้อยละ ๐.๗๘ มีพฤติกรรมติดบุหรี ร้อยละ ๖.๗๓ และมีเพียงร้อยละ ๗.๔๕ เท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เสี่ยงต่อการสูบบุหรี ความถี่ในการสูบ โดยเฉลี่ยคือสูบทุกวัน วันละ ๑-๒ มวน และสามารถสูบได้ทุกยี่ห้อหรือหลายยี่ห้อ การได้มาของบุหรี ส่วนใหญ่ซื้อมาด้วยเงินของตัวเอง สาเหตุที่สูบ ได้แก่ ต้องการทดลอง เพื่อนชวน เครียด/ไม่สบายใจ และเมื่อรวมกลุ่มตัวอย่างที่เคยทดลองใช้กับผู้สูบบุหรีในปัจจุบัน พบว่าได้เท่ากับร้อยละ ๒๑.๘ ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการสูบบุหรีของประเทศในปี ๒๕๔๒ (ร้อยละ ๒๙.๒) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี โดยปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรีได้แก่ อายุ บุคลิกภาพที่มีปัญหาด้านความคิด

บุคลิกภาพเกร/ทำผิดกฎระเบียบ แบบอย่างในการสูบบุหรี่ และความเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ โดยสามารถจำแนกสมการออกเป็น ๔ สมการ ซึ่งสามารถใช้คาดคะเนกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ ๕๒.๔๔

พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ ๕๖.๔๑ รองลงมาเป็นพฤติกรรมเคยทดลองใช้ ร้อยละ ๑๗.๑๙ และยังคงดื่มอยู่ ร้อยละ ๒๐.๓๓ โดยจำแนกเป็นมีพฤติกรรมการดื่มเพื่อความสนุกสนาน ร้อยละ ๔.๕๑ มีพฤติกรรมติดการดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ ๑๕.๘๒ และมีเพียงร้อยละ ๖.๐๘ เท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เสี่ยงต่อการดื่มแอลกอฮอล์ นักเรียนเหล่านี้มีอายุเฉลี่ยเมื่อเริ่มดื่มแอลกอฮอล์เท่ากับ ๑๔ ปี สาเหตุที่ดื่ม ได้แก่ ต้องการทดลอง ต้องการเข้าสังคม เพื่อนชวน ส่วนใหญ่จะดื่มเบียร์ เหล้า โดยจะดื่มมากกว่า ๑ ครั้งต่อสัปดาห์ ครั้งละ ๑-๒ แก้ว และพบว่าอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมในจังหวัดปทุมธานี มีอัตราใกล้เคียงกับของทั้งประเทศ คือร้อยละ ๒๓.๐๐ ซึ่งสะท้อนถึงระดับความรุนแรงของปัญหา โดยปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ได้แก่ อายุ บุคลิกภาพที่มีความวิตกกังวลและซึมเศร้า บุคลิกภาพเกร/ทำผิดกฎระเบียบ แบบอย่างในการดื่มแอลกอฮอล์ และความเสี่ยงต่อการดื่มแอลกอฮอล์ โดยสามารถจำแนกสมการออกเป็น ๔ สมการ ซึ่งสามารถใช้คาดคะเนกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ ๕๐.๖๔

พฤติกรรมการเสพยาบ้า พบว่าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าร้อยละ ๖.๙๓ เคยทดลองใช้ ร้อยละ ๕.๓๓ และมีนักเรียนที่ยังเสพยาบ้าอยู่ร้อยละ ๒.๑๖ หรือมีความชุก (Prevalence rate) เท่ากับ ๒๑.๕๗ ต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน อายุเฉลี่ยเมื่อเริ่มเสพยาบ้าเท่ากับ ๑๔ ปี สาเหตุที่เสพ ได้แก่ ต้องการทดลอง เพื่อนชวน และเครียด โดยจะเสพเดือนละ ๑ ครั้ง ครั้งละ 1/4-๑ เม็ด วิธีการได้ยามาเสพ ส่วนใหญ่ซื้อด้วยเงินตัวเอง ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการเสพยาบ้าได้แก่ อายุ บุคลิกภาพที่มีความวิตกกังวล และซึมเศร้า บุคลิกภาพเกร/ทำผิดกฎระเบียบ สถานภาพของบิดามารดา แบบอย่างในการเสพยาบ้า และความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า โดยสามารถจำแนกสมการออกเป็น ๓ สมการ ซึ่งสามารถใช้คาดคะเนกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ ๕๑.๒๕

ซึ่งการจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเสพสารเสพติด มีระดับความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับน้อย กล่าวคือ ระดับความน่าเชื่อถือในการจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเสพสารเสพติด มีระดับความน่าเชื่อถือที่ระดับประมาณ ๕๐ ซึ่งเกณฑ์ปกติยอมรับที่ระดับร้อยละ ๘๕ ทั้งนี้ อาจเป็นข้อจำกัด เนื่องจากลักษณะของตัวแปรที่นำมาศึกษามีการกระจายโค้งปกติได้ไม่ถี่นัก เนื่องจากลักษณะคำถามบางตัวแปร กำหนดระดับการตอบ หรือ Rating-scale เพียง ๒-๓ ระดับ จึงส่งผลให้การกระจายของข้อมูลมีความกำกวม, จำนวนตัวแปรที่ใช้ในการทำนายมีจำนวนมาก (๒๐ ตัวแปร) ซึ่งบางตัวแปรอาจมีความสัมพันธ์กัน (Multicollineality) จึงมีผลต่อการทำนายและการจัดกลุ่ม, จำนวนกลุ่มที่ใช้ในการจำแนกมีมาก (๔-๕ กลุ่ม)

แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษสามารถสะท้อนภาพการแพร่ระบาดของสารเสพติดและปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ของจังหวัดปทุมธานี ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งสามารถนำไปกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและให้การช่วยเหลือนักเรียนที่เสพยาเสพติดต่อไป

ผลของปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ต่อพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดทั้ง ๓ ชนิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่

๑. อายุ จากการศึกษพบว่า อายุเป็นปัจจัยทางด้านประชากรที่สัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดมากที่สุด โดยวัยรุ่นเป็นวัยที่เข้าสู่ความต้องการเป็นอิสระ การคบเพื่อน ต้องการการยอมรับ ต้องการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีนิสัยอยากลอง ทำให้เกิดโอกาสเสี่ยงในการใช้สารเสพติดได้ง่าย ซึ่งจากการศึกษา พบว่าอายุเฉลี่ยของนักเรียนเมื่อเริ่มสูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์ และเสพยาบ้า เท่ากับ ๑๔ ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติด

๒. บุคลิกภาพเกรง/ทำผิดกฎระเบียบ จากการศึกษพบว่า นักเรียนที่เคยใช้สารเสพติดมีการแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานสังคม เช่น หนีเรียน มาสาย ก่อการทะเลาะวิวาท และพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่เคยขาดเรียนเลย มีผู้ใช้สารเสพติดทุกชนิดต่ำกว่ากลุ่มที่เคยขาดเรียน และกลุ่มที่ขาดเรียนบ่อยครั้ง มีจำนวนผู้ใช้สารเสพติดทุกชนิดมากขึ้น

๓. แบบอย่าง และความเสี่ยงในการเสพยาเสพติด จากการศึกษพบว่า การเคยเห็นเพื่อนสนิทเสพยาเสพติดมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การใช้สารเสพติด ซึ่งเป็นการสนับสนุนหลักการเรื่องพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของเด็กวัยรุ่น ที่มักจะมีความเป็นอิสระจากผู้ปกครอง ชอบทดลองอะไรใหม่ๆ เริ่มคบเพื่อนและมีสังคมในกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ชอบทำตามเพื่อน สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลสำคัญที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นแบบอย่างที่ทำให้นักเรียนอยากรู้อยากลอง จึงเสพยาเสพติด รสชาติเป็นอย่างไร นอกจากนี้นักเรียนยังคิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ และมีโอกาสที่จะเสพยาเช่นกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ด้านการปฏิบัติ ผลการศึกษสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

- ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดของนักเรียน สามารถนำไปคัดกรองเด็กนักเรียนที่เสี่ยงหรือมีโอกาสเสพยาเสพติด เพื่อนำไปสู่การให้การป้องกันและดูแลก่อนที่จะเข้าไปสู่ระยะของการติดสารเสพติด

- ปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมการเสพติด สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการป้องกันปัญหา และการดูแลนักเรียนตามระดับพฤติกรรม ซึ่งควรมีมาตรการที่แตกต่างกัน คือ ระดับพฤติกรรมไม่เสี่ยงต่อการเสพติด ควรเน้นการส่งเสริมสุขภาพ การพัฒนาทักษะชีวิตให้รู้ทันต่อเหตุการณ์และรู้วิธีป้องกันตนจากสารเสพติด ระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเสพติดและระดับพฤติกรรมเคยทดลองใช้สารเสพติด ควรเน้นพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ฝึกการควบคุมตนเองให้มีระเบียบวินัย และทักษะด้านครอบครัว เน้นการสื่อสารกับผู้ปกครอง รวมถึงกำหนดแนวทางในการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพที่มีความเสี่ยงต่อการเสพติดของกลุ่มนักเรียนดังกล่าวด้วย ระดับพฤติกรรมเสพติดเพื่อความสนุกสนาน อาศัยความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองให้ความใกล้ชิด เอาใจใส่สังเกตพฤติกรรมและอาการผิดปกติ ควรสุ่มตรวจปัสสาวะอย่างต่อเนื่อง และร่วมกันหาวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาระดับพฤติกรรมติดสารเสพติด จำเป็นต้องส่งไปบำบัดรักษา เพื่อบำบัดจิตใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยง

ด้านการศึกษา

ความรู้ที่ได้จากผลการศึกษา สามารถนำมาเป็นองค์ความรู้เพิ่มเติมจากประเด็นในเรื่องการแพร่ระบาดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเสพติด ซึ่งสามารถนำไปเผยแพร่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง และประชาชนรับทราบ หรือนำไปใช้ในการสอดแทรกประกอบในเนื้อหาการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา รวมถึงผู้ปกครองด้วย

ด้านการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นพื้นฐาน หรือเป็นข้อมูลสำคัญของการวิจัย รวมถึงช่วยในการพัฒนาแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

๒.รายงานวิจัยศึกษาการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดตรัง

ผู้วิจัย สุรศักดิ์ ลิ้มมณี และคณะ

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๔๕

ประเภทงานวิจัย การวิจัยสนาม (Field research) : งานวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อทราบระดับการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษาในจังหวัดตรัง

๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษาใน จังหวัดตรัง ตามขนาดของสถานศึกษา และตำแหน่งของผู้ปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาว

๓. เพื่อทราบปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ คณะกรรมการโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๔ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตรัง จำนวน ๒๘ แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๔๔ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตรัง จำนวน ๒๘ แห่ง ประกอบด้วย ผู้แทนฝ่ายบริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนนักเรียน กลุ่มละ ๘๔ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๕๒ คน

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-test

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนสีขาว สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดตรัง

พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่าองค์ประกอบการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบการวางแผน และการติดตาม ประเมินผลและรายงานผล อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนสีขาว สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดตรัง

๑. การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนสีขาวตามตำแหน่ง มีผลดังนี้

- ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ที่มีตำแหน่งต่างกัน โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่าผลการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของผู้แทนฝ่ายบริหารสถานศึกษากับผู้แทนครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

- ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ที่มีตำแหน่งต่างกัน ด้านองค์ประกอบการวางแผนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่าผลการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของผู้แทนฝ่ายบริหารสถานศึกษากับผู้แทนนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

- ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน ด้านองค์ประกอบการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

- ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ที่มีตำแหน่งต่างกัน ด้านองค์ประกอบการติดตาม ประเมิน และรายงานผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่าผลการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวของผู้แทนฝ่ายบริหารสถานศึกษากับผู้แทนครู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนสีขาวตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ผลการปฏิบัติงานโดยรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ มีดังนี้

๑. การวางแผน การมีส่วนร่วมในการวางแผนของคณะกรรมการฯ มีน้อย และไม่ครอบคลุมถึงปัญหา ข้อเสนอแนะคือควรให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินโครงการไปตามแผนที่ วางไว้อย่างต่อเนื่องและมีขั้นตอน โดยมีงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียง และควรมีการประชุม คณะกรรมการฯ อย่างน้อย ๑ ครั้งต่อสัปดาห์

๒. การปฏิบัติงาน คณะกรรมการฯ มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความจริงจังในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะคือควรให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุม สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ไม่ให้เอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรจัดกิจกรรมเพื่อการรณรงค์ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และปฏิบัติงานทุกขั้นตอนด้วยความโปร่งใส

๓. การติดตาม ประเมินผลและรายงานผล ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เนื่องจากผู้รายงานไม่กล้า บอกความจริง มีการรายงานผลที่ซ้ำซ้อน ขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ไม่ชัดเจน ไม่มีการนำ ผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการติดตามและประเมินผลให้สอดคล้อง กับสภาพความเป็นจริง และดำเนินการเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ควรจัดอบรม สัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาว เพื่อพัฒนา ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาวร่วมกัน

๒. ควรส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนสีขาว เข้าร่วมประชุมเพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับทราบข่าวสารด้านข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

๓. ควรใช้ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน โครงการโรงเรียนสีขาวให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๓. การศึกษาสภาพปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท

ผู้วิจัย ชัชวาลย์ มาเกิด

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๔๕

ประเภทงานวิจัย การวิจัยสนาม (Field research) : การวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาชนิดของยาที่ใช้ และพฤติกรรมการใช้ยาในทางที่ผิด
๒. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการใช้ยาในทางที่ผิดของนักเรียน
๓. เพื่อศึกษาผลกระทบจากปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดของนักเรียน
๔. เพื่อศึกษาวิธีการ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท ทุกโรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน รวมจำนวน ๕๔ คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท รวมจำนวน ๓,๕๐๕ คน และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท รวมจำนวน ๓๗๒ คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้นคือ ๓,๙๓๐ คน

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๕๔ คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน ๓๗๒ คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน ๓๓๙ คน รวมทั้งสิ้น ๗๖๕ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

ชนิดของยาที่ใช้ และพฤติกรรมการใช้ยาในทางที่ผิด

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน (๓๗๒ คน)

พบว่า ส่วนใหญ่พ่อและแม่อยู่ด้วยกัน อาศัยอยู่กับพ่อแม่ มีพี่น้องร่วมพ่อแม่เดียวกัน ๑-๒ คน ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง จำนวนเงินที่ผู้ปกครองให้มาโรงเรียนวันละ ๕-๑๐ บาท อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

และมีความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่ปรองดองกันดี โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่รู้จัก บุหรี่ ร้อยละ ๑๐๐ สุรา ร้อยละ ๙๙.๗๐ ยาแก้ไอ ร้อยละ ๙๖.๘๐ ยาแก้ปวด ร้อยละ ๙๕.๗๕ ยานอนหลับ ร้อยละ ๗๙.๓๐ ยาบ้า ร้อยละ ๗๙.๐๐ และสารระเหย ร้อยละ ๖๕.๙๐ บุคคลในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนเห็นกิน/ใช้ ยา จำแนกตามชนิดยา คือ

- บุหรี่ ร้อยละ ๔๐.๓๐ เห็นจากคนในชุมชน ร้อยละ ๒๘.๐๐ เห็นจากคนในครอบครัว ร้อยละ ๑๙.๔๐ เห็นจากครู
- สุรา ร้อยละ ๓๙.๐๐ เห็นจากคนในชุมชน ร้อยละ ๒๘.๒๐ เห็นจากคนในครอบครัว ร้อยละ ๑๖.๗๐ เห็นจากครู
- ยาแก้ไอ ร้อยละ ๒๗.๗๐ เห็นจากคนในชุมชน ร้อยละ ๑๙.๙๐ เห็นจากครู ร้อยละ ๑๔.๕๐ เห็นจากคนในครอบครัว
- ยานอนหลับ ร้อยละ ๑๘.๘๐ เห็นจากคนในครอบครัว ร้อยละ ๑๑.๓๐ เห็นจากครู ร้อยละ ๔.๖๐ เห็นจากเพื่อน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมีพฤติกรรมการใช้ยา ตามชนิดของยาที่รู้จัก ดังนี้

- บุหรี่ ร้อยละ ๗๘.๕๐ ไม่เคยใช้ ร้อยละ ๑๙.๔๐ เคยใช้แต่เลิกแล้ว
- สุรา ร้อยละ ๗๒.๖๐ ไม่เคยใช้ ร้อยละ ๒๓.๔๐ เคยใช้แต่เลิกแล้ว
- สารระเหย ร้อยละ ๙๕.๒๐ ไม่เคยใช้ ร้อยละ ๔.๓๐ เคยใช้แต่เลิกแล้ว
- ยาแก้ปวด ร้อยละ ๑๘.๐๐ ไม่เคยใช้ ร้อยละ ๕๒.๗๐ เคยใช้แต่เลิกแล้ว

กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน (๓๓๙ คน (จำนวนที่ส่งแบบสอบถามตอบกลับมา) จาก ๓๗๒ คน)

พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๙.๔๑ ตอบว่าบุคคลในครอบครัวไม่เคยใช้เฮโรอีน และยาไอ ร้อยละ ๙๙.๑๒ ตอบว่าบุคคลในครอบครัวไม่เคยใช้ใบกระท่อม ร้อยละ ๓๙.๘๒ ตอบว่าเคยใช้ยาแก้ไอแต่เลิกใช้แล้ว ร้อยละ ๓๖.๒๘ ตอบว่าเคยใช้ยาแก้ปวดแต่เลิกใช้แล้ว โดยสาเหตุของการใช้ยาในทางที่ผิด ๓ ลำดับแรกคือ ความเจ็บป่วยของร่างกาย ร้อยละ ๔๖.๓๐ ความอยากรู้อยากลอง ร้อยละ ๓๑.๐๐ และเลียนแบบเพื่อน/คนใกล้ชิด ร้อยละ ๑๘.๖๐

เจตคติต่อการใช้ยาในทางที่ผิดของนักเรียน

พบว่าส่วนใหญ่มีเจตคติเห็นด้วยต่อการใช้ยา ๓ ลำดับแรก คือ เมื่อรู้สึกเครียดควรหาคนปรึกษาดีกว่า กินยาคลายเครียด, ฝืนมีฤทธิ์ต่อประสาททำให้ร่างกายทรุดโทรม, และกินยาแก้ไอแก้ปวด เป็นการป้องกันการเป็นไข้ สำหรับเจตคติไม่เห็นด้วยต่อการใช้ยา ๓ ลำดับแรก คือ การดมกาว สารระเหยไม่เป็นผลดีกับสุขภาพ การสูบบุหรี่แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ และอยากเท่เหมือนดาราดังกินยาไอ

ผลกระทบจากปัญหาการใช้ยา

กลุ่มนักเรียน

ด้านร่างกาย ร้อยละ ๕๘.๑๐ ร่างกายอ่อนเพลีย ร้อยละ ๔๖.๕๐ อารมณ์หงุดหงิด และร้อยละ ๒๘.๙๐ คิดและตัดสินใจช้าลง

ด้านการเรียน ร้อยละ ๕๐.๕๐ เรียนไม่เข้าใจ ร้อยละ ๔๒.๗๐ ผลการเรียนตกต่ำ และร้อยละ ๓๔.๗๐ ขาดเรียนบ่อย

ด้านครอบครัว ร้อยละ ๓๗.๔๐ ขัดแย้งกับพ่อแม่ ร้อยละ ๓๒.๓๐ ขัดแย้งกับญาติพี่น้อง และร้อยละ ๒๗.๒๐ ขาดความรับผิดชอบกับครอบครัว

ด้านสังคม ร้อยละ ๓๔.๙๐ เงินไม่พอใช้จ่าย ร้อยละ ๓๐.๑๐ เสียเวลากับเพื่อนฝูงมากขึ้น และร้อยละ ๒๙.๓๐ ขาดการยอมรับกับเพื่อน

โดยนักเรียนที่เคยใช้ยาเริ่มใช้ยาเป็นครั้งแรกเนื่องจาก ความเจ็บป่วยของร่างกาย ร้อยละ ๕๓.๐๐ อยากรู้อยากลอง ร้อยละ ๓๒.๓๐ ปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ร้อยละ ๒๙.๐๐ ผิดหวัง ร้อยละ ๑๖.๗๐ เสียนับคนใกล้ชิด ร้อยละ ๑๔.๑๐ และสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ร้อยละ ๑๔.๘๐ สาเหตุที่เลิกใช้ยา เนื่องจาก ไม่อยากให้ผู้ปกครองเป็นทุกข์ ร้อยละ ๒๔.๕๐ สุขภาพเสื่อมโทรม ร้อยละ ๒๓.๑๐ และผลการเรียนลดลงกับกลัวได้รับโทษ ร้อยละ ๑๗.๒๐

กลุ่มผู้ปกครอง

ด้านร่างกาย ร้อยละ ๔๔.๘๐ ร่างกายอ่อนเพลีย ร้อยละ ๓๘.๓๐ อารมณ์หงุดหงิด และร้อยละ ๑๙.๒๐ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ด้านการเรียน ร้อยละ ๔๔.๐๐ ผลการเรียนตกต่ำ ร้อยละ ๓๒.๔๐ เรียนไม่เข้าใจและร้อยละ ๒๕.๔๐ ขาดเรียนบ่อย

ด้านครอบครัว ร้อยละ ๓๖.๙๐ ขัดแย้งกับพ่อแม่ ร้อยละ ๒๒.๔๐ ขัดแย้งกับญาติพี่น้อง และร้อยละ ๑๖.๒๐ ขาดความรับผิดชอบกับครอบครัว

ด้านสังคม ร้อยละ ๓๖.๓๐ เงินไม่พอใช้จ่าย ร้อยละ ๒๐.๔๐ เสียเวลากับเพื่อนฝูงมากขึ้น และร้อยละ ๑๙.๕๐ บุคคลรอบข้างรังเกียจ

โดยสาเหตุที่เลิกใช้ยาเนื่องจาก หายเจ็บป่วย ร้อยละ ๒๙.๙๐ ไม่อยากให้พ่อแม่เป็นทุกข์ ร้อยละ ๒๙.๘๐ และสุขภาพทรุดโทรม ร้อยละ ๒๐.๙๐ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๙.๖๐ เลิกด้วยตนเอง วิธีบำบัดที่ได้รับส่วนใหญ่อือเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ ร้อยละ ๔๖.๕

วิธีการหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดของสถานศึกษา

จากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่ากิจกรรมป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิดที่โรงเรียนดำเนินการจัดมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (ร้อยละ ๘๖.๓๐) รองลงมา คือการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น (ร้อยละ ๗๔.๕๐) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (ร้อยละ ๖๖.๗๐) และโรงเรียนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการติดและการใช้ยา (ร้อยละ ๕๕.๕๑) โดยกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนจัด ได้แก่ กิจกรรมเล่นกีฬา ดนตรี ร้อยละ ๙๖.๑๐ กิจกรรมแนะแนว ร้อยละ ๙๔.๑๐ กิจกรรมเฝ้าระวัง ร้อยละ ๗๘.๔๐ และกิจกรรมรณรงค์ ร้อยละ ๗๒.๕๐ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น ร้อยละ ๑๕.๔๐ กิจกรรมที่ดำเนินการเอง ร้อยละ ๑๓.๗๐ และส่งไปสถานบำบัดของทางราชการ ร้อยละ ๕.๙๐

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน มีดังนี้

๑.๑ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน จึงควรให้การสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อป้องกัน และทำการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาในโรงเรียนให้มากขึ้น

๑.๒ โรงเรียนควรจัดให้มีบุคลากร ผู้ทำหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ยาของนักเรียน ซึ่งได้แก่ ครูแนะแนว ครูปกครอง และครูประจำชั้น

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ผู้ปกครองควรให้ความสนใจ เอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตรหลานอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เด็กมีปัญหาทางจิตใจจนต้องหันไปพึ่งการใช้ยาในทางที่ผิด ตลอดจนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาการใช้ยา

๒.๒ สถานศึกษาควรจัดให้มีการให้ความรู้แก่ครูด้านชนิดของยา การป้องกันการใช้ยา เทคนิคการสอนเรื่องยาที่ถูกต้อง และการแก้ไขปัญหาคือถูกต้อง

๒.๓ หน่วยงานของรัฐทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงปัญหาการใช้ยาของนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นเพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด เพราะนักเรียนระดับนี้เป็นช่วงวัยรุ่นที่ต้องการได้รับความสนใจจากบุคคลและสังคม

๒.๔ ควรจัดให้มีการส่งเสริมสุขภาพจิตและพลานามัยแก่เด็กและเยาวชน จัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างหลากหลาย เช่น การเล่นกีฬา การฝึกฝนอาชีพและกิจกรรมนันทนาการ

๔.การศึกษาความพร้อมของเยาวชนในการจัดตั้งร้านช่างชนบทศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่เสี่ยงยาเสพติด

ผู้วิจัย กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๔๕

ประเภทงานวิจัย การวิจัยสนาม (Field research) : งานวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาความพร้อมของเยาวชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่เสี่ยงยาเสพติด

๒. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง เพื่อนและผู้นำหมู่บ้านเกี่ยวกับพฤติกรรมความสนใจในการประกอบอาชีพเยาวชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ เยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดตั้งร้านช่างชนบท รพช. ที่ขอรับการสนับสนุนทุนในการจัดตั้งร้านช่างชนบท ในปีงบประมาณ ๒๕๔๓ ซึ่งอาศัยในพื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดแยกเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดในระดับปานกลาง และพื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดระดับรุนแรง รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อน ผู้นำหมู่บ้านของเยาวชนที่ขอรับการสนับสนุน แบ่งเป็นเยาวชนจำนวน ๑๒๖ คน และผู้ปกครอง เพื่อน ผู้นำหมู่บ้าน จำนวน ๑๒๖ คน รวมทั้งสิ้น ๒๕๒ คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนที่ขอรับการสนับสนุนทุนในการจัดตั้งร้านช่างชนบท ในปีงบประมาณ ๒๕๔๓ ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ที่มีปัญหาเสพติด แยกเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดในระดับปานกลาง จำนวน ๖๒ คน พื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดระดับรุนแรง จำนวน ๘๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๔๒ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

ความพร้อมของของเยาวชนในการจัดตั้งร้านช่างชนบท

พบว่าความพร้อมของเยาวชนผู้ขอรับการสนับสนุน เพื่อจัดตั้งร้านช่างชนบท มีความพร้อมและความเหมาะสมค่อนข้างสูง ซึ่งเยาวชนผู้ขอรับการสนับสนุน ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย ๒๑ ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสมาชิกในครัวเรือน ๔-๖ คน ทั้งหมดผ่านการฝึกอบรมด้านช่างชนบท รพช. ซึ่งส่วนใหญ่เป็นด้านช่างยนต์ รองลงมาคือ ช่างมั่งลวดเหล็กดัด และช่างไฟฟ้า

๑. ความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ พบว่าเยาวชนฯ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในร้านข้างชนบทเป็นอาชีพหลัก และมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง มีรายได้เฉลี่ยต่อปี ๒๖,๙๐๘ บาท การดำรงชีวิตส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ สำหรับเงินสทบทุนในการจัดตั้งร้าน ส่วนใหญ่มีเงินทุนของตัวเอง เฉลี่ยแล้วมีเงินทุนสทบประมาณ ๗,๓๑๖ บาท/คน สถานที่จัดตั้งร้าน ส่วนใหญ่เป็นของบิดา มารดา และเยาวชนผู้ขอรับการสนับสนุนทุน รพช. ทุกคนมั่นใจว่าเมื่อได้รับทุนแล้วจะสามารถดำเนินกิจการร้านข้างชนบทให้อยู่ต่อไปได้ และส่วนใหญ่ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่จะต้องคืนอุปกรณ์ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินกิจการร้านข้างชนบทให้ครบ ๓ ปี หรือกรณีเลิกกิจการก่อน ๓ ปี โดยปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือค่าครองชีพที่มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ

๒. ความพร้อมด้านสังคม พบว่าเยาวชนฯ ส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่สูบบุหรี่ ดื่มสุราบ้างเป็นครั้งคราว ไม่มีความเครียด ไม่ทราบว่าตนเองอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงยาเสพติด การติดตามข้อมูลด้านยาเสพติด ส่วนใหญ่ติดตามจากโทรทัศน์ มีการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูงวัยเดียวกันนาน ๆ ครั้ง สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้โดยไม่มีความขัดแย้ง ใช้เวลาว่างในการชมโทรทัศน์ และมีความคิดเห็นว่าการฝึกอบรมด้านช่างกับ รพช. เป็นการฝึกอบรมในอาชีพที่ตนสนใจ ถนัด และต้องการนำไปประกอบอาชีพ เมื่อเพื่อนและผู้มีอิทธิพลชักชวนไปเที่ยวสถานบันเทิงมักจะไปด้วยบางครั้ง และเมื่อถูกชักชวนหรือขอความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ส่วนใหญ่ตอบว่าไปทุกครั้งเพราะทำเพื่อส่วนรวม

๓. ความพร้อมทางด้านสภาพแวดล้อม พบว่าลักษณะการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้านที่เยาวชนฯ ส่วนใหญ่อยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ตั้งอยู่ช่วงกลางหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคมจากจุดที่ตั้งร้านข้างชนบท เพื่อไปในเมืองหรือสถานที่ซื้ออะไหล่ ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง ยานพาหนะที่ใช้เดินทาง ส่วนใหญ่ใช้จักรยานยนต์ส่วนตัว หมู่บ้าน จะมีร้านข้างชนบทเฉลี่ยหมู่บ้านละ ๒ ร้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นร้านช่างยนต์ เยาวชนฯ ส่วนใหญ่พร้อมให้เจ้าของทุนติดตามประเมินผลตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เยาวชนฯ ส่วนใหญ่เห็นว่าร้านข้างชนบทจะช่วยทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการทำเกษตรกรรมที่ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็นหลัก และมีประโยชน์ต่อครอบครัวมาก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

- ด้านการเงิน ขาดเงินทุนในการจัดตั้งร้าน และขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะไม่ได้รับเงินสดจากลูกค้า
- ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ อะไหล่มีราคาแพงและหายาก
- ด้านความน่าเชื่อถือ มักไม่ได้รับความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นร้านใหม่ ไม่ใหญ่นัก
- อื่น ๆ ได้แก่ ทำเลที่ตั้งร้านยังไม่เหมาะสม

แนวทางแก้ไข

- หน่วยงานเจ้าของทุนควรสนับสนุนเงินกู้ยืมหรือเงินหมุนเวียน พร้อมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็น

- ในหลักสูตรการฝึกอบรมควรสอดแทรกแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์การให้บริการประชาชน
- ควรมีการสอนให้รู้จักทำงานด้วยความอดทน และรู้จักประชาสัมพันธ์ตัวเอง
- ควรจัดหลักสูตรฟื้นฟู หรือเพิ่มเติมความรู้ให้ทันเทคโนโลยีใหม่ๆ

ความคิดเห็นของผู้ปกครอง เพื่อนและผู้นำหมู่บ้านเกี่ยวกับพฤติกรรมความสนใจในการประกอบอาชีพเยาวชนในการจัดตั้งร้านช่างชนบท

พบว่า ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย ๔๘ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยคนละ ๔๘,๗๑๔.๒๙ บาท/ปี รู้จักสนิทสนมกับเยาวชนฯ เป็นเวลาเฉลี่ย ๒๑ ปี เข้าใจพฤติกรรม อุปนิสัย และจิตใจของเยาวชนฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

เพื่อน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย ๒๒ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยคนละ ๔๑,๘๓๖.๕๑ บาท/ปี รู้จักสนิทสนมกับเยาวชนฯ เป็นเวลาเฉลี่ย ๑๓ ปี เข้าใจพฤติกรรม อุปนิสัย และจิตใจของเยาวชนฯ อยู่ในระดับมาก

ผู้นำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย ๔๖ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับราชการ มีรายได้เฉลี่ยรวมทั้ง ๒ อาชีพ คนละ ๖๘,๐๑๙.๐๕ บาท/ปี รู้จักสนิทสนมกับเยาวชนฯ เป็นเวลาเฉลี่ย ๑๕ ปี เข้าใจพฤติกรรม อุปนิสัย และจิตใจของเยาวชนฯ อยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและลักษณะพื้นฐานด้านจิตใจของเยาวชนฯ

๑. การเป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับการพัฒนาทางจิต และพฤติกรรมของเยาวชนฯ อยู่ในระดับมาก

๒. ลักษณะมุ่งมั่นอนาคต ควบคุมตน ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ มีลักษณะมุ่งมั่นอนาคตและควบคุมตน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเยาวชนฯ เหล่านี้ยังมีประสบการณ์ทางสังคมน้อย และควบคุมตนเองให้เหมาะสมกับกาลเทศะยังไม่ค่อยดีนัก

๓. ลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ สามารถยอมรับความผิดพลาด อันเกิดจากการกระทำของตนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อเยาวชนฯ กระทำความผิดก็พร้อม ที่จะยอมรับผิด แต่ในด้านความคิดใหม่ทำใหม่ หรือกล้าเสี่ยงที่จะลงทุน เยาวชนฯ เหล่านี้ยังมีความพร้อมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

๔. ลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยพบว่าเยาวชนฯ มีความสามารถในการดำเนินกิจการร้านชนบทโดยไม่ต้องพึ่งคนอื่น การมีแรงจูงใจสูงแม้มีทุนและอุปกรณ์สนับสนุนไม่เพียงพอ และการมีความอดทนและความพยายามสูง

๕. ทักษะ คุณธรรม ค่านิยม พบว่าเยาวชนฯ มีความพร้อมด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคต มีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความเชื่ออำนาจใจตน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีทัศนคติ คุณธรรม ค่านิยม อยู่ในระดับดีมาก

๖. ความฉลาด/สติปัญญา ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ เหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้สภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง นำมาคิดถึงความถูกต้องเหมาะสมอย่างมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

๗. ประสบการณ์ทางสังคม ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ มีประสบการณ์ทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะเยาวชนฯ เหล่านี้อายุน้อยและมีประสบการณ์ทางสังคมไม่กว้างขวางนัก

๘. สุขภาพจิต ส่วนใหญ่เห็นว่าเยาวชนฯ เป็นผู้ที่มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ สามารถเข้ากับผู้อื่น ได้ดี แต่เมื่อมีปัญหาชีวิตเกิดขึ้น เยาวชนเหล่านี้มีความวิตกกังวลอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ในระดับ ปานกลาง

ดังนั้น ความพร้อมของเยาวชนฯ ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติส่วนตัว ความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม จะสมบูรณ์ได้ต้องพิจารณาลักษณะพื้นฐานของพฤติกรรมและจิตใจประกอบด้วย จึงจะ ดำเนินการร้านช่างชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือประสบความสำเร็จผลในที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ในกรณีที่จบหลักสูตรอบรมแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการพิจารณาหาสถานที่ฝึกงานให้ เยาวชนฯ เหล่านี้ก่อนที่จะให้ทุนไปเปิดร้านเอง เพื่อให้เกิดความเคยชินต่อความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่องาน มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีความพร้อมในการแก้ปัญหา

๒. มอบหมายบทบาทแก่เยาวชนในการเป็นผู้นำารณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน หรือเป็นผู้คอย แจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย การเสพยาเสพติด ให้กับผู้มีอำนาจทราบ

๓. เสริมความเข้มข้นของหลักสูตรอบรมช่างชนบท โดยเพิ่มเติมวิชาดังนี้

- กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ตนเอง กล้าแสดงออก เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างภาวะผู้นำ

- วิชาจริยธรรม คุณธรรม เพื่อให้เยาวชนฯ มีโอกาสพัฒนาจิตสำนึก ทัศนคติ และค่านิยมไปในทางที่ดี

๔. การปรับปรุงเงื่อนไขการให้ทุนสนับสนุนแก่เยาวชน

- เจ้าหน้าที่ควรศึกษาประวัติและความพร้อมของเยาวชนฯ ก่อนให้การสนับสนุนทุน

- สืบหาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเยาวชนฯ ที่อาศัยในพื้นที่เสี่ยงยาเสพติด เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น การเป็นผู้นำารณรงค์ต้านยาเสพติด หรือเป็นผู้ชี้เบาะแทยาเสพติด

- การติดตามผลความก้าวหน้าของร้านช่างชนบท เจ้าหน้าที่ผู้ติดตาม ไม่ควรตรวจสอบแบบจับผิด ควรทำตนเป็นที่ปรึกษาหาทางแก้ไขปัญหให้กับเยาวชนฯ
- จัดหลักสูตรฟื้นฟูความรู้ แนะนำนวัตกรรม โดยให้เยาวชนฯ มีโอกาสทบทวน พร้อมกับเรียนรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- การขอรับการสนับสนุน ควรมีการรับรองสถานภาพจากผู้ใกล้ชิดเยาวชนฯ เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในกิจกรรมของชุมชนหรือหมู่บ้าน ให้เกิดการประสานความสำเร็จในกิจการที่เยาวชนฯ ดำเนินการ

๕.รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา

ผู้วิจัย ต่าย เชิญจิ และคณะ

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๖

ประเภทงานวิจัย งานวิจัยเอกสารและงานวิจัยสำรวจ : งานวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษารูปแบบ และวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษาที่มีการณรงค์แก้ไขปัญหาระบาดที่ได้ผล

๒. เพื่อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ สถานศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย (จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และเชียงราย)

กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาในพื้นที่เป้าหมายโดยเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ที่มีการณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับในระดับอำเภอ หรือจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น ๑๐ โรงเรียนประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔ โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองไคร้, โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม, โรงเรียนน้ำบ่อหลวง, และศรีธนาพานิชการเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง จำนวน ๓ โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนบ้านฟ่อน, โรงเรียนบุญยวาฬวิทยาลัย, และลำปางเทคโนโลยี จังหวัดเชียงราย จำนวน ๓ โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านแม่ข้าวต้มท่าสุด, โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม และวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกเชียงราย ซึ่งการสนทนากลุ่มย่อย ประกอบด้วยอาจารย์ในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละประมาณ ๑๐ คน รวม ๙๗ คน การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ ๓๒ คน ผู้ปกครองนักเรียน ๓ คน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๖ คน ศูนย์การแพทย์ ๑ คน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๓ คน

กองบัญชาการตำรวจ ๒ คน ศาสตราจารย์เด็กและเยาวชนเชียงใหม่ ๑ คน และเทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล ๓ คน รวมเป็น ๕๑ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ วิธีศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่มีการณรงค์แก้ไขปัญหายาเสพติดที่ได้ผล

๑ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ อำนวยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการต่างๆ ของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา โดยยึดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก รวมทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ สำหรับโครงการที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการ คือ โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการพลังแผ่นดินต้านภัยยาเสพติด โครงการตรวจหายาเสพติด และโครงการ กีฬา ดนตรี ศิลปะต้านยาเสพติด

๒ ด้านการดำเนินงาน คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละโครงการเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยในต้นปีการศึกษาจะจัดกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เป็นกลุ่มที่ไม่เคยใช้สารเสพติด กลุ่มที่เคยใช้สารเสพติดหรือกลุ่มเสี่ยง กลุ่มติดสารเสพติด และกลุ่มค้าสารเสพติด จากนั้นจึงดำเนินโครงการต่างๆ ตามที่เกี่ยวข้องในแต่ละกลุ่ม

๓ ด้านการติดตาม ตรวจสอบและประเมิน คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละโครงการเป็นผู้ติดตาม ประเมินผล จัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการอำนวยการและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งรายงานเกือบทั้งหมดระบุว่า บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ส่วนการประเมินในภาพรวม คณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ประเมิน โดยการ ประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่แต่ละคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการเสนอมาให้

๔ ด้านการปรับปรุงหรือพัฒนา คณะกรรมการอำนวยการจะเป็นผู้ปรับปรุงนโยบายและยุทธศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนรายละเอียดแต่ละโครงการ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการจะเป็นผู้ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ประสบปัญหาอุปสรรคในขณะดำเนินงาน เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานครั้งต่อไป

จุดเด่น จุดด้อย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

- จุดเด่น คือ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม โดยนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดคล้อยตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรัฐบาล มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ต่อเนื่อง และครบวงจร

- จุดด้อย คือ สถานศึกษามีงบประมาณน้อยในการดำเนินงาน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงาน จึงไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรม การประเมินโครงการยังไม่เป็นระบบ และยังมีการค้า-การเสพยาเสพติดในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

รูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

๑ ด้านการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

- ควรแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ เพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานโครงการต่าง ๆ โดยยึดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก

- ควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานแต่ละโครงการตามความเหมาะสม โดยมีบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

๒ ด้านการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

- คณะกรรมการอำนวยการ ควรช่วยหางบประมาณมาสนับสนุน ผู้รับผิดชอบควรดำเนินการตามแผนที่กำหนด และควรระดมทรัพยากรบุคคลทุกฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษามาช่วยกันปฏิบัติงาน

- การดำเนินงานกับนักเรียน/นักศึกษากลุ่มเสี่ยง ควรตรวจค้นสารเสพติด ให้คำปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสร้างค่านิยมที่เหมาะสม

- การดำเนินงานกับนักเรียน/นักศึกษากลุ่มเสพยา ควรให้การบำบัดรักษา เข้าค่ายฟื้นฟูสมรรถภาพและติดตามผลอย่างใกล้ชิด

- การดำเนินงานกับนักเรียน/นักศึกษากลุ่มค้า ให้ดำเนินการอย่างจริงจังตามระเบียบที่กระทรวงกำหนด

- กิจกรรมต่างๆ ควรจัดอย่างต่อเนื่องตลอดปีและครบวงจร

๓ ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

- ควรมีคณะกรรมการประเมินทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา แล้วตรวจสอบ และประเมินผลทุกกิจกรรมเป็นระยะๆ ตลอดจนแจ้งผลการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

- การประเมินควรใช้วิธีที่หลากหลายตามความเหมาะสม เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มแบบสอบถาม และแบบทดสอบ เป็นต้น

๔ ด้านการปรับปรุงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

- ควรมีการนำเสนอแนะจากการตรวจสอบหรือประเมินผลแต่ละระยะมาพิจารณาปรับปรุงตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน

- เมื่อเริ่มต้นโครงการใหม่ ควรนำผลการประเมินโครงการมาปรับปรุงโครงการใหม่ในส่วนที่เคยประสบปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. สำนักงาน ป.ป.ส. ควรมีการติดตามศึกษาเส้นทางและแนวทางป้องกันการค้าสารเสพติดในสถานศึกษาทุกแห่ง โดยร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. เพื่อให้รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มีผลในทางปฏิบัติ ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ควรนำเสนอผลการวิจัยนี้ให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบและติดตามกระตุ้นเป็นระยะๆ

๖.การป้องกันการใช้อาหารเสพติดเบื้องต้นในกลุ่มเยาวชนไทย

ผู้วิจัย ปาริชาติ สถาปิตานนท์

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๗

ประเภทงานวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะในด้านวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สภาพสื่อและช่องทางการติดต่อสื่อสารในพื้นที่

๒. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ผลของปัญหายาเสพติดในพื้นที่เป้าหมาย

๓. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรม และความรู้ ทักษะและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มชาวบ้านดั้งเดิม กลุ่มชาวมุขบ้านจัดสรร และกลุ่มวัยรุ่น ในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ พื้นที่ตำบลบางคูรัด และพื้นที่ตำบลละหาร ซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตเมืองกับชนบทอย่างชัดเจน จำนวนทั้งสิ้น ๘๒ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์โดยการจัดสนทนา และการสัมภาษณ์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการจัดกลุ่มประเด็น และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ประกอบการวิเคราะห์

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

๑. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่เป้าหมาย วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ สภาพสื่อและช่องทางการติดต่อสื่อสารในพื้นที่

๑.๑ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่เป้าหมาย

ตำบลบางคูรัด เป็นตำบลที่มีประชากรหนาแน่นเป็นอันดับสี่ของอำเภอบางบัวทอง โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๔ มีประชากรจำนวน ๑๐,๕๕๒ หลังคาเรือน จาก ๑๐ หมู่บ้าน แบ่งเป็นเพศชาย ๙,๐๙๗ คน เพศหญิง ๑๐,๔๑๒ คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

ตำบลละหาร เป็นตำบลที่มีประชากรหนาแน่นเป็นอันดับห้าของอำเภอบางบัวทอง โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๔ มีประชากรจำนวน ๕,๘๓๐ หลังคาเรือน จาก ๙ หมู่บ้าน แบ่งเป็นเพศชาย ๕,๒๗๑ คน เพศหญิง ๕,๔๑๑ คน ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ตำบลละหารเป็นพื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็กเป็นอันดับสองของอำเภอ โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ จำนวน ๗๔ แห่ง

๑.๒ วิถีชีวิตของคนในพื้นที่

๑.๒.๑ กลุ่มชาวบ้านดั้งเดิม ชาวบ้านที่อยู่อาศัยดั้งเดิมเป็นเกษตรกร มีการปลูกข้าว ทำสวนต่างๆ เป็นหลัก มีความสนิทสนม คั่นเคยกันสูง โดยชาวบ้านดั้งเดิมในตำบลบางคูรัดเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด นิยมไปวัดอย่างสม่ำเสมอ มีการทำบุญและพบปะกันในวันสำคัญทางศาสนา วันปีใหม่ สงกรานต์ งานแต่งงาน และงานศพของสมาชิกในชุมชนสำหรับชาวบ้านดั้งเดิมในตำบลละหาร ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มีความเคร่งครัดค่อนข้างสูง มีการทำละหมาดวันละ ๕ ครั้ง ฟังเทศนาที่มัสยิดทุกวันศุกร์ เข้าอบรม สัมปยุตต์ทุกวันอาทิตย์ ตลอดจนมีการพบปะกันในพิธีศพ เทศกาลถือศีลอดตรอมมาฏอล และการเฉลิมฉลองงานวันตรุษ หลังจากถือศีลอด ๑ เดือน

๑.๒.๒ กลุ่มชาวหมู่บ้านจัดสรร ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร แบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ซื้อบ้านอยู่เอง และกลุ่มผู้เช่า โดยกลุ่มซื้อบ้านอยู่เองมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทั้งในพื้นที่ จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ส่วนกลุ่มผู้เช่าบ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างหรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ลักษณะการเช่าบ้าน บางส่วนเช่าเพื่ออยู่กับสมาชิกในครอบครัว บางส่วนเช่าเพื่ออยู่ร่วมกับกลุ่มผู้ทำงานด้วยกัน

ชาวหมู่บ้านจัดสรรจะนิยมอยู่กับสมาชิกครอบครัวที่บ้านในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ และในช่วงวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ จะมีการจัดงาน โดยนิมนต์พระและร่วมทำบุญกันภายในกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน

๑.๒.๓ วัยรุ่น กลุ่มวัยรุ่นที่เป็นคนในพื้นที่ที่จะมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี โดยจะนิยมเล่นกีฬาในช่วงเย็น และตั้งวงกินเหล้าบริเวณหน้าบ้าน ในช่วงหัวค่ำ ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มองพฤติกรรมดังกล่าวว่าเป็นการดีกว่าการหันไปใช้ยาเสพติด นอกจากนั้น กลุ่มวัยรุ่นยังนิยมแต่งรถจักรยานยนต์ มีการนัดแนะกันไปดูการแข่งขันรถจักรยานยนต์ และร่วมแข่งในบางครั้ง

๑.๓ สภาพสื่อและช่องทางการติดต่อสื่อสารในพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอสภาพสื่อและช่องทางการติดต่อสื่อสารในพื้นที่เป็น ๕ ช่องทาง ดังนี้

๑.๓.๑ สื่อมวลชน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีการบริโภคสื่อมวลชนที่เผยแพร่จากภายนอก อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นอกจากนั้น ผู้นำศาสนาอิสลามในเขตตำบลละหาร ได้เข้าร่วมจัดรายการวิทยุมุสลิม (คลื่น AM) ซึ่งเผยแพร่ไปทั่วประเทศ

๑.๓.๒ สื่อชุมชน ประกอบด้วย หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย ซึ่งมีการใช้อย่างสม่ำเสมอในบริเวณสุเหร่า และหมู่บ้านจัดสรร รดขยายเสียง อบต. ใช้เพื่อกระจายข่าวไปสู่ประชาชน แผ่นป้ายบริเวณริมถนน มีทั้งแผ่นป้ายโฆษณาธุรกิจ ป้ายเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมของวัด ป้ายรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ป้ายประกาศกิจกรรมในชุมชน และป้ายประกาศนโยบายของรัฐไปปลิว โฆษณาข้างรถตู้ และเสื้อวินมอเตอร์ไซด์ใช้ในการโฆษณาธุรกิจ

๑.๓.๓ แหล่งพบปะ เป็นช่องทางหนึ่งของการสื่อสารที่สำคัญในชุมชน แหล่งพบปะที่ได้รับความนิยมในพื้นที่ที่ทำการศึกษ ประกอบด้วย วัด มัสยิด ลานกีฬา ตลาดนัด โต๊ะสนุกเกอร์ ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ร้านเกมคอมพิวเตอร์ และปั้มน้ำมัน ซึ่งพบว่า เยาวชนส่วนหนึ่งใช้ปั้มน้ำมันที่มีร้านสะดวกซื้อเป็นที่พบปะสังสรรค์ ตีมสุรา และบางครั้งนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง

๑.๓.๔ สื่อบุคคล เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูล หรือขอความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ โดยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดตำบล เป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ นอกจากนั้นยังมีผู้นำทางศาสนา เช่น พระ และอิหม่าม เป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในด้านสุขภาพ

๑.๓.๕ สื่อสมัยใหม่ โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในการติดต่อสื่อสาร และใช้เพื่อค้นหาข้อมูลข่าวสาร

๒. สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาเสพติดในพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่เป้าหมายเป็น ๓ ช่วงระยะเวลา ดังนี้

๒.๑ สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาเสพติดในช่วงก่อนปี พ.ศ.๒๕๔๐ ผลการศึกษาพบว่า การใช้สารเสพติดในอำเภอบางบัวทองเป็นสิ่งที่มีความนิยมในกลุ่มคนทำงานภาคการเกษตรก่อสร้าง และการคมนาคมขนส่ง

ในส่วนภาคการเกษตร พบว่า กรรมกรรับจ้างเกี่ยวข้าว นิยมผสมสารเสพติดไว้ในกระดิกน้ำเพื่อตีแมลงเข้าไปแล้วจะทำงานได้ทน โดยเชื่อว่า “สารเสพติดมีฤทธิ์เป็นบวกต่อแดด” ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนขับรถสาธารณะในพื้นที่ และรับจ้างระหว่างพื้นที่ นิยมใช้สารเสพติด เพื่อไม่ให้เหงื่อขณะขับรถ

๒.๒ สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาเสพติดในช่วง พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๕

๒.๒.๑ พื้นที่ในการแพร่กระจายสารเสพติด ปัญหาเสพติดในอำเภอบางบัวทองขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๔๓ โดยอำเภอบางบัวทองเป็นเส้นทางผ่านและจุดพักยาเสพติด และมีจุดมั่วสุม แหล่งซื้อขาย และจุดส่งต่อยาเสพติดไปยังพื้นที่อื่นในบริเวณพื้นที่ที่รกร้าง และพื้นที่ที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ ไม่ได้มีการเข้าอยู่อาศัย เช่น บริเวณหมู่บ้านจัดสรรที่ยังสร้างไม่เสร็จ

๒.๒.๒ ผู้ค้า-ผู้ขายยาเสพติด

- ผู้ค้ารายใหญ่-รายย่อย ข้อมูลจากกลุ่มสนทนา พบว่า ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ ในขณะที่ผู้ค้ารายย่อยเป็นคนในพื้นที่ โดยมีคนในพื้นที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย

- กลุ่มผู้ขายยาเสพติด : หน้าเก่า-หน้าใหม่ ยาเสพติดได้แพร่กระจายจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคเกษตรไปสู่กลุ่มคนทั่วไปโดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรข้อมูลจากกลุ่มสนทนา พบว่าผู้ชายมีส่วนส่วนของการใช้ยาเสพติดมากกว่าผู้หญิง และกลุ่มวัยรุ่นชายเป็นกลุ่มหน้าใหม่ที่เข้ามาใช้ยาเสพติดมากขึ้น

- ผู้ค้า-ผู้ขายยาเสพติด ข้อมูลจากกลุ่มสนทนา พบว่า การค้ายาเสพติดของผู้ใช้นั้น ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานการรับเงินเป็นค่าตอบแทนโดยตรงจากผู้ค้ารายใหญ่กว่า แต่เป็นการให้ยาเสพติดแบบเดียวกันเป็นสิ่งที่ตอบแทน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่ไม่ได้เป็นผู้ขายเสมอไป แต่อาจทำหน้าที่ค้ายาเสพติดโดยที่ตนเองไม่ได้เสพ เป็นผู้ส่งต่อยาเสพติดสู่สมาชิกในพื้นที่ของตน

๒.๒.๓ วิธีการจำหน่าย

- รายใหญ่-รายย่อย : จุดซื้อประจำ ข้อมูลจากกลุ่มสนทนา พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ค้ารายใหญ่ไม่ได้เดินทางเข้ามาในพื้นที่แต่ผู้ค้ารายย่อยจะเดินทางไปรับยาเสพติดในพื้นที่อื่นเพื่อนำมาจัดจำหน่ายยังพื้นที่ของตน

- รายย่อย-ผู้ใช้ : จุดนัดพบ ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาที่เคยใช้ยาเสพติด ระบุว่า ผู้ค้ารายย่อยและผู้ซื้อยาในพื้นที่มักเป็นคนที่รู้จักกัน มีการติดต่อกันผ่านโทรศัพท์มือถือ และนัดแนะจุดส่งมอบยา โดยบริเวณเสาไฟฟ้าเป็นพื้นที่ที่นิยมในการส่งมอบ และชำระเงินค่ายาเสพติด

- รายย่อย-ผู้ใช้ : เร่ขายยา การเร่ขายยาเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ค้ารายย่อยนิยมทำกัน โดยกลุ่มผู้ค้ารายย่อยที่เป็นผู้ใช้ด้วยจะตระเวนไปตามจุดต่างๆ เพื่อพบกับผู้ซื้อ ใช้การประเมินหน้าตาท่าทางก่อนตัดสินใจเจรจาเพื่อปล่อยยาให้กับลูกค้า นอกจากนั้นยังมีการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมาย เช่น การใช้มือส่งสัญญาณกันระหว่างผู้ค้ากับผู้ใช้

๒.๒.๔ มูลค่าในการจำหน่าย ผลการจัดกลุ่มสนทนา พบว่า ราคาในการซื้อขายยาเสพติดในพื้นที่ อยู่ระหว่างเม็ดละ ๘๐-๑๒๐ บาท ขึ้นอยู่กับว่า ผู้ซื้อรับต่อจากใคร ในราคาเท่าไร บวกเปอร์เซ็นต์เท่าไร และช่วงนั้นยาเสพติดหายากเพียงใด ซึ่งถึงแม้ราคาไม่แน่นอน แต่ผู้ค้าจะมีกลยุทธ์ในการจูงใจลูกค้า เช่น การซื้อ ๒ แกรม ๑ หรือ ขาย ๔ ฟรี ๑ เป็นต้น

๒.๓ สถานการณ์เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๗) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้พยายามแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่องทำให้ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ สถานการณ์การเสพยาและค้ายาเสพติดเริ่มลดลง

การดำเนินงานหน่วยงานภาครัฐได้เน้นหนักไปที่การประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มแกนนำชุมชน ในการดำเนินนโยบายปราบปรามผู้ค้าควบคู่ไปกับการป้องกันปัญหาเสพติด การป้องกันกลุ่มเสี่ยง และการบำบัดรักษา

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อมีการประกาศสงครามเพื่อเอาชนะยาเสพติดในปี พ.ศ.๒๕๔๖ ส่งผลให้การค้ายาในพื้นที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก ผู้ใช้และผู้ค้ากลัวการฆ่าตัดตอน ราคาเสพติดแพงขึ้นจากเดิมเม็ดละ ๘๐-๑๐๐ บาท เป็นเม็ดละ ๓๐๐ บาท สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้ซื้อหันไปใช้สารเสพติดตัวอื่น เช่น กาว สุรา เครื่องดื่มชูกำลัง และใบกระท่อมกันมากขึ้น เป็นต้น

๓. ผลของปัญหาเสพติดในพื้นที่

๓.๑ ผลระดับบุคคล การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ทำให้กลุ่มเยาวชนที่เสพยาเสพติดส่วนหนึ่งหมดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ลดโอกาสในการแสวงหาทางเลือกในอนาคต นอกจากนั้น ปัญหาเสพติดในพื้นที่ นำไปสู่การที่กลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดส่วนหนึ่งมั่วสุมกัน ทำให้เสี่ยงต่อการก้าวไปสู่การเป็นผู้ค้ายาเสพติด

๓.๒ ผลระดับครอบครัว ปัญหาเสพติดในอำเภอบางบัวทองก่อให้เกิดปัญหาการลักทรัพย์ของสมาชิกในครอบครัว ผู้ใช้ยาเสพติดมักลักเล็กขโมยน้อยข้าวของเครื่องใช้ เงินทองของสมาชิกในบ้านเพื่อ

นำไปแลกหรือซื้อยาเสพติด นอกจากนั้นปัญหายาเสพติดยังส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว นำไปสู่ความห่างเหินกัน

อย่างไรก็ตามหลังจากผู้ใช้ยาเสพติดผ่านกระบวนการบำบัดรักษาแล้วพบว่าหลาย ๆ ครอบครัวให้ความสนใจผู้ผ่านการบำบัดฯ มากขึ้น แต่ยังคงมีความกังวลในเรื่องของคำพูดที่เหมาะสม เนื่องจากเกรงว่าคำพูดของตนจะไปกระทบจิตใจของผู้ผ่านการบำบัดฯ

๓.๓ ผลระดับชุมชน

- การจีปล้น สภาพปัญหาการจีปล้นที่ชุกชุมช่วงกลางปี พ.ศ.๒๕๕๖ น่าจะเกี่ยวข้องกับการที่ผู้ค้ารายย่อยขาดรายได้ที่เคยได้รับการค้ายา ซึ่งเป็นผลกระทบจากมาตรการปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดในพื้นที่อย่างจริงจัง

- ความบาดหมางระหว่างผู้นำชุมชนและลูกบ้าน ปัญหาในส่วนนี้เกิดจากการที่ครอบครัวผู้ใช้ยาไม่พอใจผู้นำชุมชนแจ้งข้อมูลกับทางราชการ เพื่อนำผู้ใช้เข้าสู่กระบวนการบำบัดฯ ซึ่งความบาดหมางดังกล่าว จะลดลง เมื่อสมาชิกในครอบครัวที่ผ่านการบำบัดฯ สามารถหายจากอาการติดยาเสพติด

- เครือข่ายผู้ค้า/ผู้ใช้ ยาเวชภัณฑ์เคยผ่านค่ายบำบัดรักษาได้ให้ความเห็นว่าการบำบัดยาเสพติด เหมือนดาบสองคม เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นช่องทางให้ผู้ค้าและผู้ใช้ได้มีโอกาสรู้จักกัน และสร้างเครือข่ายกันภายหลังออกจากค่ายบำบัดแล้ว

๓.๔ ผลระดับองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

- การปรับตัวขององค์กรราชการและองค์กรท้องถิ่น ปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอ บางบัวทองนำไปสู่การปรับตัวขององค์กรราชการและองค์กรท้องถิ่นในการร่วมมือทำงานด้านต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เช่น การเฝ้าระวังผู้ใช้/ผู้ขายยาเสพติดในพื้นที่ การฟื้นฟู และการป้องกันบุคคลกลุ่มเสี่ยง

- การปรับบทบาทของวัดในตำบลบางคูรัด พบว่า วัดได้ขยายบทบาทจากศูนย์รวมการปฏิบัติธรรมไปสู่การเป็นที่พึ่งพิงของผู้ปกครองผู้ใช้ยาเสพติดในการปรับทุกข์ และเป็นพื้นที่ในการริเริ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด เช่น การนั่งสมาธิต้านยาเสพติด เป็นต้น

๔. กิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

๔.๑ ระดับอำเภอ มีการจัดตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอบางบัวทอง ทำหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษา การป้องกันปัญหายาเสพติดจะดำเนินการควบคู่ไปกับการบำบัดรักษา โดยมีขั้นตอนจากการหาข้อมูล หรือการเอ็กซเรย์ (X-Ray) ในพื้นที่ การรวบรวมรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เข้าสู่ที่ประชุม เมื่อตรวจสอบอย่างชัดเจนแล้วจะส่งตัวแทนไปเยี่ยมบ้านผู้ใช้สารเสพติด เพื่อให้ความรู้และคำปรึกษา หรือนำส่งค่ายบำบัดรักษา ซึ่งในอำเภอบางบัวทองมี ๒ แบบ คือ “ค่ายทางใหม่ชีวิตใหม่” และ “โครงการครอบครัวประสานใจ” เมื่อผ่านการบำบัดรักษา จะมีการติดตามพฤติกรรมผู้ผ่าน การเข้าค่ายอย่างใกล้ชิด ใน

กรณีที่ยังคงเสพอยู่จะนำไปเข้าโครงการจิตสังคมบำบัด (Matrix Program) หรืออาจพิจารณา ส่งตัวไปโรงเรียน วัฒนพลเมือง ทำยที่สุดถ้ายังไม่เลิกพฤติกรรม ก็จะส่งเข้าคุก

๔.๒ ระดับตำบล นอกจากความร่วมมือในระดับอำเภอแล้ว หน่วยงานในพื้นที่ได้จัดสรรงบประมาณของตนเพื่อใช้ในการณรงค์ป้องกันปัญหาเสพติดในระดับตำบล โดยประกอบด้วย

๔.๒.๑ กิจกรรมของ อบต. อาทิ การจัดชุดเฉพาะกิจ/ชุดอาสาสมัครพลังแผ่นดิน (อพปร.) สอดส่อง ตรวจตรา ฝั่ระวังในพื้นที่และพื้นที่เสี่ยง และการเปิดพื้นที่สาธารณะให้เป็นลานกีฬาต้านยาเสพติด

๔.๒.๒ กิจกรรมในโรงเรียน อาทิ การจัดบอร์ดในห้องเรียน โครงการธรรมสัจจครู DARE ฝั่สอนน้อง การจัดนิทรรศการ การจัดวันกีฬาต้านยาเสพติด/วันกีฬาฝั่ การจัดคอนเสิร์ต ลานกีฬา และโครงการ To Be Number One

๔.๒.๓ กิจกรรมในโรงงาน อาทิ การเชิญตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาให้ความรู้โดยตรง การตรวจสุขภาพและปัสสาวะ การจัดกิจกรรม Safety Week, Safety Talk และการตรวจสอบพื้นที่ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ

๔.๒.๔ กิจกรรมในสถานที่ทางศาสนา ทั้งวัดและมัสยิดต่างเสมือนเป็นศูนย์กลางในการป้องกันและบำบัดรักษาผู้ฝั่ยาเสพติดในชุมชนอำเภอบางบัวทอง โดยวัดเป็นสถานที่ที่ผู้ฝั่ดิยหาหน้าเข้าสูั่ร่มาสาวพักตร์และเป็นที่ยี่งบุคคลในชุมชนนิยมให้บุตรหลานไปสาบานตนว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดสำหรับมัสยิด อิห่มาจะมีกรให้ความรู้ด้านยาเสพติดในการเทศนา มีการแสดงความรักกับผู้เสพยาเพื่อให้เขากลับใจและเข้าสูั่กระบวนการบำบัดรักษา

๕. ความรู้ ทักษะคิต และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ ความรู้ของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาเสพติด กลุ่มเยาวชนที่เคยใช้สารเสพติด กลุ่มเยาวชนทั่วไป กลุ่มผู้ปกครอง และแกนนำในพื้นที่ ต่างก็มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นอย่างดี โดยกลุ่มผู้เคยใช้ยาเสพติดสามารถแยกแยะยาจริงและยาปลอมได้ชัดเจน มีการรับรู้และติดตามมาตรการปราบปรามยาเสพติดในประเทศและในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และสามารถจดจำเจ้าหน้าที่ตำรวจ และแกนนำในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่กลุ่มผู้ปกครองของผู้ฝั่ยาเสพติด ยังขาดความรู้เกี่ยวกับทักษะการวางตนกับคนใกล้ชิดภายหลังการผ่านกระบวนการบำบัดฝั่ฟื้นฟู ทำให้ผู้ปกครองส่วนหนึ่งตามใจลูกหลาน เพื่อป้องกันไม่ใหัเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือสนับสนุนการตี๋มเหล้าเพื่อทดแทนการฝั่ยาเสพติด

๕.๒ ทศนคติต่อปัญหายาเสพติด กลุ่มเยาวชนทั่วไป กลุ่มผู้ปกครอง และแกนนำในพื้นที่ต่างเชื่อมั่นว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่อันตราย ต่างจากกลุ่มผู้เคยใช้ยาเสพติด ที่ถึงแม้จะเคยได้ยื่นข้อมูลพิษภัยของยาเสพติด แต่กลับมีความรู้สึกอยากลองยา อยากได้รับการยอมรับจากคนกลุ่มเดียวกัน โดยพวกเขามีความเชื่อว่า ยามีส่วนช่วยผ่อนคลายความเครียดในตอนที่เขารู้สึกมีปัญหา นอกจากนั้นกลุ่มผู้ปกครองส่วนหนึ่งยังเชื่อมั่นต่อองค์กรศาสนา เช่น วัด ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของสมาชิกในครอบครัวมากกว่าการส่งไปเข้าค่ายบำบัดรักษา

๕.๓ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการวิจัยพบว่าความตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ

๕.๓.๑ การมีส่วนร่วมในการรับฟังข้อมูลข่าวสารด้านยาเสพติด พบว่าประชาชนในพื้นที่ทั้งกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ มีความตื่นตัวในการรับฟังข้อมูลข่าวสารเรื่องยาเสพติดค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของรัฐบาล ข้อมูลการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ข่าวการฆาตกรรมจากสื่อมวลชน ตลอดจนข้อมูลคุณลักษณะของยาเสพติด

๕.๓.๒ การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ พบว่า ประชาชนส่วนหนึ่งทั้งกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ มีความตื่นตัวและมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นดำเนินการ โดยมีข้อสังเกตว่า หากองค์กรที่รับผิดชอบในการรณรงค์มีการเตรียมการที่ดี มีความสามารถในการกระจายข่าวสู่กลุ่มบุคคลที่หลากหลาย โอกาสที่จะได้รับการตอบสนองในเรื่องความร่วมมือก็จะมีสูง

๕.๓.๓ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า ประชาชนให้ความสนใจในการส่งข้อมูลให้กับทางราชการหลากหลายรูปแบบ อาทิ แจ้งเบาะแสทางจดหมายหรือโทรศัพท์ การบอกผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนเข้าร่วมเสนอความเห็นในเวทีต่างๆ

๕.๓.๔ การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ พบว่า ประชาชนซึ่งมีจำนวนน้อยเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้านยาเสพติดในฐานะภาคีของทางราชการ อาทิ การเป็นอาสาสมัครพลังแผ่นดิน นอกจากนั้นกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษายังช่วยเป็นหูเป็นตาในการแจ้งเบาะแสผู้เสพยาเสพติดในโรงเรียนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑.การประยุกต์หลักการตลาดเพื่อสังคมมาใช้ในการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติด จำเป็นต้องมีการหาผลิตภัณฑ์หลักเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนภารกิจ ในกรณีนี้ ผลิตภัณฑ์หลักในการป้องกันปัญหายาเสพติดในอำเภอบางบัวทองในระยะยาว ได้แก่ การสร้างชุมชนปลอดยาเสพติดซึ่งหมายความว่า ภาคีต่างๆ ในชุมชน

ต้องพยายามแสวงหามาตรการในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ “หยุดเพื่อดูแลสุขภาพ” ให้กลายเป็นการปลดปล่อยยาเสพติดในพื้นที่อย่างถาวร

๒. เนื่องจากผลิตภัณฑ์หลัก ได้แก่ การสร้างชุมชนปลอดยาเสพติด มีความเป็นนามธรรมสูง จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมเพื่อใช้ในช่วงระยะเวลาต่างๆ อาทิ เครือข่ายเฝ้าระวัง กิจกรรมด้านกีฬา กิจกรรมด้านศิลปะ กิจกรรมด้านการแสดง กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านอาชีพ ระบบการให้คำปรึกษาผู้ติดยาและครอบครัว และระบบสื่อสนับสนุน

๓. แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนปลอดยาเสพติด และผลิตภัณฑ์เสริมต่างๆ ควรมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดทำตราสัญลักษณ์ร่วมของโครงการ โดยการพัฒนาขึ้นมาจากกระบวนการปรึกษาหารือกับชุมชน หรือการประกวดตราสัญลักษณ์ในชุมชน

๔. การวางระบบสนับสนุนต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ ระบบการให้คำปรึกษาเรื่องยาเสพติด และการวางระบบสื่อสนับสนุน

๗. ผลการศึกษาวิจัยเชิงลึก (Focus Group) การศึกษาหาแนวทางการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดใน

สถานศึกษาและผลการสำรวจแนวความสามารถพิเศษ

ผู้วิจัย สภาอากาศไทย

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๘

ประเภทงานวิจัย การศึกษาวิจัยเชิงลึก (Focus Group)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อค้นหาสาเหตุของการทดลอง และการติดยาเสพติดของนักเรียน รวมถึงพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด

๒. เพื่อเรียนรู้กิจกรรมการใช้เวลาว่างของนักเรียนในปัจจุบัน เป็นประโยชน์หรือโทษอย่างไร รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดอย่างไร

๓. เพื่อค้นหาลักษณะของการจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพต่อการป้องกันยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนจาก ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ กลุ่มนักเรียนแกนนำ ที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด จำนวน ๗ คน กลุ่มที่ ๒ กลุ่มทดลองเสพยาเสพติด (กลุ่มเสี่ยง) จำนวน ๘ คน และกลุ่มที่ ๓ กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการเสพยา จำนวน ๘ คน รวม ๒๓ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ และ Focus Group

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

สาเหตุของการทดลอง และการติดยาเสพติดของนักเรียน รวมถึงพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด

๑.กลุ่มเด็กปกติ คิดว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กทดลองเสพยาเสพติด คือ ความเชื่อผิด ๆ เช่น คิดว่าเทห์, การมีปัญหาครอบครัว เลียนแบบพ่อกับแม่ เรียนไม่ดี การเริ่มใช้บุหรี่และเหล้าก่อน แล้วหันมาใช้ยาเสพติด

๒.กลุ่มเสี่ยง คิดว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กทดลองเสพยาเสพติด คือ เพื่อน สื่อ (โทรทัศน์) ความเชื่อผิด ๆ คิดว่าเทห์ คิดว่าไม่ติดง่าย ๆ การมีเวลาว่าง/ไม่มีกิจกรรมทำ, ปัญหาครอบครัว เลียนแบบพ่อกับแม่ เรียนไม่ดี

๓.กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการเสพยา คิดว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กทดลองเสพยาเสพติด คือ เพื่อน ความเชื่อผิด ๆ คิดเป็นเรื่องธรรมดา ใคร ๆ ก็ทำ หรือไม่ติดง่าย ๆ คิดว่าเทห์ อยากลอง ปัญหาครอบครัว

ซึ่งปัญหาการติดยาเสพติดของนักเรียนในปัจจุบัน มีความซับซ้อนของปัญหาและพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับลักษณะของเด็ก พื้นฐานครอบครัว สภาพแวดล้อม และกลุ่มเพื่อน โดยในกลุ่มเสี่ยงเกือบ ๑๐๐% เคยทดลองเสพยา เริ่มจากบุหรี่ ตั้งแต่ระดับประถมปลายจนถึงมัธยมต้น โดยมีสาเหตุจากความอยากรู้อยากเห็น เพื่อนชวน และสามารถหายาเสพติดมาเสพได้โดยง่าย ดังนั้นในการแก้ปัญหาควรเน้นที่การป้องกันไม่ให้นักเรียนเสพยาอย่างต่อเนื่องจนติดยาในที่สุด

ผลการเรียนรู้กิจกรรมการใช้เวลาว่างของนักเรียนในปัจจุบัน

พฤติกรรมการใช้เวลาเสพยาเสพติดของนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างช่วงเช้ามืดก่อนเข้าเรียน เวลาพักหลังอาหารกลางวัน และหลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่วิกฤตที่สุด เพราะเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนว่างจริง ๆ และมีระยะเวลานานพอสมควร

โดยกิจกรรมที่กลุ่มเด็กประเภทต่าง ๆ สนใจ ได้แก่

๑. กลุ่มเด็กปกติ สนใจกิจกรรมทีนฟอรั่ทีน พุดคุย โต้วาที เกี่ยวกับยาเสพติด, กิจกรรมดนตรีบำบัด คือมีการแสดงดนตรีสลับกับการตอบคำถามเกี่ยวกับยาเสพติด, กิจกรรมการแสดงละคร ตลก ให้รู้ถึงโทษภัยยาเสพติด, และการตั้งชมรมยาเสพติด การอบรม ออกค่าย เป็นต้น

๒.กลุ่มเสี่ยง สนใจกิจกรรมการวาดรูปเกี่ยวกับยาเสพติด แล้วนำมาบรรยายต่อต้านยาเสพติด, การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติด, การเล่นเกมตอนช่วงพักกลางวัน, กิจกรรมเสียงตามสายช่วงเช้าและกลางวัน, การรณรงค์ต้านยาเสพติด การตั้งชมรมรักการอ่าน การส่งเสริมทักษะด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ และกิจกรรมเข้าค่ายมีพระอาจารย์มาบรรยาย เทศน์ให้ความรู้

๓.กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการเสพยา สนใจกิจกรรมการแข่งขันกีฬา, การสร้างห้องซ้อมดนตรี เพื่อให้ใช้เวลาว่างในการเล่นดนตรี, กิจกรรมบันเทิงต่างๆที่ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านยาเสพติด และการแข่งขันเกมออนไลน์

ลักษณะของการจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพต่อการป้องกันยาเสพติด

กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการป้องกันยาเสพติด ควรมีลักษณะดังนี้ คือ การปฏิเสธยาเสพติด ไม่ชักชวนให้เพื่อนมาติดยา และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ

การแก้ไขปัญหาคควรเน้นที่การป้องกันไม่ให้เด็กนักเรียนเสพยาอย่างต่อเนื่องจนติดในที่สุด และควรส่งเสริมให้เด็กเข้ารับการบำบัดรักษาเพื่อให้สามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้ในที่สุด ดังนี้

- Time Sharing ในโรงเรียน กิจกรรมทางเลือกต้องมีลักษณะสนุกสนาน ทำกันเป็นกลุ่ม และใช้เวลา เช่น การจัดแข่งขันกีฬาช่วงพักเที่ยง การซ้อมดนตรี แข่งขันเกม ฯลฯ หรือจัด Facilities ให้กับนักเรียนตามความชอบของแต่ละบุคคล

- ช่วงเวลาหลังเลิกเรียนจนถึงหัวค่ำ (๑๖.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.) การจัดกิจกรรมให้นักเรียนสนใจและเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลานี้ เป็นงานที่ยากและขึ้นกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ กิจกรรมต้องมีความหลากหลาย เน้นเรื่องเพลิดเพลิน มีลักษณะการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม

- การไม่ชักชวนเพื่อนมาติดยา เป็นโครงการที่ให้นักเรียนช่วยกันดูแลเพื่อนสนิท ไม่ให้ติดยาเสพติด เช่น โครงการเลิกบุหรี่โดยการช่วยเหลือของครอบครัว

- การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดเมื่อมีโอกาสอยู่ในช่วงที่ยังเลิกได้ง่ายอยู่ ควรมีกิจกรรมฟื้นฟูอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงครูและผู้บริหารโรงเรียนต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ไม่ปกปิดปัญหาโดยเด็ดขาด

๒. การทำวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนเพียงไม่กี่คน การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อเห็นความหลากหลายทางพฤติกรรมมากขึ้น

๘.การศึกษาโครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในภาคใต้ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

ผู้วิจัย สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปีที่ทำการศึกษา ๒๕๕๘

ประเภทของงานวิจัย งานวิจัยสำรวจ : งานวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสำรวจความชุกของพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ปีการศึกษา ๒๕๔๘

๒. เพื่อเฝ้าระวังแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการใช้สารเสพติด และเจตคติต่อสารเสพติดในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ในระยะเวลาต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๓ และ ๕ หรือ ปวช. ปี ๒ ของโรงเรียนใน ๘ จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา ปัตตานี ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง และยะลา

กลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน ๑๑,๑๓๕ คน แบ่งเป็นจังหวัดสงขลา ๑,๔๙๕ คน ปัตตานี ๑,๐๕๙ คน ภูเก็ต ๑,๔๐๙ คน สุราษฎร์ธานี ๑,๖๖๓ คน นครศรีธรรมราช ๑,๒๖๘ คน ตรัง ๑,๙๔๔ คน พัทลุง ๑,๓๘๗ คน และยะลา ๙๐๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ ๕๗.๖) มีอายุเฉลี่ย ๑๔.๙ ปี นับถือศาสนาพุทธ มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงดี มีเกรดเฉลี่ยรายวิชาในภาคการศึกษาที่ผ่านมาเท่ากับ ๓ เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๔๑.๕) เป็นนักเรียนจากโรงเรียนของรัฐบาล (ร้อยละ ๗๑.๘)

ด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ พบว่า นักเรียนชายมีพฤติกรรมการสวมหมวกกันน็อคและคาดเข็มขัดนิรภัยใน ๑๒ เดือนที่ผ่านมาสูงกว่านักเรียนหญิง ในขณะที่อัตราการขับรถหลังดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยนักเรียนชายอัตราสูงกว่านักเรียนหญิง

อัตราการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และอัตราการมีเพศสัมพันธ์ไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมามากนัก ซึ่งนักเรียนชายมีอัตราสูงกว่านักเรียนหญิงเช่นกัน อย่างไรก็ตามสามารถเห็นได้ว่า อัตราการไม่ป้องกันการคุมกำเนิด และอัตราการดื่มหรือใช้สารเสพติดก่อนมีเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในนักเรียนชาย

อัตราของนักเรียนที่ไม่ออกกำลังกายใน ๓๐ วันที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นักเรียนเพียงส่วนน้อยที่กินยาลดความอ้วนใน ๓๐ วัน และยังไม่เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การเกิดพฤติกรรมซึมเศร้าและการพยายามฆ่าตัวตายในช่วง ๑๒ เดือนที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง โดยนักเรียนหญิงมีอัตราสูงกว่านักเรียนชาย

สำหรับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน ๓๐ วันที่ผ่านมา พบว่ามีแนวโน้มลดลงทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ส่วนอัตราการสูบบุหรี่ ยังไม่เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ต้องอาศัยการสำรวจในปีต่อไป

ด้านพฤติกรรมการใช้สารเสพติด แนวโน้มของอัตราการใช้สารเสพติดมีเพิ่มขึ้น โดยพืชกระท่อม และกัญชา เป็นสารเสพติดที่นักเรียนรู้จักและเคยใช้มากกว่าชนิดอื่นๆ จากการสำรวจติดต่อกัน ๓ ปี พบว่ากระท่อม กัญชา สารระเหย และยาบ้า เป็นสารเสพติดที่นักเรียนเคยใช้มากกว่าสารเสพติดชนิดอื่นๆ โดยนักเรียนชายมีอัตราสูงกว่านักเรียนหญิง โดยเฉพาะพืชกระท่อม กัญชา สารระเหย นักเรียนชายมีแนวโน้มการใช้สารเสพติดดังกล่าวเพิ่มขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าในปี ๒๕๕๗ นักเรียนหญิงมีอัตราการเคยใช้สารเสพติดชนิดดังกล่าว สูงกว่าในปี ๒๕๕๖

ด้านเจตคติต่อการใช้สารเสพติด เจตคติของนักเรียนในช่วง ๓ ปีที่ผ่านมาไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนใหญ่คิดว่าการใช้สารเสพติดทุกชนิดมีความเสี่ยงต่อร่างกายและเป็นที่น่ารังเกียจ นอกจากนี้ยังพบว่ายาบ้าเป็นสารเสพติดที่นักเรียนเห็นว่าเป็นสารเสพติดที่หาได้ยากที่สุดในช่วง ๒ ปีหลังที่ผ่านมา (๒๕๕๖-๒๕๕๗)

๙.การปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัย ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ

ผู้วิจัย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๙

ประเภทงานวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัยของกลุ่มแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ

๒. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและแนวทางของกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ศึกษา ประกอบด้วย

- แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร/หลักฐาน ประกอบด้วยเอกสาร/หลักฐานการจัดหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัย

- แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนระดับปฐมวัย พื้นที่ที่
 ทำการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนทอสี และโรงเรียนอนุบาลหน้อย
 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมเอกสาร/หลักฐาน แบบสอบถาม/สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม
 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติเชิงบรรยาย

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

สภาพการจัดกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัย

สามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับแนวทาง ความสนใจ และความชำนาญของสถานศึกษา
 นั้นๆ โดยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยควรพิจารณาใช้หลักไตรสิกขาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา
 คุณธรรมเยาวชน ซึ่งแต่ละกระบวนการสร้างสรรค์ อาจมีเป้าหมายที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณธรรมมากกว่า ๑
 ด้าน ดังนี้

๑) อธิสัสสิกขา คือ การศึกษาเพื่อฝึกให้เกิดมีสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ
 จนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัย และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นพื้นฐานการเสริมสร้าง
 คุณภาพจิต กระบวนการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านนี้ ประกอบด้วย กิจกรรม
 ศิลปะสร้างสรรค์ อาทิ การเคลื่อนไหวประกอบเพลง/จังหวะ การเล่านิทานที่มีเนื้อหาสอดแทรกคตินิยม
 การเล่นอย่างมีแบบแผนกติกา รวมถึงการนั่งสนทนาล้อมวงพูดคุยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอก
 ห้องเรียน กระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมความประพฤติของตนเองเวลาอยู่กับ
 ผู้อื่น (สัมมากัมมันตะ) การพูดจาสุภาพ ถูกกาลเทศะ (สัมมาวาจา) การมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น
 รักสุขภาพ กติกา มารยาทร่วมกัน (สัมมาอาชีวะ) ซึ่งครูจะเป็นผู้เน้นย้ำ และสรุปคุณธรรมต่างๆ ให้เด็กได้
 ซักถาม และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป

๒) อธิจิตตสิกขา คือ การศึกษาให้เกิด สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ จนมี
 ความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต กระบวนการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับ
 การพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ อาทิ การฟังนิทาน การแสดงบทบาท
 สมมติ การประดิษฐ์งานฝีมือ ซึ่งต้องอาศัยสติที่จดจ่ออยู่กับงานตรงหน้า (สัมมาสติ) หรือ การไหว้พระ
 แผ่เมตตา ซึ่งเป็นการน้อมนำใจตนเองให้คิดทำแต่สิ่งดี (สัมมาสมาธิ) โดยผลงานที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้นจาก
 การประดิษฐ์สิ่งต่างๆ จะช่วยทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจ มองเห็นคุณค่าของตนเอง (สัมมาวายามะ) ซึ่งเป็น
 การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กประการหนึ่ง

๓) อธิปัญญาสิกขา คือ การศึกษาให้เกิดสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ จนมีความพร้อมทาง
 ปัญญา ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่น กระบวนการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยใน

ด้านนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นขั้นตอนและเชื่อมโยงสู่วิถีชีวิตจริง เช่น การปลูกผัก การทำอาหาร หรือการทำงานศิลปะประดิษฐ์ ซึ่งจะช่วยให้เด็กฝึกฝนการคิดของตนให้มีความถูกต้อง แสวงหาหนทางแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ) มีความเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เห็นแก่ตัว (สัมมาสังกัปปะ)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. รูปแบบและแนวทางของกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อการปลูกฝังคุณธรรม สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทหรือหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมและสภาพการณ์ของห้องเรียน แต่ผู้ที่จะนำกระบวนการดังกล่าวไปใช้ ต้องมีการศึกษาถึงแนวคิดสำคัญที่เป็นรากฐานของการจัดการศึกษา ตั้งแต่แหล่งที่มาของการศึกษา และกระบวนการของการศึกษา ให้เข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปใช้อย่างได้ผล

๒. ผู้ที่ต้องการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อการปลูกฝังคุณธรรมไปใช้กับเด็กในวัยอื่นๆ ต้องคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละวัย และความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานของเด็ก และสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นสำคัญ

๑๐. การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้เยาวชนไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ รูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน

ผู้วิจัย ไพฑูรย์ แสงพุ่ม สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๔๙

ประเภทงานวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ : การวิจัยเอกสาร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. สรุปรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุ ปัจจัย และการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายเยาวชนไทย ที่ทำภายในประเทศ ๘ ปีย้อนหลัง (นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐-พ.ศ. ๒๕๔๗) แล้วจัดทำเป็นบรรณานุกรมยาเสพติดในประเทศไทย

๒. เพื่อสรุปและสังเคราะห์สาระสำคัญของงานวิจัยสำคัญๆ ที่เกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ/รูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน แล้วสรุปเป็นสถานภาพองค์ความรู้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติ

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ งานวิจัยจากห้องสมุดสำนักงาน ป.ป.ส. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ จำนวน ๘ แห่ง และห้องสมุดหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ/รูปแบบดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนที่ศึกษาภายในประเทศไทยเฉพาะ ๘ ปี ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐-๒๕๔๗ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๑ เรื่อง

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

ผลการสำรวจงานวิจัย

พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด และวิธีการ/รูปแบบดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๑ เล่ม เมื่อพิจารณาถึงประเด็นพื้นที่ที่ทำการศึกษา พบว่างานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีจำนวนมากที่สุด คือ ๓๘ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๒๗ รองลงมาเป็นพื้นที่ภาคกลาง มีจำนวน ๓๔ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๒๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน ๒๖ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๑๙ ภาคเหนือ จำนวน ๒๓ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๑๖ เรื่องทั่วไป จำนวน ๑๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๙ และภาคใต้ จำนวน ๗ เล่ม คิดเป็นร้อยละ ๕ เมื่อพิจารณาถึงประเด็นช่วงเวลาที่ทำการศึกษา (ปี พ.ศ.) พบว่างานวิจัยปี ๒๕๔๕ มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๕ รองลงมา คือ ปี ๒๕๔๔ คิดเป็นร้อยละ ๑๘ และปี ๒๕๔๓ คิดเป็นร้อยละ ๑๖

- **สรุปสถานภาพและองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด**

พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๕๑ เล่ม เมื่อพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยส่วนใหญ่ใช้ในการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างกาย-จิต-สังคม (Bio-Psycho-Social Model) หรือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม และเมื่อจัดหมวดหมู่ของกลุ่มเป้าหมายเป็น ๓ กลุ่ม คือ เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาที่มีสถานภาพปกติ (ไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด) กลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด และกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยประเด็นที่มีการศึกษานั้นมี ๒ ลักษณะ คือ การศึกษาในวงกว้าง (การศึกษาในภาพรวมของทั่วประเทศ) และการศึกษาในวงแคบ (เน้นการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ) ซึ่งข้อมูลยังไม่มี ความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำมากำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศได้ แต่สามารถทำให้ได้ สถานภาพของสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าไปใช้ยาเสพติดในประเทศไทย ในช่วงปี ๒๕๔๐-๒๕๔๗ ดัง มีรายละเอียดสำคัญดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนกับปัจจัยด้านครอบครัว

จากผลงานวิจัยที่ศึกษาในด้านความไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพของครอบครัว พบว่าประกอบด้วยครอบครัวที่มีลักษณะดังนี้

- ครอบครัวที่มีลักษณะความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง
- ครอบครัวที่ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในครอบครัว
- ครอบครัวที่ผู้ปกครองคาดหวังต่อสมาชิกในครอบครัวสูงเกินไป
- ครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะที่ไม่ดี/ดีมากเกินไป
- สมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติด
- ครอบครัวที่ไม่มีการสั่งสอนว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี
- แบบแผนการเลี้ยงดูของครอบครัว
- ครอบครัวที่ใช้อำนาจนิยม ใช้ความรุนแรงในครอบครัว
- ครอบครัวแตกแยก
- ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แบบห่างเหิน

๒. ความสัมพันธ์ของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนกับปัจจัยด้านลักษณะบุคคล

จากงานวิจัยที่ศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่นำไปสู่การใช้ยาเสพติด ประกอบด้วย

- บุคลิกภาพแบบห้วนใจ
- บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง
- บุคลิกภาพแบบเก็บตัว
- ปัจจัยจากพัฒนาการของช่วงวัย
- การมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด
- ปัจจัยจากความสามารถจัดการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต
- การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ
- ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องยาเสพติดอย่างดีพอ
- มีความคิดและความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับยาเสพติด
- การมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า
- ขาดแรงจูงใจ ขาดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต และการมุ่งอนาคต
- การมีแนวโน้มทางพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
- การรับรู้ความสามารถแห่งตนต่ำ/ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
- ค่านิยมในการใช้ชีวิต
- การมีทัศนคติทางบวกกับยาเสพติด
- บุคลิกภาพชอบทำหาย

๓. ความสัมพันธ์ของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนกับปัจจัยลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

จากงานวิจัยที่ศึกษาพบว่าปัจจัยลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน
- สิ่งแวดล้อมทางสังคม/ชีวิตเป็นอยู่ในชุมชน
- วัฒนธรรมของสังคมใหญ่
- กระแสสื่อและเทคโนโลยี

- วิธีการ รูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย
ผู้วิจัยได้แบ่งหมวดหมู่กิจกรรม เพื่อให้ถ่ายทอดความเข้าใจและการนำเสนอ ดังนี้

๑.กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกทักษะและพัฒนาพฤติกรรม ประกอบด้วย

- กิจกรรมค่ายทักษะชีวิตป้องกันการใช้สารเสพติด
- การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- กิจกรรมพัฒนารูปแบบพฤติกรรมป้องกันการตนเองจากยาบ้า
- กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตป้องกันการใช้สารเสพติด ด้วยวิธี Story Line สำหรับเยาวชน

๒.กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม/สนับสนุนกิจกรรมทางเลือก ประกอบด้วย

- กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเยาวชนในเขตพื้นที่เสี่ยง

๓.กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง/พัฒนา/ใช้ประโยชน์จากแกนนำเยาวชน ประกอบด้วย

- การสร้างแกนนำเยาวชน
- เพื่อนเพื่อเพื่อน

๔.กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดองค์ประกอบการพัฒนากระบวนการพัฒนาระบบงาน ประกอบด้วย

- การพัฒนาแนวคิด
- การจัดโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียน
- ปฏิบัติการแนะแนวเพื่อการป้องกันยาเสพติด
- การสร้างการมีส่วนร่วมจากครู
- การใช้อิทธิพลจากแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น วิทยุรณรงค์ เป็นต้น
- การกำหนดบทบาทโรงเรียนในการดำเนินงานยาเสพติด

๕.กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ ประกอบด้วย

- การจัดโปรแกรมสุขศึกษา
- การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- การพัฒนารูปแบบการสอนสร้างเสริมลักษณะนิสัยเรื่องยาเสพติด

๖.กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิด ทักษะคิด อารมณ์และพฤติกรรม ประกอบด้วย

- การพัฒนาจริยธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- การประยุกต์หลักอานาปานสติเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน
- การผสมผสานกลุ่มปรึกษาตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงร่วมกับกิจกรรมกลุ่ม
- การให้คำปรึกษา
- กิจกรรมด้านยาเสพติด

ข้อเสนอแนะ

๑. ภาพรวมสาเหตุของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนของประเทศ สามารถแบ่งได้ ๓ องค์ประกอบสำคัญ คือบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยสัดส่วนที่เน้นในการดำเนินงานแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัย

๒. กิจกรรมแต่ละประเภทที่จะจัดเพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนของแต่ละพื้นที่ ควรมีคุณลักษณะของกิจกรรมที่แตกต่างกัน ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และความสนใจของเยาวชนในพื้นที่ ทั้งนี้กิจกรรมต้องสามารถดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้

๓. ควรเน้นแก้ไขปัญหายาเสพติดจากต้นเหตุ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว เน้นจัดกิจกรรมครอบครัวที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันตามสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผนึกกำลังกันในการสร้างและพัฒนากลไกการทำงานด้านครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔. ควรมีการกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด และมีการถ่ายทอดสู่พื้นที่ โดยพิจารณาถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสภาพชุมชนในพื้นที่เป็นหลัก

๕. เน้นการเผยแพร่ การให้ความรู้และสถานการณ์ยาเสพติดเชิงลึกแก่ระดับรากหญ้า รวมถึงรายงานการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นทุกขณะ เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูล และข้อเท็จจริง และสามารถดึงข้อมูลของระดับรากหญ้ามาใช้ประโยชน์ โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

๖. ควรให้ความสำคัญการทำให้ระบบข้อมูลเชิงพฤติกรรม ด้วยกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกด้าน เพื่อศึกษาถึงพลวัตร การเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม

๗. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านสื่อ ควรกำหนดแนวทางและเนื้อหาสาระในสื่อทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยพิจารณาความเหมาะสมในการเผยแพร่

๘. เน้นการทำงานแบบบูรณาการทุกสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง และหลากหลายหน่วยงาน

๙. สร้างวิชาชีพเฉพาะทาง เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ในเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหายาเฉพาะแก่กลุ่มเป้าหมาย นับแต่ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ครูสุศึกษา และอื่นๆ

๑๑. การพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ผู้วิจัย ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันรามจิตติ

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๐

ประเภทงานวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยง พื้นที่เสี่ยง และกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชนเป็นรายจังหวัด

๒. เพื่อพัฒนาเครื่องมือคัดกรองของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

๓. เพื่อพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหาสารเสพติดในกลุ่มเยาวชน

๔. เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อ สำนักงาน ป.ป.ส. เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชนลักษณะต่างๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ เยาวชน ครู อาจารย์ฝ่ายปกครองในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (๑๗๕ เขตพื้นที่) อาชีวศึกษา อุดมศึกษาทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชน ครู อาจารย์ฝ่ายปกครองในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในทุกระดับการศึกษา ประกอบด้วย

- การศึกษาขั้นพื้นฐาน (๑๗๕ เขตพื้นที่) เขตละ ๖ โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาเขตละ ๒ โรงเรียน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเขตละ ๒ โรงเรียน และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเขตละ ๒ โรงเรียน

- อาชีวศึกษา สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาของรัฐ ๒๐๐ แห่ง และเอกชน ๒๐๐ แห่ง

- อุดมศึกษา เฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ไม่รวมวิทยาลัยชุมชน จำนวน ๗๔ แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนทั้งหมด จำนวน ๖๓ แห่ง

รวมจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้นจำนวน ๑,๙๓๙ แห่ง ได้รับการตอบกลับจำนวน ๑,๓๙๖ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๗๒ ของสถาบันที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย

๑. นักเรียน จำนวน ๔๕,๘๙๔ คน

๒. ผู้บริหารหรือครูฝ่ายปกครอง จำนวน ๑,๒๖๙ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

๑. การศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๑ โรงเรียนรัฐบาล ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

๑.๒ โรงเรียนเอกชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Taro Yamane

๒. อาชีวศึกษา (ภาครัฐ+เอกชน) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Taro Yamane

๓. อุดมศึกษา อาชีวศึกษา (ภาครัฐ+เอกชน) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจที่พัฒนาร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส. และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มสร้างสรรค์ ทั้งหมด ๗ ภาค รวมทั้งหมด ๑๔ กลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ

พฤติกรรมการเสพยาเสพติดของผู้เรียนในสถานศึกษา

พบว่าผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ ๕ และประถมศึกษาปีที่ ๖ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดรัฐบาลและเอกชน มีผู้เรียนที่ใช้สารเสพติดมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ เหล้า อันดับสอง ได้แก่ บุหรี่ อันดับสาม ได้แก่ กัญชา ซึ่งสถานที่ที่ผู้เรียนมักไปเสพยาเสพติดกันมากอันดับหนึ่งคือ สถานบันเทิง อันดับสอง คือ สถานที่รกร้าง อันดับสาม คือ บ้านเพื่อน สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนเสพยาเสพติดมากที่สุดอันดับหนึ่งคือ การถูกเพื่อนชวน อันดับสอง คือ การขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว และอันดับสาม คือ การเครียดวิตกกังวล เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า ผู้เรียนที่มีอายุ ๒๑ ขึ้นไป มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดทุกชนิดมากกว่าผู้เรียนในช่วงอายุอื่นๆ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาผู้เรียน พบว่า ในระดับอาชีวศึกษามีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดทุกชนิดมากที่สุด

เมื่อพิจารณาจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า ผู้เรียนที่มีอายุ ๒๑ ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดทุกชนิดมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ ยกเว้นพฤติกรรมการเสพยาเสพติดประเภทกาว/ทินเนอร์ ผู้เรียนที่มีอายุ ๑๖-๒๐ ปี จะมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดมากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา พบว่าผู้เรียนในสังกัดภาคเอกชนมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดมากกว่าผู้เรียนในสังกัดภาครัฐ โดยกัญชาคิดเป็นร้อยละ ๔.๑ ยาบ้า ร้อยละ ๒.๓ จำแนกตามผลการเรียน พบว่าผู้เรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า ๒.๐๐ มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดทุกประเภทมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีพฤติกรรมการเสพยาบ้า ร้อยละ ๕.๓ กัญชา ร้อยละ ๑๐.๗ ดมกาว/ทินเนอร์ ร้อยละ ๓.๒ จำแนกตามสภาพครอบครัว พบว่าผู้เรียนที่มีสภาพครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติดเกือบทุกชนิดมากเป็นอันดับ ๑ โดยมีพฤติกรรมการเสพยาบ้า ร้อยละ ๔.๒ ดมกาว/ทินเนอร์ ร้อยละ ๑.๖ เสพยาบ้า ร้อยละ ๒.๑ จำแนกตามสภาพการอยู่อาศัย พบว่าผู้เรียนที่อาศัยอยู่คนเดียว มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือผู้เรียนที่อาศัยอยู่กับเพื่อน จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย

พบว่า ผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในหอพักนอกสถานศึกษามีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด โดยผู้เรียนที่อาศัยอยู่ที่บ้านตนเองมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยที่สุด

ผลการทดสอบตนเองของผู้เรียนต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติต่อตนเองในประเด็นต่อไปนี้ ส่วนใหญ่เคยใช้ยาเสพติด

- ไม่มีความสุขเมื่ออยู่บ้าน
- ชอบอยู่คนเดียว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น
- รู้สึกว่าผู้อื่นไม่ยอมรับ
- รู้สึกว่าอาจารย์เพ่งเล็งตน
- รู้สึกว่าครู/อาจารย์ไม่ใส่ใจหรือไม่สนใจในระดับต่ำ
- ไม่สามารถปรึกษาครู/อาจารย์/คนรอบข้างได้หรือได้น้อย
- มีกลุ่มเพื่อนสนิท/บุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่/ดื่มเหล้าเป็นประจำ
- เพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่/ดื่มเหล้า
- เห็นเรื่องการสูบบุหรี่/ดื่มเหล้าเป็นเรื่องปกติ
- มีกลุ่มเพื่อนสนิทเคยชวนหนีเรียนในระดับมากที่สุด
- มีความรู้สึกอับอายมุขแฉบ้านเข้าถึงง่าย
- ไม่มีกิจกรรมยามว่าง/งานอดิเรกหรือมีในระดับน้อย
- มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ
- คนในครอบครัวมีความคาดหวังในตัวผู้เรียนมาก
- มีความหวาดระแวงว่าจะมีคนมาทำร้าย

สถิติพฤติกรรมเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนโดยครูฝ่ายปกครอง

พบว่าในสถานศึกษาที่ครูกลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่ มีผู้เรียนที่ถูกลงโทษทางวินัยจากเรื่องการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ มากเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสอง คือ ผู้เรียนที่ถูกลงโทษจากเรื่องการหนีเรียน อันดับสาม คือ เรื่องการทะเลาะวิวาท เมื่อพิจารณาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาแต่ละระดับการศึกษา พบว่า สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา มีผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงมากเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสอง คือ สถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน อันดับสาม คือ สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนในภาพรวม พบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยสถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านเหล้า บุหรี่ และสารเสพติดมากเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสอง คือ การให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนที่มี

ปัญหาพฤติกรรม อันดับสาม คือ การจัดกิจกรรมสื่อสารและร่วมมือกับผู้ปกครองของผู้เรียนที่มีปัญหา สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนที่ติดสารเสพติดเข้าเรียน โดยสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้โอกาสแก่ผู้เสพยาเสพติดเข้าเรียนในสถานศึกษามากเป็นอันดับหนึ่ง

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม สรุปได้ดังนี้

๑) สาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนหันไปเสพยาเสพติด ทั้งเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มสร้างสรรค์ ได้แก่ ปัญหาด้านครอบครัวแตกแยก การไม่ได้รับการยอมรับ ถูกดูจากสังคม การอยากรู้ อยากลองของวัยรุ่น พฤติกรรมเลียนแบบคนรอบข้าง การมีความรู้ไม่พอทำให้ไม่รู้เท่าทันสื่อต่างๆ และการเจอเหตุการณ์เลวร้ายในชีวิต

๒) สารเสพติดที่คนนิยมเสพยาในปัจุบัน แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ สารเสพติดที่ไม่รุนแรง เช่น เหล้าหรือบุหรี่, สารเสพติดประเภทรุนแรง เช่น ยาบ้า ยาอี กัญชาหรือเฮโรอีน, สารเสพติดที่ผลิตขึ้นใหม่หรือเกิดขึ้นตามท้องถิ่น

๓) การส่งผลของบุคคลรอบข้างต่อพฤติกรรมการเสพยาเสพติด พฤติกรรมของคนรอบข้าง มีทั้งส่งผลและไม่ส่งผล การไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเสพยาเสพติด สำหรับเด็กกลุ่มสร้างสรรค์มองว่าเด็กและเยาวชนรู้เท่าทันถึงโทษของสารเสพติด สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดีได้ แต่ก็มองว่าพฤติกรรมของคนรอบข้างสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมต่อการเสพยาเสพติด โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และกลุ่มคนในชุมชน

๔) ลักษณะของกลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดมาก มักจะเป็นกลุ่มเด็กที่อยู่ห่างไกลจากพ่อแม่ มีเสรีภาพมาก กลุ่มเด็กที่อ่อนแอ กลุ่มเด็กที่จริงจังต่อชีวิต หรือกลุ่มเด็กใหม่ที่เพิ่งเข้าสังคม และกลุ่มเด็กที่ไม่ทันต่อโลก

๕) การเลิกเสพยาเสพติดและกลับตัวใหม่ของผู้ที่เคยเสพยาเสพติด โอกาสที่จะเลิกจากการเสพยาเสพติดเป็นไปได้แต่ต้องทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในลักษณะ ลด ละ เลิก และที่สำคัญต้องขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้เสพเป็นอันดับแรก โดยผู้เสพต้องมีคนคอยให้กำลังใจในการเลิกสารเสพติด

๖) บุคคลที่เป็นที่พึ่งกับผู้เสพยาเสพติด การตัดสินใจเลือกกลุ่มบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ เยาวชนที่เสพยาเสพติดจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมและความไว้วางใจ เชื่อใจ ให้กำลังใจและให้อภัย อีกกลุ่มคือ กลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์บำบัดยา

๗) สถานที่ที่เยาวชนนิยมมั่วสุมเสพยาเสพติด แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ในสถานศึกษาจะอยู่ที่จุดอับหรือจุดลับตาในโรงเรียน เช่น ห้องน้ำ ป่าละเมาะข้างโรงเรียน หรือในชมรมต่างๆ เช่น ชมรมดนตรี

ชมรมกีฬา เป็นต้น นอกสถานศึกษา เป็นแหล่งที่วัยรุ่นได้รวมตัวกันหรือพบปะกัน ซึ่งเป็นแหล่งที่ยังขาดการควบคุม เช่น หอพักนอกสถานศึกษา ร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ โรงแรม ไตส์พาน สวนสาธารณะ เป็นต้น

๘) สถานที่และการวางตัวเพื่อไม่ให้เข้าใกล้หรือติดสารเสพติด การวางตัวคือเลือกที่จะปฏิเสธเพื่อนที่ชักชวนให้ลองเสพสารเสพติด ไม่ลองเสพสารเสพติด และเลือกที่จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๙) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบและการช่วยเหลือด้านยาเสพติด อยากให้เป็นการสุ่มตรวจที่กระทำอย่างต่อเนื่อง เช่น ทุกเดือน หรือ เดือนละ ๒ ครั้ง เป็นต้น

๑๐) การช่วยเหลือและแก้ปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหลากหลายวิธี เช่น ในชุมชนจะมีสายตรวจ/อป.พร./ป้อมยามคอยตรวจตราสิ่งผิดปกติในชุมชนและคอยเป็นหูเป็นตาให้กับหน่วยงานของรัฐ มีหน่วยงานเข้ามาจัดกิจกรรมรณรงค์ให้คำแนะนำ เช่น สำนักงาน ป.ป.ส. สสส. สาธารณสุข โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

๑๑) วิธีการแก้ไขปัญหา/รณรงค์การป้องกันการติดยาเสพติดจากสถานศึกษา/ชุมชน/ที่น่าสนใจ เช่น การเข้าค่ายและจัดให้มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้ความรู้ ซึ่งไม่ใช่จากการบรรยายเพียงอย่างเดียว หรือเป็นกิจกรรมที่เป็นนันทนาการ มีพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสทำกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือเป็นการเดินเทิดพระเกียรติเพื่อต่อต้านยาเสพติด โครงการ To Be Number ๑

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่เด่นชัดที่สุดจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ การสร้างต้นทุนและเครื่องมือการทำงานเชิงป้องกันในระดับพื้นที่ให้มากขึ้น โดยมียุทธศาสตร์ที่เสนอเพื่อการนี้ รวม ๕ ประการ ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม (Participation) การทำระบบเฝ้าระวัง ต้องสร้างความตระหนักให้กับผู้ดำเนินการว่าเป็นระบบเฝ้าระวังทางสังคม จำเป็นต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นการทำงานทางสังคม ต้องมีการนำเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล และการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

๒. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) การทำระบบเฝ้าระวังต้องมีการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น โดยกระตุ้นให้มีการทำฐานข้อมูลระดับท้องถิ่น อันจะทำให้การขับเคลื่อนงานมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น

๓. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน (Movement) งานเฝ้าระวังจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ปัญหา ยาเสพติดที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ดังนั้นการขับเคลื่อนการทำงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อหน่วยงานที่ดูแลด้านเฝ้าระวังยาเสพติดทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๔. ยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงลึก การทำระบบเฝ้าระวัง ต้องทำการศึกษาข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดและเชื่อถือได้

๕. ยุทธศาสตร์ความต่อเนื่องและครอบคลุม ควรมีการดำเนินการสร้างระบบเฝ้าระวังในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ติดตามสถานการณ์ของเด็กและเยาวชน และเห็นถึงความชัดเจนของข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการดำเนินการพัฒนาและเฝ้าระวังอย่างเป็นรูปธรรม และควรดำเนินการเฝ้าระวังกับเด็กทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาควบคู่กันไป เนื่องจากเด็กทั้งสองกลุ่มมีผลกระทบต่อกัน และเด็กนอกระบบศึกษายังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสำรวจและการช่วยเหลืออย่างชัดเจน

๑๒. การศึกษารูปแบบวัฒนธรรมย่อยและกลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่เสี่ยงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ผู้วิจัย มุลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย สาขาภาคเหนือตอนบน

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๐

ประเภทงานวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมย่อยของเครือข่าย กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรณีศึกษาที่ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒. เพื่อศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของกลุ่ม เครือข่ายเด็กและเยาวชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๓. เพื่อศึกษาถึงผลการดำเนินงานของเครือข่าย กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรณีศึกษาที่ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ เครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น ๓๕ คน ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน แก๊งค์ NDR เครือข่ายลดพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนชุมชนเมืองเชียงใหม่ ๕ คน กลุ่มไรเดอร์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ๑๓ คน กลุ่ม P_Modifies เทศบาลเมืองป่าตอง อำเภอกระบี่ จังหวัดภูเก็ต ๖ คน และกลุ่มเยาวชนนักเที่ยวในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูน ๑๑ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ วิธีการสุ่มแบบ Snow Ball

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ วิธีการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) และ การทำสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น นำมาเรียบเรียงและสรุปให้อยู่ในแนวคิดทฤษฎีและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

วัฒนธรรมย่อยของเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา

๑ กลุ่มเอ็น ดี อาร์ จังหวัดเชียงใหม่

การก่อเกิดวัฒนธรรมย่อย เกิดจากการใช้ความรุนแรงของกลุ่มเด็กและเยาวชนในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการแก้แค้น การเกิดเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชน เกิดจากความคิดริเริ่ม ความเชื่อ หรือปรัชญาของกลุ่มที่เชื่อว่า เมื่อความรุนแรงเป็นทางเลือกของการแก้ปัญหา การรวมตัวกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเติบโตของกลุ่มขึ้นอยู่กับ การยอมรับของกลุ่มหรือแก๊งค์ต่าง ๆ การถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งแนวดิ่ง คือ การสั่งการ การกำหนดจากแกนนำกลุ่ม และแนวราบ คือ การถ่ายทอดผ่านความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในกลุ่ม

๒ กลุ่มไรเดอร์ จังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มไรเดอร์ รวมตัวกันทำกิจกรรมในสิ่งที่พวกเขารัก และถนัดโดยที่ไม่มีใครบังคับ โดยใช้รถจักรยานยนต์รุ่นเก่าเป็นเครื่องมือสื่อสารถึงการเป็นพวกเดียวกัน เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่ชอบรถ “รุ่นเก่า” เพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การกำหนดวัฒนธรรมย่อยของผู้นำกลุ่ม/ผู้ตามกลุ่ม รูปแบบการสร้างเสริม การตัดสินใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมย่อยของกลุ่ม จะอยู่ด้วยการมีกฎระเบียบ กติกา ร่วมกันอย่างเข้มแข็ง กิจกรรมที่ทำเป็นการสร้างสรรค์สังคมมากกว่าการไปก่อเหตุรุนแรงหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด บทบาทของผู้นำกลุ่มจะเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชนในกลุ่ม การตั้งกติกาที่เป็นแนวปฏิบัติของกลุ่มเป็นข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนช่วยกันคิด และยินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

๓ กลุ่ม P_Modifies จังหวัดภูเก็ต

วัฒนธรรมย่อยของกลุ่ม เป็นเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นการเปิดพื้นที่และให้โอกาสเพื่อให้เกิดความรักความเข้าใจ ความเข้มแข็ง จิตรวมใจของกลุ่ม P_Modifies ส่วนมากคือการเล่นดนตรีและกีฬา แต่ก็มีการรวมตัวกันเพื่อแข่งรถชิง หัวหนากลุ่มได้รับการยอมรับ เพราะความเข้าใจและมีน้ำใจต่อเพื่อนในกลุ่ม ค่านิยมของการเข้ากลุ่มคือการทำสิ่งที่สร้างให้เกิดการยอมรับต่อสังคม

๔ กลุ่มเยาวชนนักเที่ยวในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูน

วัฒนธรรมย่อย ประกอบด้วยภูมิหลังของเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชน เกิดจากการรวมกลุ่มของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม มักเป็นเด็กวัยรุ่นที่เข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม ทั้งที่เป็นคนท้องถิ่น และเป็นคนต่างถิ่นมาอยู่รวมกัน วัฒนธรรมย่อยของกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่จะแสดงออกถึงคนมีเสน่ห์เป็นที่ต้องการของคนอื่น ซึ่งแสดงออกโดยการมีแฟน การมีเพศสัมพันธ์ และการใช้ยาเสพติดร่วมกันเป็นกลุ่ม อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ก็เริ่มรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมที่ดีให้กับสังคม พยายามทำความเข้าใจในความแตกต่าง มีมุมมองทางสังคมที่เปิดกว้าง และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น

กลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา

๑ กลุ่มเอ็น ดี อาร์

กลไกการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายเด็กและเยาวชนกลุ่มเอ็น ดี อาร์ มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือพฤติกรรมการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะการลดหรือปฏิเสธการใช้ความรุนแรง รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการแพร่ระบาดของอารมณ์ เช่น ความวุ่นวาย ความแตกตื่น ความเห่อตามกัน ความคลั่งไคล้ กลุ่มเอ็น ดี อาร์ พยายามหาพื้นที่ทางสังคม เอกลักษณะของกลุ่ม รวมถึงการสร้างสังคมของตนเองขึ้นมา เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างความเป็น “คนใน” ของสังคมที่พวกเขาสร้างขึ้น ทำให้เป็นผู้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มและสังคมของพวกเขาคนในที่สุด โดย “การใช้ความรุนแรงไม่ใช่ทางรอดของกลุ่มเอ็น ดี อาร์” คือกลไกการมีส่วนร่วมของกลุ่มทำให้ทางกลุ่มต้องทบทวนบทบาทของตนเอง สมาชิกระดับผู้นำของกลุ่ม มีความตั้งใจที่จะดำเนินงานเพื่อลดการใช้ความรุนแรง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกลุ่มหรือระหว่างบุคคล เพื่อยุติความขัดแย้ง การจัดค่ายพัฒนาศักยภาพแกนนำรุ่นใหม่ของกลุ่ม และการจัดค่ายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเอ็น ดี อาร์ กับกลุ่มอื่นๆ ที่มีความขัดแย้งกัน

๒ กลุ่มไรเดอร์

กลไกการมีส่วนร่วม วัฒนธรรมหรือพฤติกรรมการรวมกลุ่ม ประกอบด้วย การแพร่ระบาดของอารมณ์ โดยเน้น ความเห่อตามกัน ความคลั่งไคล้ โดยใช้รถเป็นศูนย์รวมในการทำอะไรร่วมกัน กลุ่มไรเดอร์เป็นกลุ่มที่ทำความดี ไม่เข้าหาสิ่งเสพติด ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่เล่นการพนัน มีการเคลื่อนไหวในสังคมที่เป็นประโยชน์ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ กลุ่มไรเดอร์ใช้รถเก่าเป็นเครื่องมือในการเชิญชวนผู้ที่มีความรัก หักศนคติที่ตรงกัน มาทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ร่วมกัน เพื่อเป็นการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในลักษณะการมีส่วนร่วม

๓ กลุ่ม P_Modifies

กลไกการมีส่วนร่วม วัฒนธรรมหรือพฤติกรรมการรวมกลุ่ม ประกอบด้วย การแพร่ระบาดของอารมณ์ โดยเป็นการสร้างความวุ่นวาย ความแตกตื่น ความเห่อตามกัน ความคลั่งไคล้ ในการทำงานแก้ไขปัญหาเสพติด

มีโครงสร้าง กลไกการมีส่วนร่วมของภาคท้องถิ่น การเปิดพื้นที่และการให้โอกาส เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่ พัฒนาการของกลุ่ม ระยะแรกเป็นการเคลื่อนไหวของ กลุ่มเยาวชนต่อต้านยาเสพติด (Seatong) เป็นกลุ่มเยาวชนที่ยึดดนตรีในการแก้ไขปัญหา หรือเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงให้เกิดกลุ่มการเล่นดนตรีเพื่อป้องกันยาเสพติด มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เยาวชนมาพูดคุยกลั่นกรองความผิดพลาดของตนเอง มีการจัดตั้งกลุ่มภายใต้กฎระเบียบร่วมกัน เพื่อแสดงพลังของกลุ่มเยาวชนที่ถูกมองในแง่ลบ ซึ่งแสดงถึงเยาวชนมีการรวมกลุ่มที่ดีขึ้น

๔ กลุ่มเยาวชนนักเที่ยวในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูน

กลไกการมีส่วนร่วม วัฒนธรรมหรือพฤติกรรมการรวมกลุ่ม ประกอบด้วย การแพร่ระบาดทางอารมณ์ โดยเป็นการสร้างความวุ่นวาย ความแตกตื่น ความเห่อตามกัน ความคลั่งไคล้กระแสบริโภคนิยม ปังเจกนิยม เงินตรา วัฒนธรรมใหม่ เป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท ความชอบ ความรัก ความใคร่ เป็นสาเหตุการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกัน อันจะนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากมาย ดังนั้น กลไกการมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากวิถีการใช้ชีวิต มุมมองเชิงบวก และวิถีคิดในทางสร้างสรรค์สังคม ควรศึกษาถึงพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเหล่านี้ให้ละเอียดขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจต่อปัญหาได้ตรงจุด ดังนั้น การทำงานร่วมกับกลุ่มเหล่านี้ต้องสร้างคนทำงานที่เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนากลุ่มเด็กที่ถูกมองว่าเป็นปัญหา นอกจากนั้น ควรช่วยลดเงื่อนไขที่เอื้อต่อการก่อให้เกิดสิ่งไม่ดีในพื้นที่ โดยการบังคับใช้กฎหมายสถานบันเทิง เข้มงวดต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นวาระสำคัญที่ต้องเร่งบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนหมู่บ้านและ ชุมชนในพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถเอาชนะยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

ผลการดำเนินงานของเครือข่าย กลุ่มเด็กและเยาวชน

๑ กลุ่มเอ็น ดี อาร์

สถานการณ์ ปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ สิ่งสำคัญที่สุดคือ การลดการใช้ความรุนแรง และลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ซึ่งทางกลุ่มเอ็น ดี อาร์ ได้มีแผนงาน โครงการในการทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพของแกนนำและสมาชิกภายในกลุ่ม ตลอดจนการสร้างการยอมรับของสังคม สำหรับมุมมองสมาชิก และวัฒนธรรมย่อย ทางกลุ่มมีเวทีในการแสดงออก เพื่อสร้างการยอมรับและให้สังคมรู้ว่า การปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ได้มุ่งสู่การแก้ไขปัญหาสังคมมากกว่าการสร้างปัญหาอย่างในอดีต ถึงแม้ว่ายังมีบางคนที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ภายในกลุ่มก็พยายามเปิดโอกาสให้เขาได้เกิดการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันกับสังคมปัจจุบัน

๒ กลุ่มไรเดอร์

สถานการณ์ ปัญหากลุ่มไรเดอร์ ที่มุ่งใช้รถเก่าเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ คือการมองของสังคมภายนอกกับความรู้สึกไม่ดีกับการรวมกลุ่มของวัยรุ่น โดยมองว่าเป็นการมั่วสุม แอบแฝงทำสิ่งไม่ดี โดยเฉพาะเรื่องยาเสพติด อย่างไรก็ตาม กลุ่มไรเดอร์มีแกนนำที่ดี ได้สร้างวิธีคิดให้สมาชิกทุกคนกลับมาช่วยเหลือสังคม การยอมรับจากสังคมจึงมีมากขึ้น มีการเปิดพื้นที่ให้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น โดยมุมมองสมาชิก และวัฒนธรรมย่อยของกลุ่ม ทำให้เกิดประโยชน์ ความพึงพอใจ ความต้องการของสมาชิก ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวมากที่สุด เพราะความสุขที่พบคือการมีครอบครัวที่มีความสุข รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต

๓ กลุ่ม P_Modifies

สถานการณ์ ปัญหากลุ่ม P_Modifies ที่มุ่งใช้ดนตรีและรถแข่งเป็นเครื่องมือในการรวมตัว การได้รับการกระตุ้นต่อต้านยังมี เพราะนอกจากจับกลุ่มในการแข่งรถแล้ว ยังมีการพนันเป็นเบื้องหลัง และยังมีข้อมูลว่าสมาชิกกลุ่มเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้วยเหตุนี้ ทำให้ทางกลุ่มได้ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มุ่งช่วยเหลือสังคม โดยมีการพัฒนากลุ่มเป็นสองรุ่น คือ พี เยาวชน ซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากสังคมของเมืองภูเก็ต และกลุ่มพี โมดิฟายด์ รุ่นเก่า ที่คอยดูแลน้องๆ ไม่ให้เดินตามรอยตนเอง คือ การไม่ใช้ความรุนแรง การไม่ก่อความรำคาญ กลุ่ม P_Modifies มีมุมมองสมาชิก และวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มว่า ประโยชน์ ความพึงพอใจ และความต้องการ การได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม รู้สึกสบายใจ และปลอดภัยในการดำเนินชีวิต เพราะมีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือ คอยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกเรื่อง กลุ่ม P_Modifies นับว่าเป็นกลุ่มที่ได้โอกาสทางสังคม หลังจากมีการปรับเปลี่ยนบทบาทในการช่วยเหลือสังคมมากขึ้น

๔ กลุ่มเยาวชนนักเที่ยวในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูน

สถานการณ์ปัญหากลุ่ม ส่วนหนึ่งเยาวชนได้เข้ามาทำงานและศึกษาในพื้นที่ย่านนิคมอุตสาหกรรม พฤติกรรมที่เป็นปกติของกลุ่มนี้คือการเที่ยวในสถานบันเทิง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะการดื่มแอลกอฮอล์ ส่งเสียงดัง ก่อความวุ่นวาย การได้รับการกระตุ้นต่อต้านยังมี มุมมองสมาชิก และวัฒนธรรมย่อยของกลุ่ม มองถึงประโยชน์ หรือมีความพึงพอใจ ความต้องการในกลุ่มของตน จึงมีความเห็นว่า ผลของการรวมตัวกันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเยาวชนนักเที่ยวในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูนในระยะยาว ในการช่วยกันส่งเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนกลุ่ม เปิดโอกาสทางสังคมให้กลุ่มเด็กและเยาวชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ควรส่งเสริม รมรงค์ การสร้างจิตสำนึกต่อการแสดงพฤติกรรมที่ปลอดภัยจากปัญหาสารเสพติด อุบัติเหตุจากการใช้ยานพาหนะ การเกิดโรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และความรุนแรง เป็นต้น และส่งเสริมปลูกฝังด้านศีลธรรม จริยธรรม การเล็งวัฒนธรรมการดื่มสุราและใช้สารเสพติดช่วงเทศกาล หรือประเพณีสำคัญ

๒. ควรมีการควบคุม กำกับ เข้มงวดการใช้กฎหมายสารเสพติด กฎหมายจราจร หรือกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และออกกฎ ระเบียบข้อบังคับ การควบคุม กำกับ ปัญหาการใช้สารเสพติด การพกพา อาวุธ การแสดงออกทางเพศในสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด รวมถึงการออกมาตรการควบคุมด้านการสื่อสาร การโฆษณา ที่ยั่วยุให้เด็กและเยาวชนเกิดความต้องการการบริโภคที่สูงขึ้น หรือเกิดการลอกเลียนแบบ ซึ่งส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่เสี่ยงสุขภาพ

๓. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่าย พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการติดตามเฝ้าระวัง เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงใน เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

๑๓.รูปแบบการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง

ผู้วิจัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๐

ประเภทงานวิจัย งานวิจัยสำรวจ : งานวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาลักษณะสภาพปัญหาของเยาวชน กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงกลุ่มต่าง ๆ
 ๒. เพื่อรวบรวมแนวคิดและวิธีการทำงาน ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของ เยาวชนกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง
 ๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการทำงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของเยาวชนกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง
- วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ องค์กรที่มีการปฏิบัติที่ดีด้านการทำงานกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง ในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและในภูมิภาคต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น ๑๐ องค์กร ได้แก่ ๑) โครงการครูตำรวจข้างถนน สถานี ตำรวจนครบาลบางซื่อ กรุงเทพฯ ๒) เครือข่ายผู้นำเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดปัตตานี ๓) กลุ่มยุวมุสลิมอัลยุสรอสามัคคี จังหวัดอ่างทอง ๔) กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์เจียรไนเพชรในเม็ดทราย จังหวัดสระแก้ว ๕) เครือข่ายเยาวชนต้นน้ำ จังหวัดอุบลราชธานี ๖) กลุ่มเยาวชนหมู่บ้านหนองขาม

จังหวัดขอนแก่น ๗) ชมรมอนุรักษ์ธูปธรรมาธิบุญชัยคลับ จังหวัดลำพูน ๘) เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดตาก For Friend Club จังหวัดตาก ๙) กลุ่มลูกผู้ชายเพชรพันธุ์แท้ จังหวัดเพชรบุรี และ ๑๐) กลุ่มกะลาสี จังหวัดระนอง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บข้อมูลเอกสาร การสังเกตกิจกรรม การสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การถอดบทเรียน ซึ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเทคนิคที่เรียกว่าการถอดบทเรียน แนวการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เป็นการศึกษา รูปแบบการทำงานขององค์กรร่วมกันระหว่างนักวิจัยและองค์กร โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ ความเป็นมาขององค์กร (แนวคิด การเริ่มต้น การพัฒนา) การดำเนินงานขององค์กร (กิจกรรม) สิ่งที่ต้องคิด/คนทำงานพบ จากการทำงาน (ความสำเร็จ ล้มเหลว ปัญหาอุปสรรค แนวการปฏิบัติที่ดี) และแนวทางการทำงานต่อไปในอนาคต

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

พบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษา เช่น กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์เจียรไนเพชรในเมืงทราย กลุ่มเยาวชนหมู่บ้านหนองขาม และอยู่นอกระบบการศึกษา เช่น กลุ่มกะลาสี กลุ่มเด็กเร่ร่อน โครงการครูตำรวจข้างถนน ลักษณะด้านที่อยู่อาศัยของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีทั้งที่อยู่ในพื้นที่เมือง เช่น กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์เจียรไนเพชรในเมืงทราย กลุ่มกะลาสี และพื้นที่ชนบท เช่น กลุ่มยุวมุสลิมอัลยุสรอสามัคคี กลุ่มลูกผู้ชายเพชรพันธุ์แท้

ลักษณะของทีมที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง พบว่า พี่เลี้ยงขององค์กรทั้ง ๑๐ แห่ง สามารถแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มที่ทำงานในระดับชุมชนหรือพื้นที่ของตนเอง เช่น กลุ่มเยาวชนหมู่บ้านหนองขาม กลุ่มกะลาสี รวมทั้งกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์เจียรไนเพชรในเมืงทราย ซึ่งมีพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ผู้นำทางศาสนาหรืออาจารย์ในโรงเรียนและ ๒) กลุ่มที่ดำเนินการในระดับเครือข่าย เช่น กลุ่มเครือข่ายเยาวชนต้นน้ำ เครือข่ายเด็กเยาวชนจังหวัดตาก For Friend Club โครงการครูตำรวจข้างถนน สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ ซึ่งผู้ที่เป็นพี่เลี้ยง คือ ผู้ที่มีความสนใจและมีแนวคิดการทำงานที่สอดคล้องกับองค์กร และต้องการสนับสนุนการทำงานขององค์กรให้บรรลุแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ที่กลุ่มได้กำหนดไว้

ขอบเขตพื้นที่ทำงานขององค์กรที่ศึกษาทั้ง ๑๐ แห่งทั่วประเทศ พบว่า มี ๔ แห่ง ที่มีขอบเขตการทำงานอยู่ระดับพื้นที่ของตนเอง ได้แก่ กลุ่มยุวมุสลิมอัลยุสรอสามัคคี ทำงานในชุมชนของตน กลุ่มเยาวชน

สร้างสรรค์เจียรไนเพชรในเม็ดทราย ทำงานในโรงเรียนตนเองและโรงเรียนใกล้เคียง กลุ่มเยาวชนหมู่บ้านหนองขาม ทำงานในระดับหมู่บ้านของตน และ กลุ่มกะลาสี ทำงานกับเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในเขตเทศบาล ในขณะที่อีก ๖ แห่ง เป็นการทำงานในระดับการขยายผล หรือการทำงานในระดับเครือข่าย

ลักษณะการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง

๑ การเข้าถึงเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง ควรมีแนวทางการเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยง คือ ต้องเข้าใจในอัตลักษณ์ ตัวตน ความคิดของเยาวชน เข้าถึงโดยผ่านเจ้าหน้าที่ คนทำงาน ผู้ใหญ่ หรือเพื่อนที่เยาวชนเกี่ยวข้องกับ สร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความเป็นพวกเดียวกัน สานต่อความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน พี่น้อง และที่ปรึกษา และสร้างให้สังคมภายนอก ยอมรับคนทำงาน และเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

๒ คุณสมบัติและแนวคิดของพี่เลี้ยง คนทำงานหรือพี่เลี้ยงควรมีรูปแบบแนวความคิด คือ มีจิตใจอาสาสมัคร จิตอาสา อยากช่วยเหลือ เข้าใจอัตลักษณ์ บริบทของเยาวชน และบริบทของพื้นที่ ดำเนินงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และมีทีมงาน เครือข่ายภาคี และการประสานทรัพยากร

๓ แนวทางการจัดกิจกรรมกับเยาวชน พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในภาวะวิกฤติ ควรมีการช่วยเหลือ และสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตที่เพิ่มขึ้นมา ส่วนการจัดกิจกรรมในด้านอื่นๆ ควรดำเนินการจัดกิจกรรมกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง คือ การสร้างพื้นที่พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือปรึกษาปัญหาของเยาวชนแบบไม่เป็นทางการ การพัฒนาศักยภาพ ทักษะอาชีพ และทักษะอื่นๆ ที่จำเป็น การสร้างพื้นที่ให้เยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงได้มีโอกาสแสดงความสามารถในรูปแบบของการเป็นพี่เลี้ยง แกนนำ อาสาสมัคร หรือสมาชิกกลุ่ม การขยายฐานของสมาชิก และผลิตเปลี่ยนแกนนำเยาวชน และการใช้มาตรการกลุ่ม มาตรการสังคม และมาตรการเฝ้าระวังที่ต้นทาง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑ การทำงานกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งเป็นเยาวชนที่อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างจากเยาวชนทั่วไป ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาสถานการณ์ของเยาวชนเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ความเสี่ยง รวมถึงอัตลักษณ์ของเยาวชนในพื้นที่ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

๒ การสำรวจกลุ่มพี่เลี้ยง หรือคนทำงานในพื้นที่ที่ต้องทำงานกับเยาวชน ต้องดูจากแนวคิดและแนวทางของการทำงานกับเยาวชน และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณสมบัติและแนวคิดของคนทำงาน ได้แก่ การมีจิตใจอาสาสมัคร เข้าใจอัตลักษณ์ บริบทของเยาวชนและพื้นที่ การดำเนินงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และการมีทีมงาน เครือข่ายภาคี และการประสานทรัพยากร

๓ การหาแนวคิด และแนวทางการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างพี่เลี้ยง คนทำงาน และภาคีสนับสนุน โดยพิจารณาข้อมูลปัญหา ความเสี่ยง อัตลักษณ์ของเยาวชน และวางแนวคิด แผนการดำเนิน

กิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสามารถใช้แนวทางการเข้าถึง และแนวทางการจัดกิจกรรมกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง เป็นบทเรียนเบื้องต้นในการวางแผนการทำงาน

๔ การสรุปผลและการสรุปบทเรียนหลังการจัดกิจกรรม ควรมีการสรุปผลและสรุปบทเรียน เพื่อศึกษา แนวทางการเข้าถึงกลุ่ม บทบาทของพี่เลี้ยงและคนทำงาน กระบวนการดำเนินกิจกรรม จุดเด่นและข้อจำกัด ซึ่งถือเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการทำงานของพี่เลี้ยง คนทำงาน เยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง และภาคี สนับสนุนในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑ การทำงานกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ และ ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อลดพื้นที่ และสถานการณ์ความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของเยาวชน ทั้งใน โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ กิจกรรม วิธีการ หรือโอกาสอื่น ๆ ที่จะช่วยพัฒนาเยาวชน

๒ การแก้ไขปัญหาเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมอื่น ๆ ทั้งปัญหา เศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาวะ การเมือง และสวัสดิการสังคมของประเทศ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมของสังคม จึงจำเป็นที่คนทำงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องติดตามสถานการณ์ พัฒนา องค์ความรู้ ปรับปรุงแนวทาง และร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาเยาวชนอยู่เสมอ

๓ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย ชุมชน เครือข่ายทางศาสนา หรือกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ ต่างให้ความสนใจในการทำงานกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรม เสี่ยง จึงควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยน หรือสรุปองค์ความรู้ร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวทางการทำงานกับเยาวชน กลุ่มเสี่ยง ทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศร่วมกันต่อไป

๑๔.การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กด้านทักษะชีวิตนอกระบบโรงเรียน

ผู้วิจัย สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๐

ประเภทงานวิจัย งานวิจัยสำรวจ: งานวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษา สืบค้น และสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้านทักษะชีวิต ในกระบวนการพัฒนาเด็กในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งที่ดำเนินการโดยองค์กรของรัฐ องค์กรภาคเอกชนและองค์กรประชาชน

๒. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพเด็ก ด้านทักษะชีวิตนอกระบบการศึกษา

๓. เพื่อเสนอรูปแบบเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็ก ด้านทักษะชีวิตนอกกระบวนการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑) กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน แบ่งเป็น

- เด็กและเยาวชนในชุมชนเมือง
- เด็กและเยาวชนในชุมชนชนบท เช่น อบต. ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินงานตามคาราวานเสริมสร้างเด็ก

๒) กลุ่มเด็กด้อยโอกาส แบ่งเป็น

- เด็กในสถานสงเคราะห์
- เด็กชาวเขา
- แรงงานเด็ก

๓) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

๔) กลุ่มเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

- เด็กและเยาวชนจากหน่วยงานของรัฐ
- เด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่มาจากหน่วยงานของรัฐ

๕) กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.นราธิวาส จ.ยะลา จ.ปัตตานี)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑) กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน แบ่งเป็น

- เด็กและเยาวชนในชุมชนเมือง ได้แก่ เทศบาลอากาศอำนวย จ.สกลนคร จำนวน ๑๗ คน
- เด็กและเยาวชนในชุมชนชนบท ได้แก่

โครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก จ.ลำปาง จำนวน ๓๑ คน

โครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก จ.มหาสารคาม จำนวน ๓๕ คน

และกลุ่มเด็กและเยาวชน จ.เพชรบุรี จำนวน ๗ คน

๒) กลุ่มเด็กด้อยโอกาส แบ่งเป็น

- เด็กในสถานสงเคราะห์ จำนวน ๔ คน
- เด็กชาวเขา จำนวน ๑๕ คน
- แรงงานเด็ก จำนวน ๕ คน

๓) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จำนวน ๑๖ คน

๔) กลุ่มเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

- เด็กและเยาวชนจากหน่วยงานของรัฐ จำนวน ๑๒ คน

- เด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่มาจากหน่วยงานของรัฐ จำนวน ๓ คน

๕) กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.นราธิวาส จ.ยะลา จ.ปัตตานี) ได้แก่ พื้นที่ความรุนแรง จ.ปัตตานี จำนวน ๑๒ คน

รวมทั้งสิ้น ๙๑ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มแบบเจาะจง

การรวบรวมข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร กระบวนการปรึกษา การประชุมระดมความคิด

การเก็บข้อมูลภาคสนาม และการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเด็กด้านทักษะชีวิตนอกกระบวนการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา รวบรวม สืบค้น คัดเลือกและเก็บข้อมูลเชิงลึกพื้นที่ ที่เป็นตัวอย่างซึ่งมีการดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีความเข้มแข็งและน่าจะเป็นแบบอย่างที่ดี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๕ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน

๑) พื้นที่ชุมชนเมือง : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเทศบาล ต.อากาศอำนวย อ.อากาศอำนวย จ.สกลนคร

๒) พื้นที่ชนบท : กรณีศึกษาโครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก จ.ลำปาง และจ.มหาสารคาม

๓) พื้นที่ชนบท : กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนพื้นที่ จ.เพชรบุรี

๒. กลุ่มเด็กด้อยโอกาส

๑) เด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์ของภาครัฐ : สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพฯ

๒) เด็กชาวเขา : มูลนิธิบ้านมารีนา จ.พะเยา และ จ.เชียงใหม่

๓) แรงงานเด็ก : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

๓. กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

๑) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

๔. กลุ่มเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

๑) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๓ จ.นครราชสีมา

๒) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนาภิเษก ต.คลองโยง จ.นครปฐม

๕. กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.นราธิวาส จ.ยะลา จ.ปัตตานี)

- ๑) การพัฒนาทักษะชีวิตและเยาวชนเดิมในพื้นที่ : สถาบันศึกษาปอเนาะ
- ๒) โครงการพัฒนาทักษะชีวิตที่สร้างจากพื้นที่ : โครงการเยาวชนใจอาสา
- ๓) โครงการที่เกิดจากองค์กรพัฒนาเอกชนภายนอก : มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย (ปัตตานี)
- ๔) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายเยาวชน ๓ จังหวัด ชายแดนภาคใต้

โดยมีรายละเอียดการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพเด็ก ด้านทักษะชีวิตนอกระบบการศึกษา และการเสนอทักษะชีวิตที่ควรเพิ่มเติม ดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเทศบาล ต.อากาศอำนวย จ.สกลนคร

ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้เป็นงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนเมือง เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๘ โดยเทศบาล ต.อากาศอำนวย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และพื้นที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งบุคคลทั่วไปในเขตเทศบาล ต.อากาศอำนวย และพื้นที่ใกล้เคียง

องค์ประกอบของศูนย์ของศูนย์การเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๗ ส่วนคือ ห้องแสดงวัฒนธรรมไทยโย้ย (ชาติพันธุ์เดิมของคนในพื้นที่) ห้องสมุดชุมชน ห้องอินเทอร์เน็ตชุมชน ห้องวิชาการชุมชน ห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชน ร้านค้าชุมชน และลานกิจกรรมชุมชน

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้มีการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การประกอบอาชีพ และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ส่วนทักษะชีวิตที่ควรเพิ่มเติมคือ การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ การเผชิญกับปัญหา การจัดการกับอารมณ์ การตระหนักในคุณค่าของตนเอง และการตัดสินใจ

โครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก จ.ลำปาง และ จ.มหาสารคาม

เป็นการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน พื้นที่ชนบท ซึ่งดำเนินการภายใต้ความรับผิดชอบหลักของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นโครงการนำร่อง ๒ ใน ๓๔ จังหวัดทั่วประเทศ เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๙ โดยมีแนวคิดที่ว่า เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งด้านสติปัญญา (IQ) ด้านอารมณ์ (EQ) ด้านการแก้ไขปัญหา (AQ) และสิทธิพื้นฐาน ๔ ประการของเด็ก คือ สิทธิด้านการอยู่รอด สิทธิในการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง และสิทธิในการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างความรู้ให้แก่เด็กและครอบครัวเพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านการแก้ไขปัญหาดำเนินการโดยจัดทำสื่อที่เหมาะสมแก่เด็กและครอบครัว การส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน เครือข่ายจัดกิจกรรมเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่เด็กดำเนินการโดย จัดกิจกรรมค่าย จัดเวทีชาวบ้าน จัดเวทีให้เด็กแสดงศักยภาพด้านศิลปะ

วัฒนธรรม กีฬา ดนตรี การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและครอบครัวดำเนินการโดยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก

โครงการคาราวานฯ นี้ มีวิธีการทำงานโดยกลุ่มคนในพื้นที่เพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน การดำเนินกิจกรรมจึงเน้นใน ๓ ระดับ คือ

๑) การสร้างความตระหนักรู้ในการทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับผู้บริหารของแต่ละพื้นที่

๒) การสร้างแนวทางการทำงานในระดับพื้นที่

๓) การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหา การปฏิเสธ การเสริมความรู้ การคิดวิเคราะห์ ส่วนทักษะชีวิตที่ควรเพิ่มเติมได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การเข้าใจผู้อื่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้ การตัดสินใจ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จ.เพชรบุรี

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จ.เพชรบุรี หรือโครงการยุทธธรรมทูต เป็นการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน พื้นที่ชนบทเริ่มดำเนินการใน พ.ศ.๒๕๔๗ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายคือ อ. แก่งกระจาน อ. เมือง และ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่นาร่อง ๑ ใน ๑๓ จังหวัด การดำเนินงานเป็นการทำงานร่วมกันของเยาวชนแกนนำกลุ่มยุทธธรรมทูต พระสงฆ์ และชุมชน เน้นการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิด โดยการให้ความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ปลูกฝังให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงจะทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นคนเก่ง ดี มีสุข และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

วิธีการดำเนินงานใช้แนวคิดทฤษฎีกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการคิดให้ถึงต้นตอ คิดอย่างละเอียดลึกซึ้งหลายแง่หลายมุม คิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสัมมาทิฐิหรือความคิดที่ถูกต้อง อันเป็นก้าวสำคัญของการดำรงชีวิตบนทางสายกลาง

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การมีวิจารณญาณ การเผชิญกับความกดดัน การปฏิเสธ และการตัดสินใจ

สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพฯ

เป็นการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยสถานสงเคราะห์ของภาครัฐที่ทำงานกับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเป้าหมายหลักคือ เด็กหญิงอายุ ๕-๑๘ ปี ที่ประสบปัญหาทางสังคม เป้าหมายสูงสุดของ

การพัฒนาเด็กคือเพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองและอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุขต่อไปในภายหน้า

การดำเนินงานของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี แบ่งออกเป็น ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายการศึกษา และแบ่งส่วนงานออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑) ส่วนการเลี้ยงดู โดยจัดบ้านพักเด็กแต่ละหลังมีเด็กประมาณ ๒๐-๒๕คน คละกลุ่มเป้าหมายทุกปัญหาและทุกข์ไว้ด้วยกัน จัดครูแม่บ้านประจำบ้านหลังละ ๑ คน เพื่อให้การอบรมสั่งสอน ให้ความรักความอบอุ่นอย่างใกล้ชิด ทำหน้าที่เสมือนเป็นมารดาทดแทน

๒) การศึกษา สายสามัญมีการจัดชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึง ป.๖ ชั้นเรียนสำหรับกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการต่ำกว่าเกณฑ์ นอกจากนี้ยังจัดให้เด็กได้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน (กศน.) ฝึกอาชีพตามความสนใจและความสามารถ

๓) การจัดนันทนาการและกิจกรรม โดยส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม ทักษะศึกษานอกสถานที่ เรียนรู้เรื่องการปรับตัวอยู่ร่วมกัน และการบำเพ็ญประโยชน์

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้และเห็นใจผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

มูลนิธิบ้านมารีน่า จ.พะเยา และ จ.เชียงใหม่

มูลนิธิบ้านมารีน่า เป็นการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนภายใต้ การสนับสนุนของภาคเอกชนจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ กลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กหญิงด้อยโอกาสชาวเขาอายุ ๑๕-๒๐ ปี จบการศึกษาพื้นฐานชั้นต่ำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ฐานะทางบ้านยากจน และไม่จำกัดว่านับถือศาสนาใด สัญชาติใด มูลนิธิบ้านมารีน่าเริ่มก่อตั้งโดยนักบวชสเปน เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๘ ปัจจุบัน ผู้ดำเนินงานประกอบ ด้วย คณะซิสเตอร์ชาวสเปนและชาวไทย ทุนการดำเนินงานมีที่มาจากสองแหล่งใหญ่ ๆ คือ เงินบริจาคสนับสนุนโดยคณะมิสซังที่ประเทศสเปนและเงินสมทบจากรายได้กิจการหอพัก จ.เชียงใหม่

ลักษณะการดำเนินงาน เป็นการฝึกอาชีพให้เด็กหญิงแบบโรงเรียนประจำหลักสูตร ๒ ปี และมีกระบวนการหล่อหลอมให้กับเด็กและเยาวชนในระหว่างใช้ชีวิตอยู่ในบ้านมารีน่า เสริมสร้างวิถีทางการดำเนินชีวิตใน ๒ รูปแบบ คือ การใช้ชีวิตทางโลกและทางศาสนา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีจริยธรรม ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการประหยัสดอดออม และมีความรู้ด้านการประกอบอาชีพ แม้ว่ามูลนิธิบ้านมารีน่าจะไม่สามารถออกวุฒิบัตรรับรองเรื่องมาตรฐานความรู้และฝีมือของนักเรียนที่จบหลักสูตรเพราะไม่ได้เป็นโรงเรียนในระดับมาตรฐานทั่วไป แต่ทางมูลนิธิก็ได้ประสานงานให้สำนักงานพัฒนา

ฝีมือแรงงานมาจัดสอบและวัดระดับให้กับนักเรียนเพื่อประเมินขีดความสามารถตามมาตรฐานที่ยอมรับของทางการ

บ้านมารีนำให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะชีวิตตลอดกระบวนการนับตั้งแต่เริ่มเข้ามาเรียนและพักอาศัยในบ้านมารีนำ การออกไปหาประสบการณ์หลังจากเรียนจบหลักสูตร ตลอดจน การพัฒนาศิษย์เก่าให้เป็นผู้สอนและเป็นพี่เลี้ยงแก่เด็กรุ่นน้อง กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง การให้ความช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ส่วนทักษะชีวิตที่ควรเพิ่มเติม คือ การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

เป็นการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชน เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๕ สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านปิ่นเกล้าพัฒนา ถ.บรมราชชนนี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ มีศูนย์ ๒ แห่ง คือ ศูนย์ดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ และ ศูนย์สันติคาม อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

โครงการแรงงานเด็กที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กเข้าไปดำเนินงานส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการต่างๆ ในภาคอุตสาหกรรม บางคนเข้าไปทำงานด้วยตนเอง และบางคนถูกบังคับให้เข้าไปทำงาน กระบวนการทำงานของมูลนิธิฯ ในโครงการแรงงานเด็กประกอบด้วย การรับแจ้งเหตุ การช่วยเหลือและคุ้มครอง การบำบัดฟื้นฟูเพื่อเตรียมความพร้อมคืนเด็กสู่สังคม การรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การศึกษา และการติดตามสถานการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้าเด็ก

การพัฒนาศักยภาพของแรงงานเด็ก เป็นการให้ความรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดนันทนาการกีฬา และทัศนศึกษา การจัดทำกระเป๋านหนังสือเคลื่อนที่และจดหมายข่าว การจัดการบริการเสริมความรู้และอาชีพ การเรียนนอกระบบ การตรวจสุขภาพ และการจัดตั้งสโมสรแรงงานเด็ก เป็นต้น กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การมีมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การตระหนักรู้ในตน การเผชิญกับอารมณ์ต่างๆ การเผชิญกับผู้สร้างความกดดันหรือความเครียด

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

การสังเคราะห์องค์ความรู้การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เป็นการศึกษาภาพรวมทั้งหมดของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และการศึกษาเฉพาะในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อ. สันกำแพง จ.เชียงใหม่

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ เดิมคือกรมการศึกษาออกโรงเรียน มีรากฐานมาจากการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.

๒๕๗๓ กลุ่มเป้าหมายหลักคือประชาชนที่อยู่นอกกระบวนการโรงเรียนเพื่อให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและการพัฒนาตามสภาพความพร้อมได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาสายสามัญ สายอาชีพ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตเป็นการผนวกกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเข้ากับหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน วิธีจัดกระบวนการเรียนรู้ยึดหลัก การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้จัดกิจกรรมมีบทบาทเป็นผู้นำกิจกรรมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการแบ่งกลุ่มย่อยที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงอายุ ระดับการศึกษา ความสนใจ สภาพปัญหาของแต่ละบุคคล เพื่อจัดเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เสริมสร้างความรู้ เจตคติและทักษะต่างๆ ให้เด็กและเยาวชนสามารถเผชิญสถานการณ์หลากหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตเพื่อให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีเนื้อหาการอบรมประกอบด้วย ทักษะชีวิตเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาแก้ปัญหาเอดส์ ทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายหรือจิต และทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในชีวิต

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การคิดวิเคราะห์การตัดสินใจ การคิดอย่างสร้างสรรค์ ส่วนทักษะชีวิตที่ควรเพิ่มเติมคือ การตระหนักรู้ในตน การเผชิญกับอารมณ์ต่างๆ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๓ จ.นครราชสีมา

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๓ จ.นครราชสีมา ตั้งอยู่ที่ ถนนมิตรภาพ ซอย ๑๙ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา เป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยจัดตั้งขึ้นตามประกาศเรื่องการจัดตั้งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เมื่อพ.ศ.๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมเขตท้องที่ ๖ จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สระบุรี ชัยภูมิ สุรินทร์ และนครนายก กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ที่กระทำผิดในฐานความผิดด้านต่าง ๆ

การดำเนินการของศูนย์แห่งนี้ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา พยาบาล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ฝึกวิชาชีพ ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน แบ่งเป็น ๔ ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายบริการงานทั่วไป กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย และกลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟู

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ การคิดวิเคราะห์การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ การเผชิญกับความกดดันหรือความเครียด

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนาภิเษก ต.คลองโยง จ.นครปฐม

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนาภิเษก เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จัดเป็นโครงการนำร่องของกระทรวงยุติธรรม ที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ตามแนวคิดการแสวงหารูปแบบการจัดการสถานพินิจรูปแบบใหม่ ซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ตระหนักในคุณค่าหรือศักยภาพเชิงบวกของตนเองและพร้อมที่จะกลับสู่สังคม กลุ่มเป้าหมายคือเด็กและเยาวชนชายอายุ ๑๕-๒๓ ปี ที่กระทำผิดและกำลังรับโทษตามกฎหมาย

การจัดการสถานพินิจรูปแบบใหม่นี้ มีแนวคิดที่ว่า บ้านกาญจนาภิเษกไม่ใช่คุก เยาวชนไม่ใช่นักโทษ หรืออาชญากร เจ้าหน้าที่ไม่ใช่ผู้คุม บ้านกาญจนาภิเษก คือบ้านทดแทนชั่วคราวของวัยรุ่นที่กำลังพลัดระยะเวลาของการอยู่ในบ้านกาญจนาภิเษกของเด็กและเยาวชนแต่ละคนขึ้นอยู่กับฐานความผิดและคำพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในบ้านนี้ประมาณ ๒-๕ ปี

กระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย การเรียนรู้ชีวิตและเรียนรู้สังคม การเรียนหนังสือ การเรียนอาชีพ กิจกรรมเสริมและกิจกรรมทางเลือก กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญได้แก่ การตระหนักรู้ในตน การเห็นใจผู้อื่น การเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น การเผชิญกับอารมณ์ต่างๆ การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา การมีความคิดสร้างสรรค์ การเผชิญกับความกดดันหรือความเครียด

การพัฒนาศักยภาพเด็ก ด้านทักษะชีวิตนอกระบบโรงเรียน กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.นราธิวาส จ.ยะลา จ.ปัตตานี)

๑) การพัฒนาทักษะชีวิตและเยาวชนเดิมในพื้นที่ : สถาบันศึกษาปอเนาะ

การเรียนรู้ทักษะชีวิตในสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นการเรียนรู้ทักษะชีวิตหลายด้าน ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มนุษยสัมพันธ์ การตระหนักรู้ในตน การเห็นใจผู้อื่น การเผชิญกับอารมณ์ต่างๆ และการเผชิญกับผู้สร้างความกดดัน แต่ระดับของทักษะชีวิตอาจไม่ได้ครอบคลุมถึงการเผชิญกับสังคมภายนอกมากเท่าที่ควร ดังนั้น ทักษะชีวิตที่ขาดไปจึงเป็นทักษะชีวิตที่เกี่ยวกับการปรับตัวและเผชิญต่อสังคมภายนอก ที่มีกระแสของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนในปัจจุบัน

๒) โครงการพัฒนาทักษะชีวิตที่สร้างจากพื้นที่ : โครงการเยาวชนใจอาสา

กลุ่มเยาวชนใจอาสา เป็นกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ดำเนินการจากรุ่นสู่รุ่น มีการดำเนินรูปแบบกิจกรรมที่ชัดเจนในด้านการเยียวยาและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบความสูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งทางทรัพย์สินและจิตใจ

กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ ทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์

๓) โครงการที่เกิดจากองค์การพัฒนาเอกชนภายนอก : มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย (ปัตตานี)

มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย (ปัตตานี) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๐ การดำเนินงานเน้นเรื่องของสันติวิธีเป็นหลัก โดยมูลนิธิฯ ได้นำกลุ่มเยาวชนอาสาสมัครเข้าไปทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ การดำเนินงานประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัญหาตั้งประเด็นปัญหา และจัดทำโครงการเพื่อรองรับสภาพปัญหา

กิจกรรมของมูลนิธิทรัพยากรเอเชียที่ดำเนินการ ได้แก่ โครงการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โครงการศึกษาและเรียนรู้สันติวิธี กิจกรรมที่ดำเนินการทำให้ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญได้แก่ ทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การสร้างสัมพันธภาพ การจัดการกับอารมณ์ของตนเองก่อนที่จะเกิดการใช้ความรุนแรง และการเสริมทักษะด้านการพัฒนาการเรียนรู้ที่จำเป็นเพื่อประกอบอาชีพ

๔) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายเยาวชน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ คือ กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ กองทัพภาคที่ ๔ ส่วนหน้า เครือข่ายประชาสังคม เครือข่ายเยาวชน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรภาคีความร่วมมือ ได้แก่ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา เครือข่ายเด็กและเยาวชน จ.นราธิวาส คณะกรรมการกลางอิสลาม ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พุทธสมาคม เครือข่ายยุวสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ศูนย์ฟ้าใส เครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา กลุ่มเป้าหมาย คือ แกนนำเยาวชน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดทำโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชน ด้านความเป็นผู้นำ และการคิด การตัดสินใจ อย่างเป็นระบบ สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเยาวชน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาระบบการทำงานร่วมระหว่างรัฐ-ประชาชน-เครือข่ายประชาสังคม และองค์กรพัฒนา ด้านการทำงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยั่งยืนในระยะยาว

การจัดกิจกรรมเน้นด้านการพัฒนาทักษะชีวิตในกระบวนการเรื่องความเป็นผู้นำ ทำให้เยาวชนสามารถทำงานกลุ่มได้อย่างเป็นระบบ สามารถเขียนโครงการเสนอไปยังหน่วยงานต่างๆ และบริหารจัดการโครงการต่างๆ โดยกลุ่มเยาวชนด้วยกันเอง

๑๕.โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย

ผู้วิจัย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์เชิงคุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ปีที่ทำการศึกษา ๒๕๕๐

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา (Character education) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย

๒. เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยในรูปแบบต่างๆ ในโรงเรียนนาร่อง

๓. เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในโครงการ

๔. เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินงานและจัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เปิดให้บริการในระดับชั้น ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ และสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.)

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น ๑๐,๔๙๐ คน จำแนกเป็น นักเรียนในโรงเรียนนาร่องจาก สังกัดต่างๆ ๑๘ โรงเรียน จำนวน ๖,๔๔๙ คน ในโรงเรียนสังกัด กทม. ๓ โรงเรียน จำนวน ๘๐๓ คน ในโรงเรียนสังกัด สช. ๒ โรงเรียน จำนวน ๓,๐๗๐ คน และในโรงเรียนสังกัด สกอ. ๒ โรงเรียน ๑๖๘ คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวนทั้งสิ้น ๓๑๙ คน จำแนกเป็น ครูในโรงเรียนนาร่อง ๒๔๐ คน ในโรงเรียนสังกัด กทม. ๑๗ คน ในโรงเรียนสังกัด สช. ๕๖ คน และในโรงเรียนสังกัด สกอ. ๖ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง คะแนนเฉลี่ย

ผลการวิจัย

คุณลักษณะที่โรงเรียนมุ่งพัฒนา

โรงเรียนทั้งหมดจำนวน ๒๕ โรงเรียน มีการจัดกิจกรรมรวมทั้งหมด ๙๓ กิจกรรม โดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมคิดเป็นร้อยละ ๔๑ รองลงมาคือ ด้านสังคม ร้อยละ ๒๗ และด้านการเรียนรู้ ร้อยละ ๑๘ ที่เหลือเป็นกิจกรรมที่พัฒนาแบบองค์รวม

กิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีน้ำใจ ส่วนกิจกรรมด้านสังคม ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนากิริยามารยาท การมีจิตสาธารณะ การสื่อสาร การพูด การใช้ภาษา และการทำงานกลุ่ม กิจกรรมด้านการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการแสวงหาความรู้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย

โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ ๒๗ เป็นรูปแบบการให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติ โดยการทำงานเป็นกลุ่ม และประเมินผลพฤติกรรมกันเอง รองลงมา เป็นรูปแบบการประกวดหรือแข่งขันในการทำควมดี ร้อยละ ๒๐ รูปแบบการพัฒนาตนเอง ร้อยละ ๑๘ และรูปแบบการฝึกอบรมพัฒนา ร้อยละ ๑๖ นอกจากนั้นเป็นรูปแบบการแสดงผลงานตามสมมติ การจัดกิจกรรมค่าย การรณรงค์ขอความร่วมมือ และการฝึกสมาธิ/การสวดมนต์ ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีจำนวนนักเรียนเข้าร่วมประมาณ ๑๐๐-๕๐๐ คน เฉลี่ยแล้วแต่ละกิจกรรมมีนักเรียนเข้าร่วมประมาณ ๔๘๕ คน

ความสำเร็จของผลการดำเนินโครงการ

๑. นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา ผลการดำเนินโครงการทำให้ครู อาจารย์ในโรงเรียนมีการพัฒนา นวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑) Integration Curriculum Innovation การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบเน้นคุณธรรม โดยสอดแทรก การพัฒนาคุณธรรมระหว่างการพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในหลักสูตร

๒) In Trend Innovation การจัดกิจกรรมใช้การสร้างสรรค์หรือการนำค่านิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นมา เป็นสื่อในการออกแบบกิจกรรม หรือการกำหนดกิจกรรมที่มีลักษณะการแข่งขัน

๓) Integrated Process Innovation การจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการกระบวนการดำเนินงานของ นักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ

๔) ๑๐๘ Student Initiations Innovation การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นผู้คิดริเริ่ม และออกแบบ กิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ

๕) Institutionalized Innovation การจัดกิจกรรมที่กำหนดเป้าหมายของ การดำเนินงานในระดับสูง และทำให้เป็นภารกิจปกติของโรงเรียน

๖) Service Learning-Based Innovation การจัดกิจกรรมที่จัดโอกาสให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานที่เป็นการให้บริการแก่สังคม

๗) Forum Innovation การจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการประชุมในรูปแบบของ สัมมนา หรือการเสวนาเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

๘) Living Values Innovation การจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิด “คุณค่าเพื่อชีวิต” ซึ่งพัฒนาโดย นักวิชาการชาวตะวันตกบนพื้นฐานแนวคิดของการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความสงบและเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

๙) Routine Habit Innovation การจัดกิจกรรมโดยครูเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนาในตัวผู้เรียนและฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัยชีวิตประจำวัน

๑๐) Self-Development Innovation การจัดกิจกรรมโดยการฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินตนเอง และมีการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ

๑๑) Real World Application Innovation การจัดกิจกรรมโดยการนำพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในโลกมา ใช้กับการแสดงพฤติกรรมในโรงเรียน

๒. ความสำเร็จระดับนักเรียน

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความตระหนักรู้ในคุณค่าของการปฏิบัติตนในทิศทางที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะการตั้งสัจจะเพื่อพัฒนาตนเอง ความประพฤติและการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่ดีสูงกว่าก่อน เข้าร่วมโครงการในทุกคุณลักษณะ อัตราการเปลี่ยนแปลงจากระดับเดิมร้อยละ ๒๖-๓๗ และมีความพอใจที่ได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเอง

นักเรียนร้อยละ ๔๒-๕๑ มีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระดับปานกลาง ร้อยละ ๑๗-๓๑ มีระดับสูง และอยู่ในระดับปรับปรุง ร้อยละ ๒๙-๓๖ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ โดยในมุมมองของนักวิจัย กิจกรรมที่มีรูปแบบการรณรงค์ขอความร่วมมือ ประสบความสำเร็จมากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบการแข่งขัน/การประกวด การฝึกนักเรียนให้ทดลองปฏิบัติโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การตั้งสัจจะ การทัศนศึกษา/กิจกรรมค่าย การแสดงบทบาทสมมติ การอบรม และการฝึกสมาธิ

๓. ความสำเร็จระดับครู

โครงการนี้สามารถสร้างความตระหนักในการพัฒนาคุณลักษณะแก่ครูในระดับที่น่าพอใจ ครูได้แสดงความสามารถในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะแก่ผู้เรียนได้ดี และมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการต่อเนื่อง แม้โครงการจะสิ้นสุดลง

ครูที่เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาคุณลักษณะทั้ง ๓ ด้าน โดยด้านคุณธรรมที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความรับผิดชอบในการทำงาน ความพยายามในการคิดสร้างนวัตกรรม ด้านสังคม ครูมีการทำงานแบบร่วมมือกัน และสามารถทำงานได้ดีกับนักวิจัยส่วนกลาง ส่วนด้านการเรียนรู้ พบว่าครูมีความสนใจใฝ่รู้ เข้าร่วมโครงการด้วยความตั้งใจโดยตลอด โดยครูร้อยละ ๓๐-๔๓ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับสูง ร้อยละ ๓๐-๔๓ มีระดับปานกลาง สำหรับครูที่มีคุณลักษณะระดับที่ต้องปรับปรุงมีร้อยละ ๔-๘

๔. ความสำเร็จระดับนักวิจัย

นักวิจัยมีความสามารถในการคิดนวัตกรรม/กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนในระดับปานกลาง มีคุณลักษณะสูงด้านจิตสำนึกในการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ความรับผิดชอบในการทำงาน นอกจากนี้ นักวิจัยยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะเกี่ยวกับทักษะการให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และการเจรจาต่อรอง

๕. ความสำเร็จโดยรวมของโครงการ

ทุกฝ่ายมีความเห็นว่า โครงการนี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาคุณลักษณะของครูและผู้บริหารในโรงเรียน รวมถึงนักวิจัยในโครงการที่ครบถ้วนทั้งสามด้าน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานครั้งต่อไปควรปรับปรุงแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนมากขึ้น เพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณลักษณะของบุตรหลานด้วย

ผู้เกี่ยวข้องในโครงการทั้งผู้บริหาร ครู และนักวิจัยต่างมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างมาก และนักเรียนเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ต้องการให้จัดกิจกรรมประเภทนี้ต่อไป

๖. ปัญหาของการดำเนินโครงการ

ในขั้นตอนการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติที่สะท้อนจากรายงานการประเมินของโรงเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) การจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะของครูในโรงเรียน ยังครอบคลุมนักเรียนไม่ทั่วถึง หลายโรงเรียนดำเนินการพัฒนานักเรียนเฉพาะในห้องชั้นเรียนวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งยังไม่เป็นการพัฒนานักเรียนแบบทั่วทั้งโรงเรียน

๒) ผู้เกี่ยวข้องส่วนหนึ่งมองว่า แผนการจัดกิจกรรมบางส่วนยังไม่ชัดเจน เนื้อหารูปแบบบางกิจกรรมไม่น่าสนใจ เอกสารและสื่อที่เผยแพร่มีระยะเวลาสั้นเกินไป ทำให้นำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ค่อยทัน และวิธีการประเมินพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับนักเรียนไม่ค่อยชัดเจน

๓) เนื่องจากช่วงระยะเวลาโครงการอยู่ในการศึกษาภาคปลาย ซึ่งเป็นช่วงที่โรงเรียนมีกิจกรรมอื่น ๆ มาก เป็นช่วงที่มีวันหยุดราชการมาก และบางโรงเรียนติดช่วงสอบ ทำให้การจัดเวลาสำหรับกิจกรรมในโครงการลำบาก นอกจากนี้บางโรงเรียน ผู้บริหารไม่มีเวลาบริหารจัดการ ทำให้การทำงานไม่คล่องตัว ครูมีภาระงานสอนและภารกิจอื่น ๆ มาก ทำให้การนัดหมายประชุมนอกเวลาไม่สะดวก

๗. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

๑) ปัจจัยด้านบุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเห็นความสำคัญของโครงการ บางโรงเรียนมีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เมื่อทุกฝ่ายเห็น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการดำเนินงานต่อเนื่อง

๒) การสนับสนุนจากนักวิจัยในโครงการที่มีบทบาทเป็นพี่เลี้ยง ให้ความเห็นเชิงประเมิน และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม

๓) การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม ทำให้โรงเรียนสามารถวางแผนการจัดกิจกรรมได้สะดวกขึ้น

ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง

จากการระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน สามารถสังเคราะห์กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

๑. การสร้างตัวแบบ/ผู้นำ การพัฒนาคุณลักษณะต้องมีการสร้างตัวแบบที่ดี ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือบุคคลตัวอย่างในสังคม

๒. การพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะอื่น ๆ ให้เป็นวิถีชีวิต มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยมีกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการสอดแทรกอยู่ในชีวิตการเรียน การปฏิบัติงาน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และคนกับธรรมชาติ โยงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวัฒนธรรมกับการเรียน การสอน

๓. การพัฒนาตัวตนของผู้เรียน ด้วยการจัดพื้นที่สร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงความสามารถ ศักยภาพ และการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ตนเองสร้างสรรค์ และอยู่ในบริบทของการทำความดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม มีการปฏิบัติและพัฒนาตนอย่างเข้าใจความหมาย เห็นบทบาทและคุณค่าของตนเองมากขึ้น

๔. การสร้างค่านิยมให้เด็กและเยาวชน ต้องเห็นได้ว่าแก่นของเด็กไทยคืออะไร ต้องประพฤติและปฏิบัติตนอย่างไร กำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ชัดเจน ดึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ทำให้เด็กมีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด จริยธรรม

๕. การสร้างความร่วมมือทั้งจากผู้บริหาร ครูอาจารย์ในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย กำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ให้ครอบครัว ชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน

๖. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนต้องสอดคล้องกับลักษณะโรงเรียน ธรรมชาติ บริบท และช่วงวัยของเด็ก

๗. การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน มีการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ชี้นำวิถีคิด และปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันผ่านกระบวนการ เป็นธรรมชาติในระบบชุมชน

๘. โรงเรียนต้องมีนโยบายที่ไม่เน้นวิชาการอย่างเดียว โรงเรียนต้องมีครูเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ต้องดึงชุมชนเข้ามา เพื่อสร้างชุมชนที่สร้างสรรค์ ชีให้เห็นถึงปัญหาของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อบุตรหลาน

๙. ต้องมีการสร้างแนวร่วม มีเครือข่ายที่ช่วยเสริมให้เด็กทำความดีในแต่ละรุ่น ต้องมีการสร้าง เครือข่าย การให้รางวัลเป็นแค่คำชมก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของ

ข้อเสนอแนะ

๑. มีความจำเป็นต้องเร่งผลักดันให้มีการพัฒนานวัตกรรมคุณลักษณะศึกษา โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งโรงเรียน บ้าน ชุมชน ควรพัฒนาบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะแก่นักเรียน และควรจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย วิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ระยะเวลาดำเนินงาน และตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

๒. การวิจัยนี้พบว่า มีครูอาจารย์เพียงร้อยละ ๑๘.๐๕ ที่เข้าร่วมโครงการ และสัดส่วนของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนามีเพียงร้อยละ ๓๓.๙๘ แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีการจัดทำโครงการนี้ขึ้นมา นักเรียนกลุ่มเป้าหมายก็ไม่ได้ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างทั่วถึง ดังนั้นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาในโรงเรียน โดยกำหนดเป้าหมายเชิงรูปธรรมให้ชัดเจน

๓. กิจกรรมในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน หลายกิจกรรมจำเป็นต้องมีงบประมาณดำเนินงาน แต่โรงเรียนส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านการจัดหางบประมาณ เพื่อให้การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมและคุณลักษณะอื่น ๆ มีความต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานตามความเหมาะสม

๔. คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู โดยเน้นการพัฒนาทักษะความสามารถของนิสิตนักศึกษาในการวิจัย และพัฒนานวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนควบคู่กับความสามารถด้านวิชาการ

๑๖.การวิจัย โครงการศึกษาและการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัย มานพ คณะโต

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๑

ประเภทงานวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross Sectional Survey)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในภาคการศึกษาปลายปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑

๒. เพื่อศึกษากิจกรรมการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครองในสถานศึกษา ๑๑ จังหวัดใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน ๓๐ เขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง คือสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ของภาครัฐและเอกชน ที่ยินดียอมรับร่วมมือในการสำรวจ จำนวน ๓๑๑ แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครองหรือผู้รับผิดชอบดูแลกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาแห่งละ ๑ คน และ นักเรียนที่ถูกสุ่มเลือกโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกระจุกจำนวน ๑ ห้องเรียน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือการสุ่มแบบเจาะจงและการสุ่มตัวอย่างแบบกระจุก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามชนิดตอบเอง ๒ ชุด คือ ชุดที่ใช้กับครูผู้รับผิดชอบและชุดที่ใช้กับนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล นำเข้าข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลเครือข่ายพัฒนาวิชาการสารเสพติดด้วยระบบสแกน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

สถานการณ์การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติด

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในการสำรวจครั้งนี้ มีทั้งสิ้น ๓๑๑ แห่ง ให้ข้อมูลกลับมา ๒๘๘ แห่ง คิดเป็น ร้อยละ ๙๒.๐

นักเรียนตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น ๑๑,๐๕๖ คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๑.๕ เพศชาย ร้อยละ ๔๘.๕ มีอายุเฉลี่ย ๑๖ ปี ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมต้น รองลงมาคือมัธยมปลาย อาชีวศึกษา และปริญญาตรี ตามลำดับ โดยมีนักเรียนที่สังกัดโรงเรียนเอกชน ร้อยละ ๑๒.๐ นักเรียนส่วนใหญ่ มีผลการเรียนในภาคเรียนที่ผ่านมาอยู่ระหว่าง ๒.๐-๓.๐ มีเพียงร้อยละ ๗.๐ ที่มีผลการเรียนต่ำกว่า ๒.๐

นักเรียน ๒ ใน ๓ อาศัยอยู่กับทั้งบิดาและมารดา นักเรียนร้อยละ ๘๐.๐ พักอาศัยอยู่กับบ้านพักของตนเอง ร้อยละ ๔.๕ อยู่ในหอพักสถานศึกษา และร้อยละ ๕.๐ พักอยู่นอกหอพักสถานศึกษา โดยจังหวัดที่มีนักเรียนพักในหอพักนอกสถานศึกษาสูงกว่าร้อยละ ๕.๐ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และขอนแก่น

ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๔๖.๐ มีรายได้ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน โดยจังหวัดนครพนม มุกดาหาร และสกลนคร มีผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ มากกว่าร้อยละ ๕๐.๐ และ นักเรียนได้รับเงินค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองเฉลี่ยเพียงเดือนละ ๑,๕๐๐ บาท หรือเฉลี่ยวันละ ๗๐ บาท โดยจังหวัดหนองคาย ขอนแก่น นครพนม และมหาสารคาม มีนักเรียนที่ได้รับเงินค่าใช้จ่ายต่ำกว่าเดือนละ ๑๐๐ บาท

นักเรียนร้อยละ ๗๙.๐ มีที่พักอาศัยตั้งอยู่ใกล้กับร้านขายบุหรืและสุรา โดยเฉพาะจังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีสูงถึงร้อยละ ๘๗.๐ นอกจากนี้ นักเรียนร้อยละ ๒๒.๐ พักอาศัยอยู่ใกล้กับร้านเกม/อินเทอร์เน็ต ร้อยละ ๑๐.๕ อยู่ใกล้กับร้านสนุกเกอร์ และร้อยละ ๑๐.๓ อยู่ใกล้กับสถานบันเทิง

นักเรียนร้อยละ ๓๕.๐ เคยมีประสบการณ์ดื่มสุรา โดยเฉพาะจังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีสูงกว่าร้อยละ ๕๐.๐ ในจำนวนนี้ร้อยละ ๒.๔ ยอมรับว่าตนเองดื่มเป็นประจำ ในขณะที่นักเรียน ร้อยละ ๒๑.๕ เคยสูบบุหรื ในจำนวนนี้ร้อยละ ๓.๘ สูบเป็นประจำ

ในภาคการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนร้อยละ ๑๔.๕ เคยพบเห็นการเสพยาเสพติด โดยผู้เสพร้อยละ ๕๑.๕ เป็นนักเรียนด้วยกัน และ นักเรียนร้อยละ ๗.๖ เคยพบเห็นการขายสารเสพติดในภาคเรียนที่ผ่านมา โดยผู้ขายร้อยละ ๔๔.๗ เป็นนักเรียนด้วยกัน

สถานที่นิยมเสพยาเสพติดส่วนใหญ่คือ ที่พักและหอพักร้อยละ ๕๔.๙ รองลงมาคือ สถานบันเทิง ร้อยละ ๕๐.๐ สถานที่รกร้างร้อยละ ๔๕.๔ บ้านเพื่อนร้อยละ ๓๘.๒ และห้องน้ำสาธารณะร้อยละ ๓๖.๕ สาเหตุที่นิยมเสพคือ อยากทดลองร้อยละ ๔๒.๓ เพื่อนชวน เอาอย่างในกลุ่มเพื่อนร้อยละ ๓๒.๖ และขาดความอบอุ่นในครอบครัวร้อยละ ๒๗.๘

สถานการณ์การแพร่ระบาดของปัญหาสารเสพติด พบว่านักเรียนร้อยละ ๗.๓ เคยเสพยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง ในจำนวนนี้ เพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ต่อร้อยละ ๑.๖ สารเสพติดที่เพศชายนิยมเสพมากที่สุด คือ กัญชา รองลงมาคือ กระท่อม ยาบ้า สารระเหย และยาอีตามลำดับ สำหรับเพศหญิง

คือ กัญชา และสารระเหย ส่วนยาบ้า ยาไอ และกระท่อมมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มอายุผู้เคยเสพยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุดใน ๒ กลุ่มอายุคือ กลุ่มอายุ ๒๐-๒๑ ปี และ ๒๓-๒๔ ปี โดยกลุ่มอายุ ๑๔ ปี มีสัดส่วนผู้เคยใช้สารเสพติดมากกว่าร้อยละ ๑๔.๐ และ กลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้กัญชา ยาบ้า และกระท่อม มีสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มอายุ ๑๙-๒๑ ปี และ ๒๓-๒๔ ปี ในขณะที่ยาไอ และสารระเหยมีสัดส่วนสูงที่อายุ ๒๐ ปี และ ๒๓-๒๔ ปี นักเรียนเคยมีประสบการณ์เสพยาบ้าร้อยละ ๖.๓ กระท่อมร้อยละ ๓.๒ สารระเหยร้อยละ ๒.๕ ยาบ้าร้อยละ ๒.๔ และยาไอร้อยละ ๑.๒ โดยชั้นมัธยมต้น นักเรียนเคยเสพยาบ้าร้อยละ ๓.๐ สารระเหยร้อยละ ๑.๙ ในชั้นมัธยมปลาย นักเรียนเคยเสพยาบ้ามีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๕.๑ สารระเหยร้อยละ ๑.๘ และยาบ้าร้อยละ ๑.๙ ในระดับ ปวช. สัดส่วนผู้เคยเสพยาบ้าสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐.๐ สารระเหยร้อยละ ๔.๐ และยาบ้าร้อยละ ๓.๗ ส่วนระดับ ปวส. มีสัดส่วนสูงกว่า ปวช. เกือบเท่าตัวในทุกตัวยา สำหรับระดับปริญญาตรี แม้ว่าจะมีผู้เคยเสพยาบ้าร้อยละ ๗.๖ แต่มีผู้เคยดมสารระเหยร้อยละ ๓.๐ ยาบ้าร้อยละ ๔.๗ และยาไอร้อยละ ๑.๗

ผลของสถานภาพทางครอบครัวที่มีต่อสัดส่วนของการเสพยาเสพติด พบว่ามีความแตกต่างกันไม่มากนัก ลักษณะแนวโน้มเช่นนี้คล้ายคลึงกันในกลุ่ม กัญชา ยาบ้า ยาไอ แต่มีความแตกต่างมากขึ้นในกลุ่มสารระเหย และกระท่อม โดยพบว่ากลุ่มที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันจะมีสัดส่วนเคยเสพยาเสพติดต่ำกว่ากลุ่มที่พ่อแม่หย่าร้าง แต่ยังคงสูงกว่ากลุ่มที่พ่อหรือแม่เสียชีวิต

บุคคลที่อาศัยอยู่คนเดียวและอยู่กับเพื่อน มีสัดส่วนการใช้ยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือครอบครัวในทุกตัวยา ยกเว้นยาไอที่กลุ่มอยู่กับเพื่อนมีสัดส่วนที่ใช้ต่ำกว่า และ กลุ่มที่พักหอพักนอกสถานศึกษามีสัดส่วนการใช้ยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่พักในสถานศึกษาและกลุ่มที่พักบ้านพักของตนเอง ในทุกตัวยา

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มสุราเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่การเสพยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง โดยนักเรียนที่มีประวัติสูบบุหรี่มีความเสี่ยงกับการเข้าไปเสพยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งคิดเป็น ๕๓.๕๘ เท่า ในขณะที่ผู้ดื่มสุรามีความเสี่ยง ๓๗.๑๔ เท่า นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่มีผล ได้แก่ การไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ไม่ได้อยู่ในบ้านพักของตนเอง ที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถานบันเทิง ร้านสนุกเกอร์ ชุมชนแออัด ร้านเกม/อินเทอร์เน็ต

พฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุรามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาเสพติด โดยพบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่มีความเสี่ยงกับการเสพยาบ้าคิดเป็น ๙๒.๖๗ เท่า ส่วนผู้ดื่มสุรามีความเสี่ยง ๖๙.๒๐ เท่า สำหรับปัจจัยอื่นที่มีผล ได้แก่ การไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ไม่ได้อยู่ในบ้านพักของตนเอง ที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถานบันเทิง ร้านสนุกเกอร์ ชุมชนแออัด ร้านเกม/อินเทอร์เน็ต

พฤติกรรมการดื่มสารระเหย พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่มีความเสี่ยงกับการดื่มสารระเหยคิดเป็น ๕๒.๐๒ เท่า ส่วนผู้ดื่มสุรามีความเสี่ยง ๒๘.๒๒ เท่า สำหรับปัจจัยอื่นที่มีผล ได้แก่ ที่พักอาศัยใกล้สถานบันเทิง และร้านสนุกเกอร์

พฤติกรรมการเสพยาบ้า พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่มีความเสี่ยงกับการเสพยาบ้าคิดเป็น ๔๗.๑๘ เท่า ผู้ดื่มสุรามีความเสี่ยง ๓๐.๘๑ เท่า สำหรับปัจจัยอื่น ได้แก่ ที่พักอาศัยใกล้สถานบันเทิง ร้านสนุกเกอร์ และร้านขายหนังสือการ์ตูน

พฤติกรรมการเสพยาไอ พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่มีความเสี่ยงกับการเสพยาไอคิดเป็น ๓๐.๖๐ เท่า ผู้ดื่มสุรามีความเสี่ยง ๑๒.๒๒ เท่า สำหรับปัจจัยอื่น ได้แก่ ที่พักอาศัยใกล้สถานบันเทิง และร้านขายหนังสือการ์ตูน

พฤติกรรมการเสพกระท่อม พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่มีความเสี่ยงกับการเสพกระท่อมคิดเป็น ๔๑.๐๔ เท่า ส่วนผู้ดื่มสุรามีความเสี่ยง ๔๕.๐๖ เท่า สำหรับปัจจัยอื่นที่มีผล ได้แก่ การไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ไม่ได้อยู่ในบ้านพักของตนเอง ที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถานบันเทิง ร้านสนุกเกอร์ และชุมชนแออัด

ในภาพรวม เมื่อนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทั้งหมดมาถ่วงน้ำหนักและปรับค่าคาดประมาณความเสี่ยง พบว่า นักเรียนที่มีประวัติสูบบุหรี่มีความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดเป็น ๒๑.๗๕ เท่า ในขณะที่นักเรียนที่มีประวัติเคยดื่มสุรามีความเสี่ยง ๖.๔๘ เท่า และนักเรียนที่พักอาศัยใกล้สถานบันเทิงไม่เกิน ๕๐๐ เมตร มีความเสี่ยง ๑.๖๑ เท่า

กิจกรรมการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา

จากการศึกษาพื้นที่เสี่ยงใกล้สถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาร้อยละ ๙๒.๔ มีร้านขายบุหรี่ สุราตั้งอยู่ในรัศมี ๕๐๐ เมตร ร้อยละ ๔๖.๖ มีร้านเกม/อินเทอร์เน็ต ร้อยละ ๒๔.๗ มีร้านสนุกเกอร์ ร้อยละ ๒๓.๕ มีสถานบันเทิง และร้อยละ ๑๙.๕ มีร้านขายหนังสือการ์ตูนตั้งอยู่

จากการประเมินกิจกรรม ประเมินสถานศึกษาในทัศนของครูผู้สอนพบว่า อบรมมุขหาได้ง่ายในชุมชน นอกสถานศึกษา และผู้เรียนในสถานศึกษามีปัญหาครอบครัว อย่างไรก็ตาม สถานศึกษามีบทลงโทษผู้สูบบุหรี่ ดื่มสุราและเสพสารเสพติดอย่างเฉียบขาด มีการฝึกให้นักเรียนรู้จักปฏิเสธป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยการใช้กิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการมีผู้บริหารที่เอาใจใส่ในการรณรงค์

สถานศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมด้านยาเสพติด โดยเฉพาะด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การให้ความรู้ผ่านกิจกรรม การสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม การช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และการตรวจค้นและสอดส่อง ส่วนกิจกรรมที่ดำเนินการน้อย ได้แก่ การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านยาเสพติด และการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดโดยกิจกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ คือ การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การตรวจค้นและสอดส่อง การให้ความรู้ผ่านกิจกรรม และการสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ยังคงเป็นกลุ่มเสี่ยงและเป็นกลุ่มที่เริ่มลองใช้ยาเสพติด ดังนั้น มาตรการป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วน

๒. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ยังมีการรับรู้ในกลุ่มนักเรียนทั่วไปอยู่น้อย ทำให้มาตรการเพื่อนช่วยเพื่อนมีประสิทธิภาพต่ำ จึงควรสร้างมาตรการทางบวกและสนับสนุนกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนให้มากขึ้น ทั้งนี้ควรหามาตรการดำเนินการกับปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ ๓ ประการ คือ พฤติกรรมการดื่มสุรา การสูบบุหรี่ และการเฝ้าระวังนักเรียนที่พกพาสิ่งใกล้กับสถานบันเชิง

๑๗.บทเรียนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ผู้วิจัย สถาบันวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๒

ประเภทงานวิจัย การวิจัยคุณภาพ

วัตถุประสงค์

๑.เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติด หลังประกาศชัยชนะยาเสพติด

๒.เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานฯ ระหว่างสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติดช่วงหลังจากประกาศชัยชนะยาเสพติดรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของชุมชน เพื่อการดำเนินงานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกับสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติด ก่อนประกาศชัยชนะยาเสพติด

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกสถานศึกษาเป้าหมายที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) จำนวน ๖ แห่ง ประกอบด้วย

๑.สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติด หลังประกาศชัยชนะยาเสพติด จำนวน ๔ แห่ง ประกอบด้วย

- โรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์ จังหวัดอุดรธานี : โรงเรียนมัธยมศึกษา
- วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ : โรงเรียนอาชีวศึกษา

- โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ กทม. : โรงเรียนมัธยมศึกษา
- โรงเรียนกรุงเทพมหานครการบัญชีวิทยาลัย กทม. : โรงเรียนอาชีวศึกษา

๒.สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในการป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหา ยาเสพติดก่อนประกาศชยชนะยาเสพติด จำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย

- โรงเรียนศรีธนาพณิชยการเทคโนโลยีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ : โรงเรียนอาชีวศึกษา
- โรงเรียนฟากกว๊านวิทยา จังหวัดพะเยา : โรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีการสุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู เพื่อน ผู้ปกครอง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าสถานศึกษาทั้ง ๖ แห่ง สามารถแบ่งได้ ๒ ลักษณะตามสถานที่ตั้ง คือ สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและเขตเทศบาล ได้แก่ โรงเรียนศรีธนาพณิชยการเทคโนโลยีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โรงเรียนกรุงเทพมหานครการบัญชีวิทยาลัย กทม.โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ กทม. และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมือง ได้แก่ โรงเรียนฟากกว๊านวิทยา จังหวัดพะเยาเมื่อพิจารณาถึงสังกัดของสถานศึกษา พบว่า มี ๒ โรงเรียนเท่านั้นที่เป็นสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน คือ โรงเรียนศรีธนาพณิชยการเทคโนโลยีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนกรุงเทพมหานครการบัญชีวิทยาลัย กทม. นอกนั้นเป็นสถานศึกษาที่สังกัดหน่วยงานภาครัฐ จากโรงเรียนทั้ง ๖ แห่ง มี ๒ โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (มีนักเรียนประมาณ ๕,๐๐๐ คน) คือ วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ และโรงเรียนกรุงเทพมหานครการบัญชีวิทยาลัย นอกนั้นเป็นโรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียนประมาณ ๑,๐๐๐ คน) ซึ่งโรงเรียนทั้ง ๖ แห่ง มีแนวคิดหลักในการทำงานด้านยาเสพติดเพื่อดูแลและช่วยเหลือนักเรียนทั้งกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงให้ปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด โดยแต่ละแห่งมีรูปแบบการดำเนินงานดังนี้

- ๑.โรงเรียนศรีธนาพณิชยการเทคโนโลยีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ : โรงเรียนอาชีวศึกษา

มีแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ตรวจหายาเสพติด โดยทำการตรวจหาสารเสพติดภายในโรงเรียนในนักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีการส่งนักเรียนเข้าบำบัดรักษา และมีการติดตามพฤติกรรมและตรวจสอบสารเสพติดต่อเนื่อง หลังการบำบัด โดยมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกในการดูแลเฝ้าระวังนักเรียน

๒.โรงเรียนปากกวันวิทยา จังหวัดพะเยา : โรงเรียนมัธยมศึกษา

มีการส่งเสริมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้นักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยประสานการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการนำนักเรียนที่ตรวจพบสารเสพติดไปเข้ารับการบำบัดรักษา เข้ารับการบวช มีการติดตามดูแลพฤติกรรมนักเรียนทั้งขณะอยู่ในโรงเรียนและอยู่บ้าน

๓.โรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์ จังหวัดอุดรธานี : โรงเรียนมัธยมศึกษา

มีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วยการใช้ “หลักธรรมทางพุทธศาสนา” การสร้างแกนนำนักเรียนในการดูแลเฝ้าระวังปัญหาเสพติดแบบ “เพื่อนดูแลเพื่อน” มีการใช้หลักจิตวิทยาในการพูดคุยกับนักเรียน การเชิญผู้ปกครองเข้ามารับทราบและร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติด ตลอดจนสร้างพื้นที่และกิจกรรมให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม

๔.วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ : โรงเรียนอาชีวศึกษา

มีแนวคิดในการ “รับฟังความคิดเห็น สร้างความเข้าใจ และให้ความช่วยเหลือแบบพี่ช่วยน้อง” โดยการเฝ้าสังเกตพฤติกรรม การให้คำปรึกษาและปรับเปลี่ยนทัศนคติ การป้องปรามโดยการตรวจสอบพฤติกรรม การออกตรวจหอพัก และการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมให้ความรู้และกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียน

๕.โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ กทม. : โรงเรียนมัธยมศึกษา

มีแนวคิดในการ “เข้าถึง เข้าใจ และให้โอกาส” โดย “เข้าถึง” คือ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านยาเสพติด “เข้าใจ” คือ ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด เข้าใจสภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง และ “ให้โอกาส” คือ ให้โอกาสนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดปรับปรุงตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๖.โรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย กทม. : โรงเรียนอาชีวศึกษา

มีแนวคิด “เฝ้าระวังปัญหายาเสพติดด้วยการติดตาม ดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ควบคู่กับการส่งเสริมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อลดความเสี่ยง” โดยสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน สร้างความเข้มแข็งให้กับครูและนักเรียนแกนนำ มีการวางระบบการติดตาม ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการเรียนและความประพฤติ รวมทั้งมีการประสานงานกับผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. บทเรียนด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นการสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และปลูกจิตสำนึก ที่ถูกต้องในเรื่องยาเสพติด โดยมีการดำเนินการหลักๆ คือ การให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในเรื่อง ยาเสพติดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การให้โอกาสและสร้างความยอมรับ การพูดคุย การปรึกษาหารือ การส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลาย

๒. บทเรียนด้านการเฝ้าระวังและควบคุมปัจจัยเสี่ยง เป็นการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและ ป้องปรามเพื่อลดปัจจัยทั้งจากภายนอกและภายในสถานศึกษา เช่น การตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะ การตรวจค้นสารเสพติด การตรวจพื้นที่เสี่ยง การจัดทำฐานข้อมูลนักเรียนนักศึกษา การปรับปรุง สภาพแวดล้อม

๓. บทเรียนด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และ พฤติกรรมของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดส่งนักเรียนไป บำบัดรักษา และเมื่อผ่านการบำบัดรักษาจนหายเป็นปกติ ให้สถานศึกษารับนักเรียนเข้ารับการ ศึกษาต่อ ตามปกติ และติดตามสังเกตพฤติกรรม ตรวจสารเสพติด ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาอย่างต่อเนื่อง

๔. บทเรียนด้านการบริหารจัดการ เป็นการกำหนดนโยบาย และวางแผนการดำเนินงานในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการวางนโยบายที่มั่งคั่ง ดำเนินกิจกรรมด้านการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในเรื่อง ยาเสพติด การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การรวบรวมข้อมูล สถิติ และบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมงานและสร้างขวัญกำลังใจ

๕. บทเรียนด้านการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมใน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประสานความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และคณะทำงานจังหวัด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. สำนักงาน ป.ป.ส. ควรสนับสนุนองค์ความรู้ แนวทางการดำเนินงาน และงบประมาณให้แก่ สถานศึกษาตามความเหมาะสม และผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษา ภาคประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ตระหนักถึงความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนทรัพยากร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกับสถานศึกษา

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงปัญหาและยอมรับสถานการณ์ยาเสพติดที่เกิดขึ้นทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยสำรวจสถานการณ์ยาเสพติดหรือติดตามการเพื่อสำรวจสถานการณ์ยาเสพติด

อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเหมาะสมต่อไป

๓. การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ควรดำเนินการควบคู่กับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยง และมีการมีส่วนร่วมของเยาวชน

๑๘.โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด

ผู้วิจัย สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ

ปีที่ทำการวิจัย ๒๕๕๒

ประเภทงานวิจัย งานวิจัยสำรวจ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด

๒. เพื่อศึกษาต้นทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนทั่วไปในสถานศึกษา (กลุ่มเยาวชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในหน่วยงานรองรับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (กลุ่มเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ กลุ่มเยาวชนที่มีอายุ ๑๔-๑๘ ปี จาก ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาในระบบโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และกลุ่มเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจฯ ในหน่วยแรกรับที่กระทำผิดเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด ซึ่งกระจายตามภูมิภาคต่างๆ คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเยาวชนที่มีอายุ ๑๔-๑๘ ปี จาก ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างทั่วไป (กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาในระบบโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา) จำนวน ๑,๒๕๐ คน (แบ่งตาม ๕ พื้นที่ พื้นที่ละ ๒๕๐ คน) และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเสี่ยง (กลุ่มเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจฯ ในหน่วยแรกรับที่กระทำผิดเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด) ซึ่งกระจายตามภูมิภาคต่างๆ คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายโดยวิธีหยิบลูก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ไค์สแคว และ t-test

ข้อสรุปและการอภิปรายผล

จากการสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนไทยตามแบบสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชน ซึ่งแบ่งเป็น ๒ หมวดใหญ่ ได้แก่

๑) หมวดต้นทุนชีวิตภายนอก (External Assets) ได้แก่ พลังครอบครัว พลังชุมชน พลังสร้างปัญญาและพลังเพื่อนและกิจกรรม

๒) หมวดต้นทุนชีวิตภายในตัวบุคคล (Internal Assets) ได้แก่ พลังตัวตน

จากกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจทั้งสิ้น ๒,๒๔๙ คน แบ่งเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนทั่วไป ๑,๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑ และกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ๑,๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนชีวิตเมื่อพิจารณาด้านเปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
ผลการเปรียบเทียบต้นทุนชีวิต

พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒ กลุ่ม มีต้นทุนชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน ๓๘ ข้อ ($P\text{-Value} < 0.05$) โดยด้านที่มีเปอร์เซ็นต์ตามแตกต่างมากที่สุด ๕ ลำดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างทั่วไป (โรงเรียน) มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มเสี่ยง (สถานพินิจ) คือ

- ฉันยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี (เช่น หลีกเลี่ยงเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร บุหรี่ สุรา ยาเสพติดและความรุนแรง) มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของคะแนน ๔๗.๐๓

- ฉันกล้าปฏิเสธเพื่อนในพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร บุหรี่ สุรา ยาเสพติดและความรุนแรง) มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของคะแนน ๒๓.๙๙

- ฉันอยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของคะแนน ๒๓.๑๑

- ฉันเอาใจใส่การบ้านสม่ำเสมอ มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของคะแนน ๒๐.๓๙

- ฉันทำการบ้านทุกวัน มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของคะแนน ๑๗.๕๘

เมื่อพิจารณาการตอบรายข้อ โดยมีเกณฑ์ของระดับต้นทุนชีวิต ซึ่งคิดเป็นร้อยละของคะแนนมีรายละเอียดดังนี้

- ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างน้อยและควรเพิ่มหรือเสริมสร้างต้นทุนชีวิตให้มากขึ้น เท่ากับ $\leq$ ร้อยละ ๗๐

- ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และควรเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเพิ่มเติม เท่ากับ > ร้อยละ ๗๐-๘๐

- ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดี เท่ากับ > ร้อยละ ๘๐-๙๐

- ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เท่ากับ > ร้อยละ ๙๐

พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั่วไป (โรงเรียน) มีคะแนนการเลือกตอบรายชื่อของต้นทุนชีวิตมากกว่า ๘๐ เปอร์เซ็น จำนวน ๓๓ ข้อ จาก ๔๕ ข้อ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเสี่ยง (สถานพินิจ) มีคะแนนการเลือกตอบรายชื่อของต้นทุนชีวิตมากกว่า ๘๐ เปอร์เซ็น จำนวน ๑๘ ข้อ จาก ๔๕ ข้อ ซึ่งมีจำนวนข้อที่ผ่านเกณฑ์น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างทั่วไป (โรงเรียน) อยู่เกือบ ๒ เท่า โดยพบว่า ๕ อันดับแรกในกลุ่มตัวอย่างทั่วไป (โรงเรียน) ประเมินตนเองว่ามีต้นทุนชีวิตน้อยที่สุดได้แก่

- ฉันได้ทำกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์ ร้อยละ ๓๔.๕๒
- ฉันร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์ ร้อยละ ๓๕.๙๒
- ฉันร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำทุกสัปดาห์ ร้อยละ ๕๒.๐๕
- ฉันได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร้อยละ ๕๕.๓๖
- ฉันทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน ร้อยละ ๖๕.๐๔

ส่วนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเสี่ยง(สถานพินิจ)ประเมินตนเองว่ามีต้นทุนชีวิตน้อยที่สุดได้แก่

- ฉันได้ทำกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์ ร้อยละ ๓๓.๓๙
- ฉันร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์ ร้อยละ ๓๗.๓๙
- ฉันได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร้อยละ ๔๔.๗๔
- ฉันยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี(เช่นหลีกเลี่ยงเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร บุหรี่ สุรา ยาเสพติดและ

ความรุนแรง) ร้อยละ ๔๕.๗๔

- ฉันทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน ร้อยละ ๔๗.๔๖

พบว่า ต้นทุนชีวิตที่อ่อนแอของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม อยู่ในหมวดของพลังชุมชน โดยชุมชนและเยาวชนยังขาดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ในการมีบทบาทให้เยาวชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ เยาวชนยังขาดการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน จึงจำเป็นต้องรณรงค์กิจกรรมจิตอาสาให้กว้างขวาง รวมทั้งให้ชุมชนมีพื้นที่กิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนของตนให้มากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาในหมวดพลังครอบครัว พบว่าเยาวชนทั่วไปและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงคาดหวังและต้องการให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่สามารถเป็นที่ปรึกษา แต่ในความเป็นจริงยังขาดการส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือด้านการเรียนจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ทั้งนี้เนื่องจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองยังขาดเวลาและทักษะใน

การเลี้ยงดู และให้คำปรึกษา นอกจากนี้ยังไม่มีหน่วยงานที่ทำงานเชิงรุกในการเข้าถึงสถาบันครอบครัว ด้านการเพิ่มทักษะการเลี้ยงดูอย่างสร้างสรรค์

ในหมวดของพลังสร้างปัญญา เยาวชนทั้งสองกลุ่มต้องการที่จะเรียนให้ได้ผลการเรียนที่ดี แต่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงอาจมีอุปสรรคและปัญหาอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการเรียน อาจเป็นในด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ครู และสถาบันการศึกษา ส่งผลให้พลังทางปัญญาของเยาวชน กลุ่มเสี่ยงต่ำกว่าเยาวชนทั่วไปในทุกข้อ โดยข้อที่มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างมากที่สุดคือ “ฉันอยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีผลต่อพลังสร้างปัญญาของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอย่างมาก

ในหมวดพลังเพื่อนและกิจกรรม เยาวชนทั้งสองกลุ่มประเมินตนเองว่ามีเพื่อนสนิทที่เป็นแบบอย่างที่ดี และชักนำให้ทำความดีค่อนข้างสูง ซึ่งการคบเพื่อนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนได้ และข้อที่มีเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างกันมากที่สุดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มคือ การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ นอกหลักสูตร และการทำกิจกรรมที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมสร้างสรรค์นอกหลักสูตร จะมีผลต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชน

ในหมวดพลังตัวตน ข้อที่เยาวชนทั้งสองกลุ่มตอบและมีเปอร์เซ็นต์แตกต่างกันมากที่สุด คือ “ฉันยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี (เช่น หลีกเลี่ยงเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร บุหรี่ สุรา ยาเสพติด และความรุนแรง)” และ “ฉันกล้าปฏิเสธเพื่อนในพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร บุหรี่ สุรา ยาเสพติดและความรุนแรง)” โดยมีเปอร์เซ็นต์แตกต่างกันระหว่างการตอบจากทั้งสองกลุ่มถึงร้อยละ ๔๕.๗๔ และร้อยละ ๔๗.๐๓ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเมื่อเยาวชนไม่สามารถที่จะยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี ส่งผลต่อแนวความคิดและการตัดสินใจหลีกเลี่ยงหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญในการป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น ๔ ข้อ คือ

๑. ต้องมีอนาคต ด้วยพลังสร้างปัญญา เสนอโครงการเรียนเพื่ออาชีพ เพื่อให้เด็กที่มีปัญหาในการเรียนในระบบ สามารถเรียนเพื่อสร้างอาชีพตามความสนใจและความถนัด

๒. ต้องมีคุณค่า ด้วยพลังตนเองที่เข้มแข็ง เสนอโครงการจิตอาสา โดยมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กคิดเอง ทำเอง โดยมีประโยชน์ต่อชุมชนและมีผู้ใหญ่คอยสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และให้กำลังใจ รวมทั้งความชื่นชม

๓. ต้องมีทักษะ ด้วยพลังครอบครัว เสนอโครงการกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ห้องเรียนพ่อแม่ ลูก) เพื่อเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถ

พูดคุย ปรึกษาได้ทุกเรื่อง เด็กและเยาวชนจะได้เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ การจัดการความเครียด ลดความรุนแรง และใช้สติไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ

๔. ต้องมีแบบอย่าง ด้วยพลังชุมชน เสนอโครงการปลอดบุหรี่/เหล้า สารเสพติดในครอบครัว ชุมชน โดยดึงศาสนาเข้ามาเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

๑๙.รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์การถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน ประจำปี ๒๕๕๒

ผู้วิจัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ทำการศึกษา ๒๕๕๒

ประเภทงานวิจัย งานวิจัยสำรวจ : งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology)

วัตถุประสงค์

๑.ประมวลและวิเคราะห์คุณลักษณะของกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยคัดเลือกจากพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีผลงานมากที่สุดในแต่ละภาค รวม ๕ ภาค ๆ ละ ๑ พื้นที่ รวมทั้งสิ้น ๕ พื้นที่

๒.วิเคราะห์ศักยภาพและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน ระบบการบริการจัดการของกลุ่มเยาวชนในการจัดกิจกรรม

๓.ศึกษาบทบาทของ พมจ., อบต.หรือเทศบาล/องค์กรเครือข่ายที่ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชน ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนกลุ่มนั้น ๆ

๔.วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรม จุดเด่น-จุดด้อยของโครงการฯ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการปรับปรุงการดำเนินโครงการ ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการปรับปรุงการดำเนินโครงการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยใช้ผลการศึกษาของทั้ง ๕ กรณีศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งตัวผู้นำเด็กและเยาวชน ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และตัวแทนองค์กรภาคีเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัด

กลุ่มตัวอย่าง คือ ชุมชน (อบต./เทศบาล) ภาคละ ๑ แห่ง ซึ่งพื้นที่ที่เลือกมีลักษณะเป็น Best Practice ตามเกณฑ์ที่สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและพิทักษ์เยาวชน (สพย.) กำหนด กล่าวคือชุมชนนั้น ๆ ต้องมีกลุ่ม

กิจกรรมเยาวชนที่มีคุณภาพ ชุมชนจะต้องส่งเสริมให้มีกิจกรรมและสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเด็กและเยาวชน และมีการสนับสนุนอย่างดีจากภาคีเครือข่าย เช่น องค์การภาครัฐ องค์การพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านเด็ก และเยาวชนในจังหวัด รวมทั้งสิ้น ๕ แห่ง ได้แก่ อบต.บางสีทอง และ อ.บางกรวย ของ จ.นนทบุรี เทศบาลตำบลสนมหาพน และ อ.แม่แตง ของ จ.เชียงใหม่ อบต.หมื่นไวย และ อ.เมือง ของ จ.นครราชสีมา อบต.วันยาว และ อ.ขลุง ของ จ.จันทบุรี อบต.ควนชะลิก และ อ.หัวไทร ของ จ.นครศรีธรรมราช

วิธีการสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้เก็บข้อมูล คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (focused group method) การจดบันทึก (field note) และใช้การบันทึกเสียงประกอบ

ผลการวิจัย

๑) โครงการบูรณาการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนประจำปี ๒๕๕๒ มีเนื้อหาสาระเชื่อมโยงครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานตามโครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก พ.ศ.๒๕๕๑ โครงการตำบลน่าอยู่สำหรับเด็ก พ.ศ.๒๕๕๐ โครงการบูรณาการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนประจำปี ๒๕๕๑ และโครงการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีรายละเอียดของโครงการแตกต่างกันไป ขึ้นกับความเข้าใจ ความสนใจของบุคลากรของ อบต. พมจ. และภาคีอื่น ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร อบต.ด้วย โดยกิจกรรมหลักจะเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง การส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน การพัฒนาสุขภาพกาย จิต อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กและเยาวชน ที่สำคัญคือการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบลและหมู่บ้าน

๒) พื้นที่ที่สามารถมีสภาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมมี ๑ พื้นที่ คือ เชียงใหม่ โดยสภาเด็กและเยาวชนเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมเองบางส่วน และส่งสมาชิกเข้าร่วมกับ อบต. ในการจัดงานบุญประเพณี มีการขยายการทำงานลงสู่ระดับหมู่บ้าน มีการจัดรายการวิทยุชุมชน ส่วนที่จ.นนทบุรี มีการรวมสภาแต่ไม่มีกิจกรรมกลุ่ม จ.จันทบุรี สภาเด็กไม่มีกิจกรรมการพัฒนาใดๆ จ.นครศรีธรรมราช ตั้งตามคำสั่งแต่ยังไม่มีคนทำงาน และ จ.นครราชสีมา ไม่ได้มีการจัดตั้งเกิดขึ้น

ในแต่ละพื้นที่กลุ่มเด็กและเยาวชนมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมด้านกีฬา พัฒนาอาชีพ รวมทั้งการอบรมแกนนำเยาวชนเป็นครั้งคราว แต่ส่วนใหญ่มีการรวมตัวกันแบบหลวมๆ เพื่อรับบริการที่หน่วยงานต่างๆ จัดให้มากกว่าจัดตั้งสถาบันของตนเอง ยกเว้นกลุ่มยุวเกษตรกรที่ อำเภอมั่นไวย จ.นครราชสีมา ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จัดโดย อบต. และ/หรือหน่วยงานอื่นๆ โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจเลือกโครงการ คิด วางแผน และร่วมบริหารงาน (กิจกรรมที่รวบรวมได้มีจำนวน ๕๐ กิจกรรม โดยเด็กและเยาวชนเป็นเจ้าภาพหลักเพียง ๑๓ กิจกรรม นอกจากนั้นเป็นเพียงผู้รับบริการเท่านั้น) ส่งผลให้เด็กและเยาวชนไม่มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ หรือมีความผูกพันกับกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งมีผลต่อความยั่งยืนของโครงการ/กิจกรรม

รูปแบบพื้นที่สร้างสรรค์ที่ดีของแต่ละพื้นที่ ซึ่งดำเนินการโดย อบต. ตามเงื่อนไขโครงการที่วางไว้ และเกิดจากการทำงานของภาคีต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งแตกต่างไปจากเดิม ได้แก่

- พื้นที่ อบต.บางสีทอง นนทบุรี มีพื้นที่สร้างสรรค์ที่คนในชุมชนใช้กิจกรรมการเล่นทานประกอบละครสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมถึงกลไกสนับสนุนจากผู้ใหญ่ทั้งตำบล
- พื้นที่เทศบาล ต.สันมหาพน จ.เชียงใหม่ เกิดสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบลและหมู่บ้าน โดยกรรมการเด็กได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการโครงการต่างๆ ที่ตนเองเสนอ
- พื้นที่ อบต.หมื่นไวย จ.นครราชสีมา พบพื้นที่สร้างสรรค์/กิจกรรมการพัฒนาสมาชิกที่ดำเนินการโดยกลุ่มยุวเกษตร ระดับหมู่บ้าน
- พื้นที่ อบต.วันยาว จ.จันทบุรี มีสถานศึกษาร่วมกับประชาสังคมขับเคลื่อนกิจกรรมการสอนหนังสือ โดยใช้กรมอบหมายโครงการให้เด็กคิดและปฏิบัติเอง
- พื้นที่ อบต.ควนชะลิก จ.นครศรีธรรมราช เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้พัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ฯ เชิญชวนเด็กและเยาวชนเข้ามาเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ทั้งประเพณี วัฒนธรรม ข้อมูลข่าวสารใหม่ที่ทันสมัย ซึ่งแต่ละรูปแบบเมื่อนำมาเชื่อมต่อจะทำให้เห็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์แบบองค์รวมได้

๓) บทบาทหลักในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นของ อบต. เนื่องจากเป็นพันธกิจที่กำหนดในกฎหมาย และใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด และมีงบประมาณเพียงพอในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ได้ โดย พมจ.ทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นและสนับสนุนอบต.ในการจัดกิจกรรม/โครงการ โดยการสนับสนุนงบประมาณ แต่มีจุดอ่อนในด้านการให้ความรู้ คำแนะนำวิชาการด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนแบบองค์รวม สมวัย ทำให้ อบต. ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถบูรณาการโครงการต่างๆ ที่ส่งให้ อบต. ไปดำเนินการด้วย เนื่องจากมีจำนวนบุคลากรน้อย การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลโครงการต่างๆ ยังทำได้ไม่ครบถ้วน นอกจากนี้หน่วยงานอื่นๆ ที่มีบทบาทมาก เช่น โรงเรียน ต่างไม่คิดนอกกรอบหรือพยายามดัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพเงื่อนไขพื้นที่ แม้ว่าบางโรงเรียนจะมีหลักสูตรหรือกระบวนการที่สามารถใช้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์/กิจกรรมการพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดีก็ตาม

๔) ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่

- การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน
- การทำงานเป็นทีมของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

- การสนับสนุนที่ดีจากภาคีครอบครัวและชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน สถาบันทางศาสนา
- การสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากองค์กรหลักในระดับพื้นที่และองค์กรภาคีอื่น ๆ ที่อยู่นอกชุมชน อาทิ โรงเรียน สถานีนอมาภัย ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน สาธารณสุขอำเภอหรือโรงพยาบาล ทหาร ตำรวจ เป็นต้น

- องค์กรเด็กและเยาวชนที่เข้มแข็ง
- การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนอย่างเป็นกระบวนการและต่อเนื่อง
- การใช้เทคนิคการทำงานเชิงบวก
- ความต่อเนื่องและการจัดกิจกรรมในเวลาที่เหมาะสม
- การมีพี่เลี้ยง ที่ปรึกษาในการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง
- การสนับสนุนจาก พมจ.

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่

- ข้อจำกัดด้านความรู้ ระบบการบริหาร และเงื่อนไขทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ข้อจำกัดของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ (สท.) และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)
- ความขัดสนพี่เลี้ยงที่มุ่งมั่น เสียสละ และติดตามกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งกระบวนการ
- สถาบันครอบครัว ผู้นำชุมชน และองค์กรชุมชน มีความรู้ ความตระหนักในการพัฒนาเด็กและเยาวชนน้อย

- เงื่อนไขและข้อจำกัดของแต่ละชุมชนในทางความเชื่อ และการพึ่งพาภายนอก
- ขาดการเชื่อมโยงและใช้ศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

- กลไกของเด็กและเยาวชนยังขาดความเข้มแข็ง
- ข้อจำกัดด้านกลไกกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการแปลงกฎหมายสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

■ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.)

- ๑) ควรมีการบูรณาการโครงการต่าง ๆ ให้เป็นโครงการระยะยาว มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- ๒) ควรยกระดับการทำหน้าที่ตามบทบาทสนับสนุนความรู้ การวิจัยหารูปแบบ บทบาทที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่หลากหลาย รวมถึงการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน

■ สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

๑) ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานในองค์กร ให้มีการดำเนินงานแบบบูรณาการระหว่างโครงการและระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ภายในองค์กร ให้มีการทำงานร่วมกันมุ่งสู่ความเข้มแข็งของกลไกเด็กและเยาวชนในระดับชุมชนและท้องถิ่น การแบ่งงานควรยึดขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบเป็นฐานมากกว่าใช้ตัวโครงการเป็นฐาน

๒) ควรยกระดับบทบาทในการสนับสนุนความรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลไกภาคีท้องถิ่นและประชาคมที่มาร่วมพัฒนาเด็ก เยาวชน และพื้นที่สร้างสรรค์ในทุกระดับอย่างเป็นระบบ

๓) ควรมีบทบาทในการศึกษาและวิจัยพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน ร่วมกับองค์กรภาคีตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ลงมาถึงชุมชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายเด็ก รวมถึงระบบกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการของภาคประชาสังคมที่มีบทบาทการสนับสนุนการพัฒนาเด็กฯ ในระดับจังหวัดและอำเภอ

■ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑) ควรปรับปรุงระบบบริหารยุทธศาสตร์ ที่มีเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับแนวคิดตำบลน่าอยู่สำหรับเด็ก โครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก โครงการพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน และการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน รวมถึงการบูรณาการงานของฝ่ายต่างๆ ในองค์กรให้เกิดเป็นระบบเดียวกัน

๒) ควรจัดตั้งหรืออำนวยการพัฒนาให้มีการประชาคมที่มหาวิทยาลัยจากหลายภาคส่วนที่มีความเข้มแข็ง

๓) ควรจัดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนและศักยภาพของพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนท้องถิ่นตามกรอบคุณลักษณะพื้นที่สร้างสรรค์ที่ดี อย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการวางแผน และบริหารจัดการงานพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องต่อไป

๔) ควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีความรู้พื้นฐานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนแบบองค์รวมเพิ่มเติม

๕) ควรดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล (ศพค.) กลไกอาสาสมัครอื่นๆ กลไกพี่เลี้ยง/กลไกองค์กรชุมชนและตำบล/กรรมการหมู่บ้าน ให้มีความรู้และทักษะ มีแผนงานรองรับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ สถาบันครอบครัวและกลุ่มองค์กรเด็กและเยาวชนให้เข้มแข็ง รวมถึงการประสานงานหรืออำนวยการจัดตั้งองค์กรเด็กและเยาวชน ให้เกิดขึ้นภายในตำบลอย่างมีระบบโดยประสานงานความร่วมมือกับชุมชนอย่างใกล้ชิด

๖) ควรพัฒนานโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และข้อบัญญัติเพื่อการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ และอุดหนุนงบประมาณให้กลไกประชาคม กลุ่มเครือข่ายพี่เลี้ยงและสภาเด็กและเยาวชนที่ดำเนินการอยู่ในตำบลให้มีการดำเนินงานที่เอื้อต่อความยั่งยืน

■ ชุมชน

๑) ควรร่วมรับผิดชอบในการสร้างและพัฒนาแกนนำ อาสาสมัครต่าง ๆ และครอบครัวในชุมชน ให้มีความเข้าใจต่อการพัฒนาเด็ก เยาวชนและพื้นที่สร้างสรรค์

๒) ควรปรับปรุงโครงสร้าง กลไกในคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีกิจการพัฒนาเด็กและเยาวชน ยกฐานะเป็นวาระสำคัญหนึ่งของชุมชน โดยมีฝ่ายรับผิดชอบชัดเจน มีแผนชุมชนรองรับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์

๓) ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพของสถาบันครอบครัวในการขัดเกลาอบรมเด็กและเยาวชน ภายใต้แนวคิดพื้นที่สร้างสรรค์อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่นการเห็นความสำคัญต่อบทบาทการทำงานร่วมกันภายในครอบครัว การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว พัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ควบคู่กับการทำหน้าที่บทบาทนักเรียน

๔) ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดตั้งและสนับสนุนองค์กรเด็กและเยาวชน รวมถึงเป็นพี่เลี้ยงให้กลุ่มเด็กและเยาวชนมีพื้นที่สร้างสรรค์หรือดำเนินกิจกรรมพัฒนาตนเองในระดับกลุ่มและ/หรือชุมชนอย่างต่อเนื่อง

■ เด็กและเยาวชน(โดยเฉพาะสภาเด็กและเยาวชน)

๑) ควรเร่งดำเนินการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อค้นหาองค์ความรู้ในการทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม ปจจัยปัญหาอุปสรรค ปรับทิศทางเป้าหมาย แนวทางดำเนินงานและรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสมกับสภาวะของชุมชนและสมาชิกต่อไป

๒) ปรับปรุงระบบการวางแผนโครงการ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาสภาวะชุมชนและหรือสภาวะปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละหมู่บ้านเป็นฐาน และการสร้างแผนยุทธศาสตร์และระบบติดตามประเมินผลอย่างง่าย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือในเครือข่าย

๓) สร้างความเข้มแข็งกลุ่มเด็กและเยาวชนในระดับหมู่บ้าน ส่งเสริมให้มีแผนงานตนเอง ใช้การประชุมแบบสัญจรตามหมู่บ้านต่าง ๆ พร้อมสร้างเงื่อนไขให้เรียนรู้วิถีชีวิต มีความรู้เรื่องวิวัฒนาการของชุมชน เข้าใจอัตลักษณ์และสภาพปัญหาชุมชนและตนเอง สร้างสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะกระตุ้นให้กลุ่มเด็กและเยาวชนแสดงบทบาทของตนเองมากขึ้น

๔) ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่สร้างสรรค์หรือแหล่งเรียนรู้

๕) ควรฝึกฝน และพัฒนาศักยภาพองค์กรของตน

๒๐.โครงการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน (Desired Activities for Drug Defense among the Youth/DADDY)

ผู้วิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

ปีที่ทำการศึกษ ๒๕๕๒

ประเภทงานวิจัย งานวิจัยสำรวจ : งานวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์

- ๑.ศึกษาและพัฒนาชุดกิจกรรม (Model) กับเยาวชน โดยกลุ่มเยาวชนถึงเยาวชนกลุ่มเป้าหมายขับเคลื่อน เพื่อสร้างความตระหนักในบทบาทของตน ให้มีจริยธรรม รักตนเอง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ร่วมกันเฝ้าระวัง มีจิตอาสา สร้างสรรค์กิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ชุมชน และสังคมโดยรวม
- ๒.พัฒนาศักยภาพของแกนนำเยาวชนต้นแบบ เพื่อขับเคลื่อนงาน ๒๐ ทีม
- ๓.ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีในสังคม ทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินชุดกิจกรรมเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน (Desired Activities for Drug Defense among the Youth/DADDY) ที่ได้รับการพัฒนา ปรับปรุงคณะทำงานของโครงการและจากผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมเด็กและเยาวชน ซึ่งผ่านการคัดเลือกมาจากการประชุมปฏิบัติการการทดสอบแบบ จากทั้งหมด ๑๐ กิจกรรมที่เหมาะสมในด้านกระบวนการปฏิบัติและการสอน รวมถึงเป็นกิจกรรมที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย รวมถึงมีความปลอดภัยในการแสดงและการเข้าร่วมกิจกรรม คัดเลือกเหลือเพียง ๘ กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมเรื่องเล่า “นายจ้าง” กิจกรรมเกมความดี การบอมบ์ความดี “เธอยอดเยี่ยมเยี่ยม” กิจกรรมการเต้น B-Boy กิจกรรม Presentation Hot Shot Show เรื่อง “Building Life สร้างบ้านสร้างชีวิต” กิจกรรมการเต้นแอโรบิค “สุขภาพดี มีชัยไปทุกเรื่อง” กิจกรรมการแสดงละคร Drama เรื่อง “ใช้ต้มแสนวิเศษ” กิจกรรมการป้องกันตนเอง (Self Defense) ป้องกันตัวเองได้ ไม่ต้องให้ใครมากังวล กิจกรรมการแสดงมายากล DADDY กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มเยาวชนอายุ ๑๔-๒๕ ปี ที่เข้าร่วมกิจกรรม และแกนนำเยาวชนต้นแบบ จำนวน ๒๐ ทีม โดยคัดเลือกกลุ่มแกนนำเยาวชนที่มีวุฒิภาวะเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความพร้อมในการปฏิบัติในพื้นที่ จาก ปปส.ภ ๑-๙/กทม. และสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ ซึ่งทำการศึกษาทั้งสิ้น ๔ ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยการประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรม DADDY มีระยะเวลาในการอบรม ๔ วัน ๓ คืน จำนวนผู้เข้าร่วมการอบรมต้องไม่มากกว่า ๕๐ คน และต้องมีการพัฒนาหลักสูตรทุกครั้งที่ใช้หลักสูตร โดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มแกนนำเยาวชนจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๑ ฉบับ และกลุ่มแกนนำเยาวชนต้นแบบส่งแบบสอบถามกลับมาจำนวน ๗๖ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๙๐ ซึ่งมีผลการประเมินดังนี้

๑.ความคิดเห็นของเยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อชุดกิจกรรม

- ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม B-BOY

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นภาพรวมต่อกิจกรรม B-BOY ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นความสร้างสรรค์ของกิจกรรม รองลงมาคือ ความน่าสนใจของกิจกรรม และเทคนิค/วิธีการของกิจกรรมดึงดูดใจ ตามลำดับ

- ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม เล่าเรื่อง

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นความสร้างสรรค์เข้าใจกระบวนการ รองลงมาคือ คาดหวังว่าจะนำกิจกรรมไปใช้ในอนาคต มีทักษะเพิ่มขึ้นในการทำกิจกรรม และเห็นคุณค่าและพัฒนาศักยภาพในตนเอง ตามลำดับ

- ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม บอมบ์ความดี เธอยอดเธอเยี่ยม

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นคาดหวังว่าจะนำกิจกรรมไปใช้ในอนาคต รองลงมาคือ เห็นคุณค่าและพัฒนาศักยภาพในตนเอง ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม ตามลำดับ

- ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม แอโรบิค

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นความมีทักษะเพิ่มขึ้นในการทำกิจกรรม รองลงมาคือ สร้างสรรค์เข้าใจกระบวนการ มีวินัยเชิงบวกในตนเอง ตามลำดับ

- ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม การป้องกันตนเอง (ศิลปะการป้องกันตัว)

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นเห็นคุณค่าและพัฒนาศักยภาพในตนเอง รองลงมาคือ ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม และคาดหวังว่าจะนำกิจกรรมไปใช้ในอนาคต ตามลำดับ

- ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม มายากล

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นความความน่าสนใจของกิจกรรม รองลงมาคือ เทคนิค/วิธีการของกิจกรรมดึงดูดใจ ความเข้าใจในเป้าหมายของกิจกรรมและสร้างสรรค์ของกิจกรรม ตามลำดับ

– ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม ไข่ต้ม

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นเห็นคุณค่าและพัฒนาศักยภาพในตนเอง รองลงมาคือตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีทักษะเพิ่มขึ้นในการทำกิจกรรม ตามลำดับชุด (กิจกรรมไข่ต้มเป็นการแสดงละครโดยกำหนดให้เด็กแต่ละคน ทำหน้าที่ดูแลไข่ต้ม คนละฟอง เป็นระยะเวลา ๗ วัน ซึ่งต้องนำไข่ต้มไปทุกหนทุกแห่ง โดยติดตัวตลอดเวลาไม่ให้ห่าง เมื่อครบกำหนดให้เด็กแต่ละคนบรรยายความรู้สึกที่ต้องดูแลไข่ต้มในระยะ ๗ วันนั้น เมื่อฟังคำตอบแล้วให้ถามต่อว่าทำไมไข่ต้มที่ไม่มีชีวิต เดินเอง เคลื่อนไหวเองไม่ได้ พุด/เถียง ไม่ได้ เรายังดูแลลำบาก แล้วเราซึ่งกว่าจะโตมาขนาดนี้ ผู้ปกครองต้องอดทน อดกลั้นเท่าไร เสียสละความสบายส่วนตัวแค่ไหน เพื่อกระตุ้นให้เด็ก เยาวชนได้แง่คิด)

– ความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรม Hot Shot Show สร้างบ้านสร้างชีวิต

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นเห็นคุณค่าและพัฒนาศักยภาพในตนเอง รองลงมาคือตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และคาดหวังว่าจะนำกิจกรรมไปใช้ในอนาคต เข้าใจในความคิดรวบยอด (Concept) ของชุดกิจกรรม ตามลำดับ (ชุดกิจกรรม Hot Shot Show สร้างบ้านสร้างชีวิต เป็นการนำเสนอ สื่อในรูปแบบ Power Point ที่มีเนื้อหาเพื่อมุ่งให้เปรียบเทียบความยากลำบากในการสร้างบ้าน กับการสร้างชีวิตหรืออนาคต โดยเน้นว่าหากตั้งใจสร้าง และใช้วัสดุที่ดี บ้านย่อมออกมาสวยงาม แต่หากเติมแต่งด้วยสิ่งไม่ดี เช่น ยาเสพติด ก็อาจต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่ดีไปจนตาย เป็นต้น)

๒.การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรมกับเพศ

พบว่าเพศหญิงสนใจกิจกรรมป้องกันตนเอง เป็นอันดับแรก รองลงมาคือกิจกรรมบอมบ์ความดี เธอยอดเยี่ยม และมายากล ตามลำดับ ส่วนเพศชาย พบว่ามีความสนใจในกิจกรรมบอมบ์ความดี เธอยอดเยี่ยม เป็นอันดับแรก รองลงมาคือกิจกรรมมายากล และการป้องกันตนเอง ตามลำดับ

๓.การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรมกับอายุ

พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มีความสนใจกิจกรรมมายากล เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมบอมบ์ความดี เธอยอดเยี่ยม และการป้องกันตนเอง ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป มีความสนใจกิจกรรมบอมบ์ความดี เธอยอดเยี่ยม เป็นอันดับแรก รองลงมาคือกิจกรรมการป้องกันตนเอง และมายากล ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ชุดกิจกรรม DADDY ประกอบด้วยกิจกรรม ๘ กิจกรรม ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้

- กิจกรรมการเต้น B-BOY ควรกระตุ้นให้เยาวชนกล้าแสดงออกและควรอบอุ่นร่างกายทุกครั้งก่อนทำกิจกรรม
- กิจกรรม เล่าเรื่อง ควรถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ด้วยท่าทีและน้ำเสียงที่มีความสมจริง มีความตั้งใจ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นเร้าอารมณ์และโน้มน้าว สำนึกภายในเยาวชน ให้เกิดกระบวนการคิด พิจารณาตามกิจกรรม
- กิจกรรม บอมบ์ความดี เธอยอดเธอเยี่ยม ควรกระตุ้นให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- กิจกรรม แอโรบิค ควรมีการวอร์มร่างกายก่อน เพื่อป้องกันการบาดเจ็บของกล้ามเนื้อ
- กิจกรรม การป้องกันตนเอง ควรฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถประมาณตนเองและรู้จังหวะ ทำทางในการเอาตัวรอดจากภัยร้าย
- กิจกรรม มายากล ควรหมั่นฝึกฝนให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญ
- กิจกรรมการแสดงละคร เรื่อง “ไข่มดแสนวิเศษ” ควรทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ สมจริงสมจัง เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกที่แท้จริงต่อผู้ชม สร้างบรรยากาศให้เกิดความน่าเชื่อถือ จึงจะถ่ายทอดสาระสำคัญของกิจกรรมได้อย่างตรงประเด็น
- กิจกรรม Hot Shot Show สร้างบ้านสร้างชีวิต ควรมีเทคนิคในการกระตุ้นความคิดของเยาวชนให้คิดตามเนื้อหาสาระของกิจกรรม มีการหักมุมในสาระสำคัญเพื่อชี้ให้เห็นถึงแง่มุมความคิดที่ดี

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๒ มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้าน Potential Demand (PD) ประเด็นเด็กและเยาวชน ในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ทั้งสิ้นจำนวน ๒๐ เรื่อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยแยกตามลักษณะงานวิจัย

วัตถุประสงค์ ลักษณะงานวิจัย	การวิจัยสำรวจ		การวิจัยเอกสาร	รวม
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		
วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ศึกษาสถานการณ์	๑	-	-	๑
ศึกษาปัจจัย/สาเหตุ	๒	๑	๑	๔
ศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบ	๖	๙	-	๑๕
รวม	๙	๑๐	๑	๒๐

ตารางที่ ๑ จากผลการศึกษางานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้าน PD ในประเด็นเด็กและเยาวชน มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๐ เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสถานการณ์จำนวน ๑ เรื่อง โดยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ รวมงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาศึกษาสถานการณ์จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด ที่มีลักษณะงานวิจัยแบบสำรวจ จำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่องโดยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน ๒ เรื่อง งานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน ๑เรื่อง และงานวิจัยเอกสาร จำนวน ๑ เรื่อง รวมงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด ทั้งสิ้น ๔ เรื่อง และงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด โดยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน ๖ เรื่อง และงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน ๙ เรื่อง รวมงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ เรื่อง

สรุป งานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ ด้าน PD ในประเด็น เด็กและเยาวชน มีงานวิจัยสำรวจ เชิงปริมาณ จำนวน ๙ เรื่อง งานวิจัยสำรวจ เชิงคุณภาพ ๑๐ เรื่อง และ งานวิจัยเอกสาร ๑ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๒๐ เรื่อง

ตารางที่ ๒ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามรายปี

ปี ประเด็นการวิจัย	๒๕๔๕	๒๕๔๖	๒๕๔๗	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	รวม
วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย									
ศึกษาสถานการณ์	-	-	-	๑	-	-	-	-	๑
ศึกษาปัจจัย/สาเหตุ	๑	-	-	-	๑	๑	-	๑	๔
ศึกษาแนวทาง	๓	๑	๑	๑	๑	๔	๑	๓	๑๕
รวม	๔	๑	๑	๒	๒	๕	๑	๔	๒๐
ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน									
แยกตามสภาวะการณ์ทางสังคม									
กลุ่มปกติ	-	-	-	-	๑	๑	-	-	๒
กลุ่มเสี่ยง	๑	-	-	-	-	๑	-	-	๒
กลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง	๓	๑	๑	๒	๑	๓	๑	๔	๑๖
รวม	๔	๑	๑	๒	๒	๕	๑	๔	๒๐
ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนแยก									
ตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา									
ในสถานศึกษา	๓	๑	-	๒	๑	๒	๑	๑	๑๑
นอกสถานศึกษา	๑	-	-	-	-	๑	-	๑	๓
ในและนอกสถานศึกษา	-	-	๑	-	๑	๒	-	๒	๖
รวม	๔	๑	๑	๒	๒	๕	๑	๔	๒๐

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

ปี ประเด็นการวิจัย	๒๕๔๕	๒๕๔๖	๒๕๔๗	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	รวม
พื้นที่ที่ทำการวิจัย									
ปปส. ภาค ๑	๒	-	๑	-	-	-	-	-	๓
ปปส. ภาค ๒	-	-	-	-	-	-	-	-	๐
ปปส. ภาค ๓	-	-	-	-	-	-	-	-	๐
ปปส. ภาค ๔	-	-	-	-	-	-	-	-	๐
ปปส. ภาค ๕	-	๑	-	-	-	-	-	-	๑
ปปส. ภาค ๖	-	-	-	-	-	-	-	-	๐
ปปส. ภาค ๗	-	-	-	-	-	-	-	-	๐
ปปส. ภาค ๘	-	-	-	-	-	-	-	-	๐
ปปส. ภาค ๙	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑
ปปส. กรุงเทพมหานคร	-	-	-	๑	๑	๑	-	-	๓
ทั่วประเทศ	๑	-	-	-	๑	๔	-	๓	๙
อื่นๆ	-	-	-	๑	-	-	๑	๑	๓
รวม	๔	๑	๑	๒	๒	๕	๑	๔	๒๐
ช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมาย									
อายุ ๓-๕ ปี	-	-	-	-	๑	-	-	-	๑
อายุ ๖-๑๘ ปี	-	๑	-	-	-	๑	-	-	๒
อายุ ๑๙-๒๕ ปี	๑	-	-	-	-	-	-	๑	๒
อายุ ๑๓-๑๘ ปี	๒	-	-	๑	-	-	-	๒	๕
อายุ ๑๓-๒๕ ปี	-	-	-	-	-	๑	๑	-	๒
อื่นๆ	๑	-	-	๑	๑	๒	-	๑	๖
ไม่ระบุ	-	-	๑	-	-	๑	-	-	๒
รวม	๔	๑	๑	๒	๒	๕	๑	๔	๒๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาวะการณ์ที่มีการเผยแพร่ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ มีจำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ ยาเสพติดที่มีการเผยแพร่ในปี พ.ศ.๒๕๔๕ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๙ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๕๐ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๕๑ มีจำนวน ๑ เรื่อง รวมทั้งสิ้นมีจำนวน ๔ เรื่อง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด ที่มีการเผยแพร่ใน ปี พ.ศ.๒๕๔๕ มีจำนวน ๓ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๔๙ มีจำนวนปีละ ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๕๐ มีจำนวน ๔ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๕๑ มีจำนวน ๑ เรื่อง และปี พ.ศ.๒๕๕๒ มีจำนวน ๓ เรื่อง รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๕ เรื่อง

งานวิจัยที่จำแนกประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนตามสภาวะการณ์ทางสังคม มีการศึกษาในกลุ่มปกติ จำนวน ๒ เรื่อง โดย ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑ เรื่อง มีการศึกษาในกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๒ เรื่อง โดย ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑ เรื่อง และมีการศึกษาทั้งกลุ่ม ปกติและกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑๖ เรื่อง โดย ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีจำนวน ๓ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีจำนวน ๒ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีจำนวน ๓ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีจำนวน ๑ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีจำนวน ๔ เรื่อง

งานวิจัยที่จำแนกประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา มีการศึกษาในสถานศึกษา จำนวนทั้งสิ้น ๑๑ เรื่อง ประกอบด้วย ปี พ.ศ.๒๕๔๕ มีจำนวน ๓ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๖ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๘ มีจำนวน ๒ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๙ มีจำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๕๐ มีจำนวน ๒ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีจำนวน ๑ เรื่อง และปี พ.ศ.๒๕๕๒ มีจำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเด็กและเยาวชนนอก สถานศึกษา จำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง ประกอบด้วย ปี พ.ศ.๒๕๔๕ จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา มีจำนวน ทั้งหมด ๖ เรื่อง ประกอบด้วย ปี พ.ศ.๒๕๔๗ จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๙ จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๒ เรื่อง

งานวิจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเมื่อจำแนกตามพื้นที่ที่ทำการศึกษา พบว่า สำนักงาน ปปส. ภาค ๑ มีงานวิจัยทั้งสิ้นจำนวน ๓ เรื่อง โดยเป็นงานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๒ เรื่อง ปี พ.ศ.๒๕๔๗ จำนวน ๑ เรื่อง สำนักงาน ปปส. ภาค ๒ ,๓, ๔, ๖ และ ๗ ไม่มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาในพื้นที่โดยตรง สำนักงาน ปปส. ภาค ๕ มีงานวิจัยทั้งสิ้นจำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ.๒๕๔๖ สำนักงาน ปปส. ภาค ๙ มีงานวิจัยจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ.๒๕๔๕ สำนักงาน ปปส. กทม. มีงานวิจัยทั้งสิ้นจำนวน ๓ เรื่อง โดยเป็นงานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๓ เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ๒๕๔๙ ๒๕๕๐ ปีละจำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ ทำการศึกษาทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น ๙ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๑ เรื่อง

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๔ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๓ เรื่อง งานวิจัยที่
 ทำการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง โดยปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๘
 และภาค ๙ (๘ จังหวัด) จำนวน ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๓ และ ๔
 (๑๑ จังหวัด) และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๔ ภาค ๕ และกทม. (๕ จังหวัด)

งานวิจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษำแนกตามช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมาย พบว่างานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมาย
 ที่มีช่วงอายุ ๓-๕ ปี มีจำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ
 ๖-๑๘ ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และปี พ.ศ. ๒๕๕๐ งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วง
 อายุ ๑๙-๒๕ ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ งานวิจัยที่ศึกษา
 กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี มีจำนวน ๕ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๒ เรื่อง ปี พ.ศ.
 ๒๕๔๘ จำนวน ๑ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๒ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๒๕
 ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๑ เรื่อง
 งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุอื่น มีจำนวนทั้งสิ้น ๖ เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๕
 จำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๕ ปี งานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวน ๑ เรื่อง ซึ่ง
 ศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๔-๑๕ ปี งานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาใน
 กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๖-๒๕ ปี งานวิจัยปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วง
 อายุ ๕-๒๓ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และช่วงอายุ ๑๑-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ไม่ได้ระบุช่วงอายุของ
 กลุ่มเป้าหมาย มีจำนวนทั้งสิ้น ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จำนวน ๑ เรื่อง และศึกษาในปี พ.ศ.
 ๒๕๕๐ จำนวน ๑ เรื่อง

สรุปจำนวนงานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ประเด็นเด็กและ
 เยาวชน มีการศึกษาแยกตามปีที่เผยแพร่ คือ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีงานวิจัยทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มี
 งานวิจัยทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มีงานวิจัยทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีงานวิจัยทั้งสิ้น ๒ เรื่อง ปี
 พ.ศ. ๒๕๔๙ มีงานวิจัยทั้งสิ้น ๒ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีงานวิจัยทั้งสิ้น ๕ เรื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีงานวิจัย
 ทั้งหมด ๑ เรื่อง และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีงานวิจัยทั้งสิ้น ๔ เรื่อง

ตารางที่ ๓ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามพื้นที่ทำการวิจัย

พื้นที่ทำการวิจัย(ภาค) ประเด็นการวิจัย	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	กทม.	ทั่ว ประเทศ	อื่นๆ	รวม
วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ศึกษาด้านการณ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑	๑
ศึกษาปัจจัย/สาเหตุ	๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๓	-	๔
ศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบ	๒	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๓	๖	๒	๑๕
รวม	๓	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๓	๙	๓	๒๐
ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน แยกตามสภาวะการณทางสังคม กลุ่มปกติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๒	-	-	๒
กลุ่มเสี่ยง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๒	-	๒
กลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง	๓	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๑	๗	๓	๑๖
รวม	๓	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๓	๙	๓	๒๐
ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนแยก ตามสภาวะการณทางการศึกษา ในสถานศึกษา	๒	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๓	๑	๓	๑๑
นอกสถานศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๓	-	๓
ในและสถานศึกษา	๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๕	-	๖
รวม	๓	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๓	๙	๓	๒๐

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

พื้นที่ที่ทำการวิจัย(ภาค) ประเด็นการวิจัย	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	กทม.	ทั่ว ประเทศ	อื่นๆ	รวม
ช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมาย อายุ ๓-๕ ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑	-	-	๑
อายุ ๖-๑๔ ปี	-	-	-	-	๑	-	-	-	-	๑	-	-	๒
อายุ ๑๕-๒๕ ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๒	-	๒
อายุ ๑๓-๑๔ ปี	๑	-	-	-	-	-	-	-	๑	-	๑	๒	๕
อายุ ๑๓-๒๕ ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑	๑	๒
อื่นๆ	๑	-	-	-	-	-	-	-	-	๑	๔	-	๖
ไม่ระบุ	๑	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑	-	๒
รวม	๓	-	-	-	๑	-	-	-	๑	๓	๙	๓	๒๐

**หมายเหตุ พื้นที่ที่ทำการศึกษาใช้เกณฑ์จำแนกพื้นที่ตามพื้นที่เขตรับผิดชอบของสำนักงาน ปปส. ภาคต่างๆ

จากตารางที่ ๓ พบว่างานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้สารเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในพื้นที่อื่นๆ กล่าวคือ มีการศึกษาในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของสำนักงาน ปปส. ภาค ๘ และภาค ๙ (๘ จังหวัด) งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่มีพื้นที่ทำการวิจัยในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๑ จำนวน ๑ เรื่อง พื้นที่ทำการวิจัยในพื้นที่ทั่วประเทศ จำนวน ๓ เรื่อง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่มีพื้นที่ทำการวิจัยในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๑ จำนวน ๒ เรื่อง พื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๕ จำนวน ๑ เรื่อง พื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๙ จำนวน ๑ เรื่อง พื้นที่สำนักงาน ปปส. กทม. จำนวน ๓ เรื่อง งานวิจัยที่มีการศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๖ เรื่อง และงานวิจัยที่มีพื้นที่ศึกษาอื่นๆ จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๔ ภาค ๕ และ

๒ เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๔ ภาค ๕ และกทม. (๕ จังหวัด) จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๓ และภาค ๔ (๑๑ จังหวัด) จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษา กลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ ๑๓-๒๕ ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่มีการศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่มีพื้นที่ในการศึกษาอื่นๆ จำนวน ๑ เรื่อง คืองานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๘ และภาค ๙ (๘ จังหวัด) งานวิจัยที่มีการศึกษาในช่วงอายุอื่นๆ จำนวน ๖ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่มีการศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๑ จำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๕ ปี งานวิจัยที่มีการศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. กทม. จำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ ๑๔-๑๕ ปี งานวิจัยที่มีการศึกษาทั่วประเทศ มีจำนวน ๔ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ ๐-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ ๕-๒๓ ปี จำนวน ๑ เรื่อง กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ ๖-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ ๑๑-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ไม่ได้ระบุอายุของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๑ จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัย ที่ทำการศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๑ เรื่อง

สรุปงานวิจัยที่มีศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส.ภาค ๑ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง งานวิจัยที่มีศึกษาในพื้นที่ สำนักงาน ปปส.ภาค ๕ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง งานวิจัยที่มีศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส.ภาค ๙ มีจำนวน ทั้งสิ้น ๑ เรื่อง งานวิจัยที่มีศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. กทม. มีจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง งานวิจัยที่มีศึกษาทั่ว ประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น ๙ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่อื่นๆ จำนวน ๓ เรื่อง (งานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ สำนักงาน ปปส. ภาค ๘ และภาค ๙ (๘ จังหวัด), งานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๔ ภาค ๕ และ กทม. (๕ จังหวัด) และงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่สำนักงาน ปปส. ภาค ๓ และภาค ๔ (๑๑ จังหวัด))

ตารางที่ ๔ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน (สภากาชาดไทย)

ประเด็นการวิจัย \ ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน	กลุ่ม ปกติ	กลุ่ม เสี่ยง	กลุ่มปกติ+ กลุ่มเสี่ยง	รวม
วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย				
ศึกษาสภาพการณ์	-	-	๑	๑
ศึกษาปัจจัย/สาเหตุ	-	-	๔	๔
ศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบ	๒	๒	๑๑	๑๕
รวม	๒	๒	๑๖	๒๐

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน ประเด็นการวิจัย	กลุ่ม ปกติ	กลุ่ม เสี่ยง	กลุ่มปกติ+ กลุ่มเสี่ยง	รวม
ช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง				
อายุ ๓-๕ ปี	๑	-	-	๑
อายุ ๖-๑๘ ปี	๑	-	๑	๒
อายุ ๑๙-๒๕ ปี	-	๑	๑	๒
อายุ ๑๓-๑๘ ปี	-	-	๕	๕
อายุ ๑๓-๒๕ ปี	-	-	๒	๒
อื่นๆ	-	-	๖	๖
ไม่ระบุ	-	๑	๑	๒
รวม	๒	๒	๑๖	๒๐
ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนแยกตาม สถานการณ์ทางการศึกษา				
ในสถานศึกษา	๒	-	๙	๑๑
นอกสถานศึกษา	-	๑	๒	๓
ในและนอกสถานศึกษา	-	๑	๕	๖
รวม	๒	๒	๑๖	๒๐

จากตารางที่ ๔ งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาสถานการณ์การใช้สารเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติ งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ซึ่งศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติ จำนวน ๒ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๒ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑๑ เรื่อง

งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ ๓-๕ ปี มีจำนวน ๑ เรื่อง โดยศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติ งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ ๖-๑๘ ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง โดยศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติ ๑ เรื่อง ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ ๑๙-๒๕ ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง โดยศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ๑ เรื่อง ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี มีจำนวน ๕ เรื่อง ซึ่งศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งหมด งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ ๑๓-๒๕ ปี มีจำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งหมด งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุอื่นๆ มีจำนวน ๖ เรื่อง ซึ่งศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งหมด โดยศึกษาในช่วงอายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง ศึกษาในช่วงอายุ ๐-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง ศึกษาในช่วงอายุ ๕-๒๓ ปี จำนวน ๑ เรื่อง ศึกษาในช่วงอายุ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง ศึกษาในช่วงอายุ ๖-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง ศึกษาในช่วงอายุ ๑๑-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ไม่ระบุช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมาย มีจำนวน ๑ เรื่อง

งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๑ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติ จำนวน ๒ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๙ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายนอกสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๒ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในและนอกสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น ๖ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง จำนวน ๕ เรื่อง

ตารางที่ ๕ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงอายุ (ปี)	๓-๕	๖-๑๘	๑๙-๒๕	๑๓-๑๘	๑๓-๒๕	อื่นๆ	ไม่ระบุ	รวม
ประเด็นการวิจัย								
วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย								
ศึกษาสภาพการณ์	-	-	-	๑	-	-	-	๑
ศึกษาปัจจัย/สาเหตุ	-	-	-	๒	-	๒	-	๔
ศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบ	๑	๒	๒	๒	๒	๔	๒	๑๕
รวม	๑	๒	๒	๕	๒	๖	๒	๒๐

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ช่วงอายุ (ปี) ประเด็นการวิจัย	๓-๕	๖-๑๘	๑๙-๒๕	๑๓-๑๘	๑๓-๒๕	อื่นๆ	ไม่ ระบุ	รวม
ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชนแยก ตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา ในสถานศึกษา	๑	๒	-	๔	๑	๓	-	๑๑
นอกสถานศึกษา	-	-	๑	-	๑	๑	-	๓
ในและนอกสถานศึกษา	-	-	๑	๑	-	๒	๒	๖
รวม	๑	๒	๒	๕	๒	๖	๒	๒๐

จากตารางที่ ๕ งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาสภาวะการณ์การใช้สารเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี จำนวน ๒ เรื่อง และศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอื่นๆ จำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๖-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๑-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๖-๑๘ ปี จำนวน ๒ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๙-๒๕ ปี จำนวน ๒ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี จำนวน ๒ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๒๕ ปี จำนวน ๒ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุอื่นๆ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๐-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๕-๒๓ ปี จำนวน ๑ เรื่อง กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง

งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๑ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๓-๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๖-๑๘ ปี จำนวน ๒ เรื่อง งานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี จำนวน ๔ เรื่อง และงานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอื่นๆ จำนวน ๓ เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๑-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายนอกสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๙-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอื่น ๆ จำนวน ๑ เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๕-๒๓ ปี และงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้งในและนอกสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น ๖ เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๙-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง งานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอื่น ๆ จำนวน ๒ เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๕-๒๓ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุ ๖-๒๕ ปี จำนวน ๑ เรื่อง และงานวิจัยที่ไม่ระบุช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒ เรื่อง

ตารางที่ ๖ แสดงประเด็นการวิจัยจำแนกตามประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน (สภาวะการณ์ทางการศึกษา)

ประเภทกลุ่มเด็กและเยาวชน ประเด็นการวิจัย	ใน สถานศึกษา	นอก สถานศึกษา	ในและนอก สถานศึกษา	รวม
วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ศึกษาสภาพการณ์	๑	-	-	๑
ศึกษาปัจจัย/สาเหตุ	๒	-	๒	๔
ศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบ	๘	๓	๔	๑๕
รวม	๑๑	๓	๖	๒๐

จากตารางที่ ๖ งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาสภาวะการณ์การใช้สารเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา จำนวน ๒ เรื่อง และศึกษาในกลุ่มเป้าหมายนอกสถานศึกษา จำนวน ๒ เรื่อง งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ เรื่อง ซึ่งศึกษาในกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา จำนวน ๘ เรื่อง ศึกษาในกลุ่มเป้าหมายนอกสถานศึกษา จำนวน ๓ เรื่อง และศึกษาในกลุ่มเป้าหมายในและนอกสถานศึกษา จำนวน ๔ เรื่อง

ตารางที่ ๗ แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามประเด็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด

ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด	จำนวนงานวิจัย
- อายุ	๑
- บุคลิกภาพ	
แบบวิตกกังวลและซึมเศร้า	๒
แบบเสี่ยง/เกรง/ทำผิดระเบียบ	๓
แบบหัวนไหว	๑
แบบเก็บตัว	๑
แบบเปิดกว้าง	๒
แบบชอบท้าทาย อยากรู้ อยากลอง	๓
- สถานภาพบิดา มารดา หรือครอบครัว	๓
- สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	๑
- แบบแผนการเลี้ยงดู	๑
- ระดับความคาดหวังของครอบครัวที่มีต่อเด็กและเยาวชน	๑
- แบบอย่างในการเสพ(สมาชิกในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติด)	๓
- ความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด	๑
- ระดับทักษะชีวิต ทั้ง ๑๐ ด้าน คือ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไข ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเข้าใจผู้อื่น ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และทักษะการจัดการกับความเครียด	๔
- ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับยาเสพติด	๑
- เพื่อน	๓
- ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม	๓
- สื่อและเทคโนโลยี	๑
- การพัฒนาการของช่วงวัย	๑

จากตารางที่ ๗ ผลการศึกษาพบว่างานวิจัยที่ศึกษาถึงปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติดมีจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- ปัจจัยเกี่ยวกับอายุ มีงานวิจัยจำนวน ๑ เรื่องที่พบว่าปัจจัยเกี่ยวกับอายุ เป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมในเสพยาบ้า (โรงพยาบาลธัญญารักษ์, ๒๕๔๕)
- ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบวิตกกังวลและซึมเศร้า มีงานวิจัยจำนวน ๒ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือโรงพยาบาลธัญญารักษ์(๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันรามจิตติ(๒๕๕๐)
- ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบเสี่ยง/เกรง/ทำผิดระเบียบ มีงานวิจัยจำนวน ๓ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือโรงพยาบาลธัญญารักษ์(๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม(๒๕๔๙) และสุริยเดว ทรีปาตี และคณะ(๒๕๕๒)
- ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบหัวนั้ว, บุคลิกภาพแบบเก็บตัว, สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว, แบบแผนการเลี้ยงดู, ระดับความคาดหวังของครอบครัวที่มีต่อเด็กและเยาวชน, ความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด, ทักษะคิด ความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับยาเสพติด, สื่อและเทคโนโลยี, พัฒนาการของช่วงวัย มีงานวิจัยจำนวน ๑ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม (๒๕๔๙)
- ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง มีงานวิจัยจำนวน ๒ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือโรงพยาบาลธัญญารักษ์ (๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม (๒๕๔๙)
- ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบชอบท้าทาย อยากรู้อยากลอง, สถานภาพบิดา มารดา หรือครอบครัว, แบบอย่างในการเสพ(สมาชิกในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติด), เพื่อน มีงานวิจัยจำนวน ๔ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือโรงพยาบาลธัญญารักษ์(๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม(๒๕๔๙) ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ สถาบันรามจิตติ(๒๕๕๐) และสุริยเดว ทรีปาตี และคณะ(๒๕๕๒)
- ปัจจัยเกี่ยวกับระดับทักษะชีวิต มีงานวิจัยจำนวน ๔ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือโรงพยาบาลธัญญารักษ์(๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม (๒๕๔๙)ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันรามจิตติ(๒๕๕๐) และสุริยเดว ทรีปาตี และคณะ(๒๕๕๒)

- ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม มีงานวิจัยจำนวน ๓ เรื่องที่พบว่าเป็นปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด คือสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม(๒๕๕๙) และศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สถาบันรามจิตติ(๒๕๕๐) และสุริยเดว ทรีปาตี และคณะ(๒๕๕๒)

ตารางที่ ๘ แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามประเด็นแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด

แนวทาง	จำนวนงานวิจัย
- จัดตั้งหน่วยงานหรือคณะทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนหรือชุมชน	๕
- กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	๘
- สร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การแสดง เป็นต้น	๖
- การให้ความรู้เรื่องยาเสพติด จริยธรรม และอื่นๆ	๖
- พัฒนาสื่อ และสร้างความเข้าใจเรื่องยาเสพติด เช่นรายการวิทยุ การประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น	๔
- การสร้างหรือเข้าถึงแกนนำ เพื่อเฝ้าระวัง	๓
- สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน อปท. ครอบครัว และสถาบันทางศาสนา มีการนำหลักธรรม ผู้นำทางศาสนา เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม	๖
- กิจกรรมค่าย นอกสถานที่เพื่อเพิ่มทักษะการปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคม	๒
- สร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน	๑
- ส่งเสริมอาชีพ	๒
- พัฒนาทักษะชีวิต	๑
- การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้การปรึกษาแบบไม่เป็นทางการ	๓
- การใช้มาตรการต่างๆ เช่น มาตรการทางสังคม มาตรการกลุ่ม เป็นต้น	๔
- การใช้ชุดกิจกรรมสำเร็จรูป หรือโครงการต่างๆ	๒

จากตารางที่ ๘ จากผลการศึกษา พบว่าแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติดมีดังนี้

- การจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนหรือชุมชน จากงานวิจัยจำนวนทั้งสิ้น ๕ เรื่อง โดย ต่าย เชิญฉวี และคณะ (๒๕๔๖) ตั้งคณะกรรมการอำนวยการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในโรงเรียน ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (๒๕๔๗) ตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในชุมชน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(๒๕๕๐) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๕๒) ตั้งสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล หมู่บ้าน และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๒) ตั้งศูนย์ตรวจยาเสพติดในโรงเรียน

- กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ กิจกรรมการประกวดต่างๆ หรือการแข่งขันทำความดี เช่น การเล่นดนตรี กีฬา การตั้งชมรม การเล่านิทาน ละคร กิจกรรมรณรงค์ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเฝ้าระวัง เป็นต้น มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๘ เรื่อง คือ ชัชวาลย์ มาเกิด(๒๕๔๕)ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ สถาปิตานนท์ (๒๕๔๗)สภากาชาดไทย(๒๕๔๘) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๐) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์เชิงคุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (๒๕๕๐) มานพ คณะโต(๒๕๕๑) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(๒๕๕๒) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๒)

- สร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การแสดง เป็นต้น มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๖ เรื่อง คือชัชวาลย์ มาเกิด(๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ สถาปิตานนท์(๒๕๔๗) สภากาชาดไทย(๒๕๔๘) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสคนพิการและผู้สูงอายุและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(๒๕๕๒)

- การให้ความรู้เรื่องยาเสพติด จริยธรรม และอื่นๆ มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๖ เรื่อง คือกรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท (๒๕๔๕) ซึ่งสอดคล้องกับสภากาชาดไทย(๒๕๔๘) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๕๒)มานพ คณะโต(๒๕๕๑) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๒)

- พัฒนาสื่อ และสร้างความเข้าใจเรื่องยาเสพติด เช่นรายการวิทยุ การประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง คือปาริชาติ สถาปิตานนท์ (๒๕๔๗) ซึ่งสอดคล้องกับสภากาชาดไทย(๒๕๔๘) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน

ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๕๒)

- การสร้างหรือเข้าถึงแกนนำ เพื่อเฝ้าระวังหรือระบบติดตามช่วยเหลือ และสร้างความเข้าใจ เชื่อใจ ความสนทนสนม มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๐) มูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย สาขาภาคเหนือตอนบน(๒๕๕๐) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๒)

- สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน อปท. ครอบครั้ว และสถาบันทางศาสนา มีการนำหลักธรรม ผู้นำทางศาสนา เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๖ เรื่อง คือปรีชาต สถาปิตานนท์(๒๕๔๗) นายอดิสร จันทรสุข(๒๕๔๙) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์เชิงคุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)(๒๕๕๐) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๒) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๕๒).

- กิจกรรมค่ายนอกสถานที่เพื่อเพิ่มทักษะการปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคม มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๒ เรื่อง คือสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์เชิงคุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)(๒๕๕๐)

- สร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง คือสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐)

- ส่งเสริมอาชีพ มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๒ เรื่อง คือกรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท(๒๕๔๕) และสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐)

- พัฒนาทักษะชีวิต มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๑ เรื่อง คือสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐)

- การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้การปรึกษาแบบไม่เป็นทางการ มีงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง คือปรีชาต สถาปิตานนท์(๒๕๔๗) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๐) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๒)

- การใช้มาตรการต่างๆ เช่น มาตรการทางสังคม มาตรการกลุ่ม เป็นต้น มีจากงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(๒๕๕๐) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา

พลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์เชิงคุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (๒๕๕๐) มานพ คณะโต(๒๕๕๑) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(๒๕๕๒)

- การใช้ชุดกิจกรรมสำเร็จรูป หรือโครงการต่าง ๆ มีจากงานวิจัยที่มีผลการศึกษาดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น ๒ เรื่อง คือสุรศักดิ์ ลิ้มมณี และคณะ(๒๕๕๕) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(๒๕๕๒)

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

๒.๑ ด้านลักษณะงานวิจัย

พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้าน PD ที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. มีงานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวนทั้งสิ้น ๙ เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่ (๖ เรื่อง) ศึกษาในประเด็น แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด งานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ เรื่อง โดยเกือบทั้งหมด (๙ เรื่อง) ศึกษาในประเด็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเช่นเดียวกัน งานวิจัยเชิงเอกสารที่มีในคลังข้อมูลมีเพียงเรื่องเดียว ซึ่งทบทวนงานวิจัยย้อนหลังไป ๘ ปี (ตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๗) เมื่อพิจารณาจะพบว่างานวิจัยที่มีในคลังข้อมูลฯ จะเน้นหนักไปที่งานวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน แต่งานวิจัยเอกสารหรือการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานวิจัยเอกสารหรือการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ชำนาญและระยะเวลามากในการทำ จึงทำให้มีผลงานวิจัยด้านนี้จำนวนน้อย นอกจากนี้ผลงานที่มีการสังเคราะห์ยังจำกัดเฉพาะผลงานวิจัยในประเทศ ยังขาดการสังเคราะห์งานวิจัยในต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบ ทิศทางและความเป็นไปได้ในประเทศอื่น ๆ เพื่อนำองค์ความรู้ที่หลากหลายมาพัฒนานวัตกรรมในประเทศ

๒.๒ ด้านวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา

พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้าน PD ที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. มีงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสัดส่วนที่มากกว่างานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด ซึ่งควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อศึกษาหาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติดให้มากขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยที่สามารถนำมากำหนดนโยบายเพื่อนำไปแก้ไข ป้องกันการใช้ยาเสพติดต่อไป นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปัจจัย/สาเหตุฯ ยังศึกษาเฉพาะเรื่องปัจจัย/สาเหตุ ยังขาดความเชื่อมโยงที่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่ระบุ และพฤติกรรมที่เป็นผลจากสาเหตุที่แน่ชัด คำตอบว่าครอบครัวยุคใหม่ไม่อบอุ่น เพื่อนชวน ฯลฯ ยังเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าการแสดงความสัมพันธ์ที่เห็นอิทธิพลได้อย่างชัดเจนด้วยค่าสถิติ และสำหรับการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไข ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการประเมินผลกิจกรรม/โครงการฯ

ที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการหรือจัดกระทำ ปรากฏการณ์ที่เกิด จึงไม่ใช่สภาวะการณ์ที่เป็นไปโดยธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง ปรากฏการณ์ รูปแบบ แนวทางนั้น ๆ มีทรัพยากร และการสนับสนุนมากกว่ากิจกรรมทั่วไป ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น จึงมีอิทธิพลแทรกแซง และหากนำไปดำเนินการในพื้นที่อื่น ๆ อาจไม่ประสบความสำเร็จ

๒.๓ ด้านพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มีพื้นที่ที่ทำการศึกษทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงาน ปปส. ภาค / กทม. พบว่ามีน้อยมาก สำนักงาน ปปส. ภาค จำนวนถึง ๖ แห่ง ที่ไม่มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งการวิจัยถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ อันจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

นอกจากนี้ การกำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยยึดตามหลักภูมิศาสตร์เป็นหลัก ยังขาดการกำหนดรายละเอียดเชิงคุณภาพหรือบริบทของพื้นที่ (ยกเว้นงานวิจัยของ รพช.) เช่น ลักษณะพื้นที่แพร่ระบาด (รุนแรง/บางเบา) พื้นที่ชุมชนเมือง/ชนบท ฯลฯ

ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยเกือบทั้งหมดเป็นงานวิจัยสำรวจ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปในภาพรวม หรือกลุ่มเป้าหมายเฉพาะตามโครงการ หรือการทำงานของหน่วยงาน

๒.๔ ด้านปี พ.ศ. ที่เผยแพร่

พบว่าในทุกปี จะมีงานวิจัยที่สามารถเผยแพร่ได้น้อย ๑ เรื่อง และบางปีมีจำนวน ๔-๕ เรื่อง ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสม แต่ควรคำนึงถึงประเด็นในการศึกษาวิจัยของช่วงระยะเวลา ซึ่งต้องมีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจด้วย

๒.๕ ด้านประเภทกลุ่มเป้าหมายแยกตามสภาวะการณ์ทางสังคม

พบว่าส่วนใหญ่ให้น้ำหนักไปที่การศึกษาในเด็กและเยาวชนทั้งกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง คิดเป็นร้อยละ ๘๐ โดยการศึกษาที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในเด็กและเยาวชนกลุ่มปกติและการศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีเพียงกลุ่มเป้าหมายละ ร้อยละ ๑๐ เท่านั้น จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาในกลุ่มดังกล่าวเพิ่มเติม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุม และเชิงลึกมากขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๒.๖ ด้านประเภทกลุ่มเป้าหมายแยกตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา

พบว่างานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ ๕๕ งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ ๑๕ และงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งที่อยู่ในและนอกสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ ๓๐ ซึ่งควรสนับสนุนให้ม้งานวิจัยในกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้การพัฒนางานวิจัยด้านเด็กและเยาวชนในปัญหา

ยาเสพติด ควรมีการบูรณาการการทำงานและผลการวิจัยร่วมกับหน่วยงานที่มีภารกิจรับผิดชอบด้านเด็กและเยาวชนทั่วไปด้วย เช่นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

๒.๗ ด้านอายุของกลุ่มเป้าหมาย

พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุกว้าง กล่าวคือส่วนใหญ่ศึกษารวมทั้งกลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นวัยรุ่น ซึ่งควรจะมีการศึกษาแยกกลุ่มมากกว่า เพื่อหาปัจจัย และแนวทางมาปรับใช้ในช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมายได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๘ ด้านปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด

พบว่าควรส่งเสริมสนับสนุนให้ศึกษาในตัวแปรปัจจัยที่สามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดได้ กล่าวคือ ตัวแปรที่ศึกษานั้นต้องสามารถปรับเปลี่ยนเมื่อใส่การกระทำลงไป โดยเป็นการศึกษาไปข้างหน้า (prospective study) ในลักษณะการศึกษาเชิงระบาดวิทยา โดยอาศัยสถิติที่อธิบายถึง

๑. ความถี่ของปรากฏการณ์ ความเสี่ยง การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ที่เป็นผลจากตัวแปร (Incident rate: อัตราอุบัติการณ์)

๒. ความมากน้อยของปัญหาหรือโอกาสเสี่ยงในภาวะ/ปรากฏการณ์ (Relative risk หรือ risk ratio และ Relative rate หรือ rate ratio)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในลักษณะดังกล่าว ต้องใช้ระยะเวลาและงบประมาณจำนวนมาก รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของตัวแปรต่อพฤติกรรม การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ระหว่างกลุ่มเป้าหมายที่มีตัวแปรลักษณะเดียวกัน แต่มีพฤติกรรมที่ต่างกัน (กลุ่มเสพ/เสี่ยง และกลุ่มที่มีพฤติกรรมเชิงบวก) เพื่อพิสูจน์อิทธิพลของตัวแปร

๒.๙ ด้านแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

พบว่าแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่เสนอส่วนใหญ่เป็นแนวทางเดิมๆ ที่มีการดำเนินการแล้วเป็นส่วนใหญ่ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อหาแนวทางใหม่ๆ จากผลการศึกษา หรือจากตัวแบบของต่างประเทศ หรือจากการวิจัยเอกสาร เพื่อมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่นำมาดำเนินการ

บทที่ ๕

การประมวลองค์ความรู้และข้อเสนอแนะ

ผลการประมวลองค์ความรู้

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องทราบถึงปัจจัยหรือสาเหตุซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นเหตุของปัญหา เพื่อที่จะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงาน ป.ป.ส. (๒๕๕๒) ระบุว่ามาตรการป้องกันยาเสพติดมีจุดอ่อน ๒ ประการสำคัญ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน และวิธีการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเสี่ยง ดังนั้นผู้วิจัยจึงรวบรวมปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติดเพื่อนำมาใช้สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน และได้รวบรวมแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยจำแนกตามประเภทของเด็กและเยาวชนตามสภาวะการณ์ทางการศึกษา และช่วงอายุของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมตามสภาพสิ่งแวดล้อม และวัยที่แตกต่างกัน

๑. ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุ/ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ๓ ปัจจัยหลัก คือ

๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- ลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคล โดยบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่มีโอกาสไปใช้ยาเสพติดในอัตราที่สูง คือบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบห้วนไหว แบบเปิดกว้าง และแบบวิตกกังวลและซึมเศร้า ซึ่งสามารถใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพชนิดต่างๆ เช่น แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ NEO PI-R (The Revise Neo Personality Inventory) ของ พอลล์ คอสตาและโรเบิร์ต แมคเคร (Paul T. Costa and Robert R. McCrae) (สามารถจำแนกบุคลิกภาพออกเป็น ๕ ด้าน คือ บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน บุคลิกภาพแบบมีมโนธรรม บุคลิกภาพแบบห้วนไหว บุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง) วัดบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก เพื่อนำผลมาชี้หาแนวทาง มาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ ก่อนที่จะเกิดปัญหายาเสพติดตามมา เช่นหากพบว่าเด็กมีบุคลิกภาพแบบวิตกกังวล อาจนำมาตรการแทรกแซงมาใช้เพื่อเพิ่มคุณค่าในตัวเอง และเพิ่มทักษะการมองโลกในแง่ดีให้มากขึ้นแก่เด็ก เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันเด็กจากปัญหายาเสพติดต่อไป

โดยการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งต้นทุนชีวิต หมายถึง ปัจจัยเชิงบวก (Positive model or protection factors) ขึ้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน ซึ่งทำให้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ

สังคม และสติปัญญา เพื่อดำรงชีพในสังคมอย่างเข้มแข็ง (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, ๒๕๕๒) ในประเด็นนี้ ควรเสริมสร้างต้นทุนชีวิตภายในตัวบุคคล (Internal Assets) อันประกอบด้วย

๑. ความมุ่งมั่นในการเรียน : สัมฤทธิ์ผลของการเรียน ความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียน การทบทวนวิชาความรู้/การบ้าน ความผูกพันกับโรงเรียน การรักการอ่านหนังสือ

๒. การสร้างคุณค่าให้กับตนเอง : การช่วยเหลือผู้อื่น รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น การมีจุดยืนที่ชัดเจน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเองที่จะไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยง

๓. ความสามารถในการอยู่ร่วมในสังคม : สร้างทักษะในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียจากการตัดสินใจ ทักษะในการคบเพื่อน ทักษะในการคบค้าสมาคมกับเพื่อนต่างวัย/ต่างเพศ/ต่างวัฒนธรรม ทักษะในการปฏิเสธ ทักษะในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติ และจัดการความโกรธ

๔. เอกลักษณ์ของบุคคลในเชิงบวก : วิธีจัดการความเครียด สามารถควบคุมอารมณ์ รู้จักคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกว่ามีชีวิตมีความหวัง มีเป้าหมายชีวิตและมองโลกในแง่ดี ซึ่งต้นทุนชีวิตตามที่กล่าวนี้ มีความซับซ้อนกับเรื่องทักษะชีวิตในบางส่วน

ทั้งนี้มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนากระบวนการและกลไก ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีต้นทุนชีวิตภายในตัวบุคคล นอกเหนือจากการคาดหวังให้ครอบครัวทำหน้าที่นี้ตามลำพัง เนื่องจากสภาพปัญหาสังคมปัจจุบันได้บั่นทอนศักยภาพของครอบครัวลง ดังนั้นประเด็นการวิจัยในอนาคตที่ควรมีคือ การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตในช่วงเด็กและเยาวชนอายุต่างๆ ซึ่งนายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี แผนงานสุขภาวะเด็กและเยาวชน สสส. ได้ริเริ่มดำเนินการแล้วในมิติเด็กและเยาวชนทั่วไป (ไม่ได้เจาะจงเด็กและเยาวชนที่มีปัญหายาเสพติด) ซึ่งก่อนจัดกระทำกระบวนการใด ๆ ควรมีการคัดกรองจัดหมวดหมู่เด็กและเยาวชนตามเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนฯ ก่อนการกำหนดกิจกรรมกระบวนการใด ๆ

- ความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด โดยการให้ข่าวสารและความรู้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อป้องกันยาเสพติด ซึ่งมีวิธีการ ๒ แบบ คือ วิธีการทำให้กลัว กับวิธีการให้ข้อมูลที่เป็นความจริง โดยวิธีการทำให้กลัวมีผลการกระตุ้นให้ตกใจและตระหนักถึงโทษ และพิษภัยของยาเสพติด แต่มีข้อเสียที่มีปฏิกิริยาที่ไม่ได้ผลเต็มที่ในระยะยาว และใช้ไม่ได้ผลกับผู้ที่เคยมีประสบการณ์การใช้สารเสพติดมาก่อน อีกวิธีการหนึ่งคือการให้ข้อมูลที่เป็นความจริง ซึ่งวิธีนี้เหมาะกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีการศึกษา หรือมีวิจารณญาณของตนเอง โดยใช้สื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเอกสารเผยแพร่ต่างๆ รวมถึงสื่ออินเทอร์เน็ต (เน้นเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงสื่อและสื่อบุคคล/กิจกรรม) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงเด็กและเยาวชน และยังสามารถส่งผลหรือมีอิทธิพลในการกำหนดค่านิยมให้แก่สังคมด้วย

- ความเชื่อ บรรทัดฐาน เจตคติเกี่ยวกับยาเสพติด โดยความเชื่อ บรรทัดฐาน เจตคติเกี่ยวกับยาเสพติดมีส่วนสำคัญมากในการป้องกันยาเสพติด ซึ่งพบว่าผู้ที่มีความเชื่อ บรรทัดฐาน เจตคติ

ต่อต้านยาเสพติด จะมีโอกาสเกิดปัญหาเสพติดน้อยกว่าผู้ที่มีทัศนคติด้านบวกต่อยาเสพติด นอกจากนี้ มาตรการในการป้องกันปัญหาเสพติดที่ได้ผล จำเป็นต้องอาศัยกำลังใจ ความร่วมมือและแรงสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สังคม ซึ่งต้องมีความเชื่อ บรรทัดฐาน เจตคติต่อต้านยาเสพติด หรือมีทัศนคติต่อยาเสพติดในด้านลบ จึงจะทำให้มาตรการในการป้องกันปัญหาเสพติดประสบผลสำเร็จ

- ทักษะชีวิต ประกอบด้วยทักษะ ๑๐ ด้าน คือ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเข้าใจผู้อื่น ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และทักษะการจัดการกับความเครียด

๒) ปัจจัยครอบครัว ประกอบด้วย

- แบบแผนการเลี้ยงดู มีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการเลี้ยงดูแบบยอมรับ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (ลาดทองใบ ภูอภิรมย์, ๒๕๓๐) กล่าวคือเลี้ยงดูในบรรยากาศที่ดี ให้เกียรติคนในครอบครัว เหมือนกับให้เกียรติคนนอกบ้าน ซึ่งจะส่งผลทำให้เด็กไม่มีปมด้อย ไม่เปรียบเทียบจุดเด่นของคนนอกบ้านกับจุดด้อยของคนในบ้าน สอนลูกให้รู้จักเลือกรับฟัง เลือกรับรู้ ในสิ่งที่ดีของสังคม มีประโยชน์ สอนให้มีความภูมิใจในตนเอง โดยชื่นชมให้กำลังใจลูกในทางที่สร้างสรรค์และถูกต้อง สอนลูกให้รู้จักการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลและฝึกให้ลูกมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ แม้มีการขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรงต่างๆ เลี้ยงลูกแบบให้รู้จักการให้อภัย ไม่ซ้ำเติมเมื่อมีปัญหา มีความทุกข์ ปลอดภัยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ช่วยกันปรับและแก้ไขปัญหา และสอนให้ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมนันทนาการที่เด็กและเยาวชนชื่นชอบและถนัด (สมัย ศิริทองถาวร, ๒๕๔๖)

- ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว/สถานภาพของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเสพติดมักมีปัญหาครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัวทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อกัน เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว ควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในลักษณะกลุ่มครอบครัว เพื่อครอบครัวต่างๆ จะได้มีโอกาสใช้ประสบการณ์/ปัญหาของครอบครัวอื่นเป็นแนวทางพัฒนาครอบครัวของตน และมีการสนับสนุนร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในลักษณะเครือข่าย

- ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวขาดปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ไม่มีเวลา หรือโอกาสในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยงานวิจัยของอเมริกา พบว่าวัยรุ่นอายุ ๑๒ ปี ที่ไม่ค่อยมีโอกาสพบปะครอบครัว มีแนวโน้มลองใช้ยาเสพติดมากกว่ากลุ่มที่มีโอกาสพบปะครอบครัว และเยาวชนอายุ ๑๒-๑๓ ปี ที่มีโอกาสทานอาหารเย็นร่วมกับครอบครัวนานๆ ครั้ง ซึ่ง The National Center on

Addiction and Substance Abuse (CASA) วิจัยในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ พบว่าการรับประทานอาหารเย็นร่วมกับครอบครัวอย่างน้อย ๕ ครั้งต่อสัปดาห์ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มไม่ใช้-ไม่ลองกัญชา ไม่สูบบุหรี่ และไม่ดื่มแอลกอฮอล์ มากกว่าถึง ๒ เท่าของเด็กที่รับประทานอาหารเย็นร่วมกับครอบครัวน้อยกว่า ๓ ครั้งต่อสัปดาห์ (CASA Issues Another Dinner and Drugs Report , ๒๐๐๕. <http://www.jointogether.org/news/research/summaries/๒๐๐๕/casa-issues-another-dinner.html>)

- ระดับความคาดหวังต่อสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการหันไปใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในระดับสูง เนื่องจากความกดดันจากสมาชิกในครอบครัวที่ตั้งความหวังไว้ที่เด็กและเยาวชนสูงเกินไป ซึ่งสร้างความเครียดให้แก่เด็กและเยาวชน และเมื่อพลาดไม่ได้อย่างที่หวัง เด็กจะรู้สึกไร้ค่าหมดคุณค่าในตัวเองและสิ้นหวัง โดยเฉพาะเมื่อครอบครัวซ้ำเติมและไม่ให้กำลังใจ

- สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ที่ดีเกินไปหรือต่ำเกินไป ส่งผลให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง

๓) ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- กลุ่มเพื่อน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลในการนำไปสู่การใช้ยาเสพติด เนื่องจากเด็กและเยาวชนย่อมต้องการการยอมรับ ตามแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ในขั้นที่ ๔ (ขั้นต้องการการยอมรับ ความนับถือยกย่อง) ของ Maslow ซึ่งกลุ่มเพื่อนเป็นสังคมกลุ่มย่อยที่เข้าถึงง่ายที่สุด และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ค่านิยม ทักษะคติของเด็กและเยาวชน จากการศึกษาของมูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย (๒๕๕๐) พบว่า อิทธิพลการรวมกลุ่มเป็นเครื่องมือสร้างการยอมรับ สร้างพลังการต่อรองหรือพลังในการพัฒนาสังคม ขึ้นกับอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของ “กลุ่มเพื่อน” ความเป็น “คนใน” และศูนย์รวมความสนใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม เช่น กิจกรรมรถจักรยานยนต์โบราณ เป็นต้น ดังนั้น การขับเคลื่อน “กลุ่ม” ไปในทางสร้างสรรค์ “แกนนำ” จึงเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มและเข้าใจปัญหา/ความต้องการของสมาชิกเป็นอย่างดี การเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมทางบวกในประเด็น เพื่อน คือการพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกให้กับกิจกรรม (ศูนย์รวมความเป็นกลุ่ม) และแกนนำเป็นอันดับแรก

- โรงเรียน จากการศึกษาวิจัยหลายงานวิจัยพบว่า โรงเรียนมีผลให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ(๒๕๕๒) พบว่าสถาบันการศึกษามีส่วนสนับสนุน และช่วยเหลือเด็กและเยาวชน โดยสถานศึกษามีผลต่อพลังสร้างปัญญาของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยสถานศึกษาควรเริ่มด้วยการให้ความรู้ตั้งแต่การป้องกันการใช้ในทางที่ผิดเนื่องจากสุรา บุหรี่ ยาเสพติด ยากล่อมประสาท เป็นสิ่งเสพติดพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนพบเห็นได้ทั่วไปทั้งที่บ้าน โรงเรียน ครอบครัวของเพื่อนหรือในชุมชน (ชัชวาล มาเกิด, ๒๕๕๕)

- ชุมชนและลักษณะสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย มีผลต่อการเข้าถึงแหล่งจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนไทยเป็นอย่างมาก รวมถึงกิจกรรมชุมชนที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมน้อย ชุมชนให้บทบาทเด็กและเยาวชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่น้อย และการที่เด็กและเยาวชนยังขาดการร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันยาเสพติดต่ำ (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, ๒๕๕๒) เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมด้านที่ตั้งของบ้าน/โรงเรียน และสถานที่ค้าบุหรี่ สุรา ร้านเกม อินเทอร์เน็ต และสถานบริการ พบว่าสถานที่ตั้งที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน (ไม่เกิน ๕๐๐ เมตร) มีผล/อิทธิพลต่อการที่เด็กและเยาวชนใช้สารเสพติด ทั้งสุรา บุหรี่ ตลอดจนยาบ้า กัญชา และสารระเหย (มานพ คณะโต, ๒๕๕๑) ดังนั้น โรงเรียนและชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) องค์กรในพื้นที่ เช่นวัด มัสยิด ฯลฯ ตลอดจนตัวเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีสื่อ เทคโนโลยี ภายใต้หลักการสร้างการมีส่วนร่วม (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, ๒๕๕๗) โครงการสร้างสัญลักษณ์และเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน เพื่อความเป็นรูปธรรม ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ส่งเสริมให้หน่วยงาน/องค์กรในพื้นที่ มีการวางแผนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม การจัดตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน (หากจำเป็นต้องมี) การสนับสนุนการแก้ไขปัญหา การติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาการทำงาน และประสานการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ ตลอดจนในระดับนโยบาย

- สังคม วัฒนธรรม ค่านิยมที่เน้นการบริโภคนิยม วัตถุนิยม ทุนนิยม รวมถึงสื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดค่านิยม ความเชื่อที่ผิด และหันไปใช้ยาเสพติด

๒. ด้านวิธีการ รูปแบบ แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่มีในคลังหรือฐานข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งจำแนกตามสภาวการณ์ทางการศึกษาได้ ๒ กลุ่ม คือ

ก).กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา สามารถจำแนกตามระดับชั้นการเรียนการสอนได้ดังนี้

๑.ระดับปฐมวัย (อายุ ๓-๕ ปี) มีแนวทางและมาตรการดังต่อไปนี้

- การใช้หลักธรรมทางศาสนา เช่นหลักไตรสิกขา หลักการคิดแบบโยนิโสมนัสสิกขา การนั่งสมาธิ สวดมนต์ ไหว้พระ แผ่เมตตา มาปรับใช้กับเด็ก เพื่อสร้าง/ปรับบุคลิกภาพ ความเชื่อ บรรทัดฐาน เจตคติ โดยสอดแทรกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมุ่งหวังสร้างการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น การคิด/การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ความเข้าใจ การประกอบอาชีพ การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์ การเผชิญกับปัญหา การจัดการกับอารมณ์ การตระหนักถึงคุณค่าในตัวตน ดังนี้

- กิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ หรือเพลง การประดิษฐ์งานฝีมือ งานศิลปะ เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง

- กิจกรรมการเล่านิทาน ที่มีเนื้อหาสาระคติธรรมสอดแทรก
- การเล่นเกมมีกติกา เพื่อฝึกระเบียบวินัย การยับยั้งชั่งใจไม่ให้ทำผิด
- การล้อมวงพูดคุยกัน การเล่นเกมตอบคำถาม เพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสาร และกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์

- การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกแต่งตัว แปรงฟัน การปลูกผัก การทำอาหาร เพื่อฝึกทักษะการแก้ไขปัญหา

- การเล่นเกมบัตรภาพ เพื่อให้เด็กแยกแยะว่าสิ่งใดดี/ไม่ดี
 - การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น โครงการ D.A.R.E. (Drug Abuse Resistance Education) เป็นหลักสูตรการป้องกันยาเสพติดซึ่งสอนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบ ที่ผ่านการฝึกอบรมมาก่อน เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้และมีประสบการณ์นำมาตอบคำถามเด็กนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติดและอาชญากรรม สอนให้เด็กนักเรียนแยกแยะระหว่างสิ่งดีและสิ่งไม่ดี เช่นยาเสพติด และการใช้ความรุนแรง

- การให้ความรู้ อบรมผู้ปกครอง เพื่อเพิ่มทักษะการเลี้ยงดูบุตร
- การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เช่นโครงการ The Elks Drug Awareness Program ของสหรัฐอเมริกา เพื่อดำเนินการต่อต้านการใช้ยาเสพติดของเด็กผ่าน การศึกษาและแรงบันดาลใจ ซึ่งอาศัยการ์ตูน ดิจิตอลการ์ตูน วิดีโอ หนังสือระบายสี โปสเตอร์และอื่นๆ โดยใช้ยอดมนุษย์ (Heroes และ Elroy กวางขนาดใหญ่) เพื่อให้เด็ก เยาวชนสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น รวมถึงเพิ่มทักษะในการต่อต้านยาเสพติดมากขึ้นด้วย การประกวดการ์ตูนสำหรับเด็กและเยาวชน คนรุ่นใหม่หัวใจไร้สารของสำนักงาน ป.ป.ส. หรือโครงการ “รู้ทันลูกเล่นเกม” ของสำนักงาน ป.ป.ส. หรือโครงการแข่งขันประกวดเกมต่อต้านยาเสพติด ที่สำนักงาน ป.ป.ส. จัดขึ้น เพื่อผลิตเกมการ์ตูนที่มีแนวคิดต่อต้านยาเสพติด เพื่อให้เด็กมีทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับยาเสพติดในทางลบ เป็นต้น

- สำหรับกลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงสูง ควรหาโปรแกรมหรือกิจกรรมเสริมเพื่อให้เด็กมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น เช่น Strengthening Families Program เพื่อฝึกทักษะการเลี้ยงดู และทักษะชีวิต เพื่อลดความเสี่ยง และปรับปรุงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นต้น

- กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ห้องเรียนพ่อแม่ ลูก) พบว่าในช่วงวัยปฐมวัย (อายุ ๓-๕ ปี) บทบาทของพ่อแม่เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงการเพิ่ม/ปรับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครอบครัว และส่งเสริมเติมเต็มพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กอย่างสอดคล้องและเหมาะสม (สุนิสา ชื่นเจริญสุข, ๒๕๕๓) ซึ่งกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอาจเป็นการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้จาก

ประสบการณ์ตรงของพ่อแม่ที่มีลูกในช่วงวัยดังกล่าว เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหา ความกังวลใจในการเลี้ยงลูก และแนวทางการแก้ปัญหาที่พ่อแม่เคยประสบพบมา ซึ่งถือว่าเป็นการเติมเต็มความรู้ในการเลี้ยงลูกให้เกื้อกันละกันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้อาจมีการให้ความรู้เพิ่มเติมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็ก เพื่อกระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้พ่อแม่ใส่ใจดูแลพัฒนาการ ตลอดจนเทคนิคใหม่ๆ ในการเลี้ยงลูก เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงกิจกรรมการฝึกทักษะส่งเสริมการเรียนรู้ของลูก เช่น การฝึกแต่งและ เล่านิทาน การประดิษฐ์ของเล่นง่ายๆ เพื่อส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

๒.ระดับชั้นประถมศึกษา (อายุ ๖-๑๒ ปี) มีแนวทางและมาตรการดังต่อไปนี้

- มาตรการทางการศึกษา (Education Measure) เพื่อมุ่งสร้างความรู้ ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ เจตคติ และค่านิยมที่ดี ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพจิต มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ ให้เป็นผู้ที่รู้จักใช้เหตุผล มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักเลือกคบเพื่อน สามารถปรับตนเองในสังคมได้ สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ สามารถรู้จักหาวิธีแก้ปัญหาสามารถขอและรับคำปรึกษาและ ความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของอายุ ภูมิหลัง และประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานระยะยาวที่อาศัยความต่อเนื่อง และความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยควรเน้นที่การศึกษาแบบผสมผสาน คือการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้นในระดับประเทศ โดยบูรณาการเนื้อหาให้การศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติดเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนด้วย ซึ่งในระดับประถมศึกษา ควรกำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการป้องกันยาเสพติดไว้ในหลักสูตรในเนื้อหาวิชาเสริมสร้างลักษณะนิสัย และเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต หรือวิชาอื่นๆ โดยสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับยาเสพติดที่เหมาะสมให้กับเด็ก การจัดค่ายฝึกทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การนำทักษะชีวิต (Life skills) ชุดกิจกรรมสำเร็จรูป (Daddy) โครงการ D.A.R.E มาปรับใช้ เป็นต้น รวมถึงการพูดคุยเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด โดยเฉพาะสารระเหย ซึ่ง SAMHSA พบว่าจากการวิจัยเด็กเล็กมีแนวโน้มการติดสารระเหยมากกว่าวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ (SAMHSA, <http://parentingteens.about.com/cs /inhalants/a/ inhalants4.htm>) เช่นเดียวกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสถาบันรามจิตติ (๒๕๕๐) ที่ศึกษาพบว่าเยาวชนที่มีอายุ ๑๖-๒๐ ปี มีพฤติกรรมการเสพสารเสพติดประเภทกาว/ทินเนอร์มากเป็นอันดับหนึ่ง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีโปรแกรมหรือหลักสูตรในการป้องกันการใช้สารเสพติดประเภทกาว/ทินเนอร์ สำหรับเด็กและเยาวชนตั้งแต่ช่วงอายุน้อยๆ ซึ่งอาจเริ่มต้นได้ตั้งแต่ช่วงวัยประถม รวมถึงการพูดคุยให้เด็กได้ทราบถึงสัญญาณที่อาจบ่งบอกถึงอันตรายหรือความไม่เหมาะสมเกี่ยวกับสารระเหย การใช้โปรแกรม Caring School Community Program (CSC) เดิมชื่อ Child Development Project เป็นโปรแกรมที่ถือว่าเป็น best Practice โดยลดความเสี่ยงและเสริมสร้างปัจจัยป้องกันให้เด็กในชั้นประถม เน้นการสร้างความคิดที่เข้มแข็งของตัวนักเรียน ชุมชน และโรงเรียน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่

ดำเนินการในประเทศสหรัฐอเมริกา (Caring School Community Program, ๒๐๐๐ <http://www.healthysanbernardinocounty.org/modules.php?op=modload&name=PromisePractice&file=promisePractice&pid=๘๘๓>)

- ส่งเสริมให้มีกิจกรรมครอบครัวมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยของ The National Center on Addiction and Substance Abuse (CASA) ที่รายงานในปี ๑๙๙๘ พบว่าเด็กที่มีโอกาสรับประทานอาหารเช้ากับครอบครัวน้อยมีแนวโน้มการใช้สุรา ยาสูบหรือยาเสพติดสูง ทั้งนี้หมายถึงถึงบรรยากาศ การพูดคุยสื่อสารระหว่างการรับประทานอาหารเช้า และยังพบว่าเด็กที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อ แม่ และร่วมรับประทานอาหารเช้ากับครอบครัวสม่ำเสมอจะส่งผลให้การเรียนรู้ในชั้นเรียนดีด้วย เช่น โปรแกรมการสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวตามแนวคัมเฟอ์ของสำนักงาน ป.ป.ส. ร่วมกับรศ.ดร.เมธิรินทร์ ภิญโญชน โปรแกรมทักษะชีวิต (the Life Skills Training Program (LST)) โปรแกรม The Preparing for the Drug Free Years Program (PDFY) ซึ่งเป็นโปรแกรมการแทรกแซงครอบครัวที่พยายามจะช่วยให้ผู้ปกครองหลีกเลี่ยงการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง เพิ่มสัมพันธภาพในครอบครัวและการสื่อสาร ช่วยลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะการใช้ยาบ้า (methamphetamine) (Education Resources Information, <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno=ED ๔๓๓๔๘๓>) โปรแกรม Guiding Good Choices (GGC) เดิมชื่อ Preparing for the Drug-Free Year เป็น multi-media program ออกแบบมาเพื่อช่วยผู้ปกครองในการลดโอกาสที่เด็กและเยาวชนจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยให้ความรู้/เพิ่มทักษะแก่ผู้ปกครองในการลดปัจจัยเสี่ยงและเสริมสร้างพันธะในครอบครัว โดยสอนทักษะการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว การตรวจสอบพฤติกรรมและการรักษาวินัย รวมถึงสอนทักษะให้เด็กและเยาวชนในการปฏิเสธ และสร้างทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกต้อง ในสหรัฐอเมริกา โปรแกรม G.R.E.A.T (Gang Resistance Education And Training) เป็นโครงการที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสอนเพื่อเสริมความรู้และเป็นแบบอย่างที่ดี เน้นการให้ทักษะชีวิตเพื่อช่วยให้เยาวชนหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงและพฤติกรรมผิด ๆ เพื่อแก้ปัญหาและลดการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนและสมาชิกแก๊งโดยครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นต้น

- ส่งเสริมให้มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการสร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงความสามารถของเด็กและเยาวชน เช่น โปรแกรม Afternoons R.O.C.K. (Family&Social Services Administration, <http://www.in.gov/fssa/dmha/ ๔๘๕. htm>) ซึ่งเป็นโปรแกรมป้องกันยาเสพติดสำหรับช่วงเวลาหลังเลิกเรียน (๑๕.๐๐-๑๘.๐๐ น.) โดยสนับสนุนกิจกรรมการป้องกัน ออกแบบเพื่อสอนเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและอิทธิพลของสื่อ การปฏิเสธ ทักษะต้านทานแก๊ง การป้องกันการใช้ความรุนแรง โดยให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมและมีทักษะที่ดีจากผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่าเด็กและเยาวชนมีโอกาสเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในช่วงเวลาว่างหลังเลิกเรียน (สภากาชาดไทย, ๒๕๔๘) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ หรือครอบครัว

เด็กมีโอกาสเบี่ยงเบนมีพฤติกรรมเสี่ยงได้ตามร้านเกม บ้านเพื่อน หรือสถานที่รกร้าง ดังนั้น กิจกรรมเสริมที่เน้นสันติภาพ การกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน การสร้างการรวมกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ จึงมีความสำคัญในการสร้างพื้นที่/สื่อ/กิจกรรม ช่วงเวลาหลังเลิกเรียนจึงมีความสำคัญ (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสถาบันรามจิตติ, ๒๕๕๐) ซึ่งปัจจุบันสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสำนักงาน ป.ป.ส. ได้แสวงหาความร่วมมือและนำเสนอแนวคิดกับหน่วยงาน/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการกิจด้านเด็กและเยาวชนขับเคลื่อนโครงการบ้านหลังเรียน โดยการสนับสนุนและร่วมดำเนินการจากหน่วยงานที่ทำงานในลักษณะเครือข่าย เพื่อร่วมกันสร้างกิจกรรมเชิงบวก เพื่อเป็นทางเลือกแก่เด็กและเยาวชนไม่ให้เบี่ยงเบนไปในแหล่งพื้นที่เสี่ยง

- มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเด็กในช่วงวัยนี้เหมาะกับสื่อประเภท เพลง นิทาน การ์ตูน ที่มีเนื้อหาสอดแทรกเกี่ยวกับโทษภัยยาเสพติด ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด ทักษะในการแยกแยะสิ่งดี-ไม่ดี เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมเสี่ยงตามสายในโรงเรียนที่ให้ความรู้ และทักษะในการป้องกันยาเสพติดที่ถูกต้อง เหมาะสม โดยครู อาจารย์ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างมากในการสร้าง/ปรับทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็ก

- มาตรการทางเลือก (Alternative Measure) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็ก เยาวชน เห็นคุณค่า ความสามารถของตนเอง และรู้จักใช้เวลาว่างที่มีอยู่ไปในทางสร้างสรรค์ เช่น การประกวดวาดรูป การประกวดร้องเพลง/เต้นรำ การประกวดงานศิลปะ การจัดกิจกรรมเข้าค่าย เพื่อฝึกทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมถึงทักษะการแก้ไขปัญหา การนั่งสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ แผ่เมตตา เพื่อฝึกให้มีสติและมีจิตใจดี การแสดงบทบาทสมมุติ เพื่อเพิ่มทักษะการแก้ไขปัญหา การเล่านิทาน เรื่องที่มีคติสอนใจ เพื่อเพิ่มทักษะในการยับยั้งชั่งใจ การแยกแยะถูกผิด การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างทักษะการเข้าสังคม เป็นต้น

- มาตรการเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อสร้างทักษะชีวิตให้เด็กและเยาวชน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ดนตรี โปรแกรม Hero club ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยพ่อแม่ ครู และชุมชนป้องกันเด็กจากวัฒนธรรมการใช้ยาเสพติด โดยให้รางวัลกับพฤติกรรมเชิงบวกแก่เด็กและเยาวชน เพื่อเป็นแรงจูงใจ มีการสะสมคะแนนเพื่อแลกรางวัล และเมื่อคะแนนสะสมเพียงพอ เด็กและเยาวชนสามารถ “ซื้อ” รายการต่าง ๆ เพื่อเป็นรางวัลสำหรับการทำงานที่ดี เช่น เสื้อที่ขีด หรือสินค้าที่มีโลโก้ต่าง ๆ ซึ่งระบบเก็บคะแนนเป็นความสนุกและกระตุ้นให้เด็กพยายามปฏิบัติ โดยมีการสอนความรู้เรื่องยาเสพติด การทำงานของสมอง ผลของยาเสพติดที่มีผลต่อสมอง พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงมีการแลกเปลี่ยน สื่อสารโต้ตอบกับชุมชน มีการนำคนในชุมชนมาร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการดึงให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

- การเพิ่มกิจกรรมเสริมในชั่วโมงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนกล้าแสดงออก และได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ฝึกความเป็นผู้นำ เช่น การนำเสนอข่าวหน้าชั้นเรียน การแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เช่น ข่าวดัง เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อร่วมคิดวิเคราะห์ หาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นต้น

- มาตรการเยี่ยมบ้านเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีโอกาสได้พบปะกับผู้ปกครองเด็ก และได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมในชุมชนของเด็กและเยาวชน

- กิจกรรมจิตอาสา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในสถานศึกษา และกำหนดคุณลักษณะเด็กไทยว่าต้องเป็นคนที่มียุติธรรม โดยออกแบบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ ให้มีชั่วโมงจิตอาสา คือ ระดับประถมศึกษา (ป.๑-ป.๖) กำหนดทำกิจกรรมจิตอาสา ๖๐ ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๔๕ ชั่วโมง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๖๐ ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น ๑๕๕ ชั่วโมง ซึ่งแล้วแต่ว่าสถานศึกษาจะจัดแบ่งชั่วโมงเหล่านี้อย่างไรในแต่ละชั้นปีอย่างไร โดยหวังให้นักเรียนได้สัมผัสสิ่งดี ๆ จากการทำกิจกรรมและเป็นนิสัยติดตัวไปจนโต (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/education/๒๐๐๕๐๓๒๕/๒๕๐๐๓/สพฐ.เผยหลักสูตรปี๕๑-เน้นร่วมกิจกรรมจิตอาสา.html>) ซึ่งกิจกรรมจิตอาสาดังกล่าว นักเรียนสามารถรวมตัวกัน เพื่อวางแผนในการจัดทำกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ตามความคิด ความต้องการของนักเรียนเอง โดยมีครูหรือหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนทั้งงบประมาณและทรัพยากรตามความจำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมคิด และทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ตามแนวทางข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนเยาวชน เพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ของนายแพทย์สุรียเดช ตรีปาตี และคณะ เพื่อเพิ่มต้นทุนชีวิต พลังตัวตนที่เข้มแข็งของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ (สุรียเดช ตรีปาตี และคณะ, ๒๕๕๒) อาทิ การให้ความช่วยเหลือหรือเยี่ยมเยียนบ้านพักคนชรา ผู้ป่วยตามสถานพยาบาล สถานสงเคราะห์เด็ก เรือนจำ สถานพินิจ เป็นต้น เพื่อฝึกปฏิบัติในเรื่องของการเสริมสร้างคุณธรรม “การให้” “ความมีกตัญญูกตเวที” และเสริมสร้างต้นทุนชีวิต รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากผู้ปกครองอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี

- กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ห้องเรียนพ่อแม่ ลูก) เด็กวัยนี้ต้องการได้รับการสนับสนุน โดยกิจกรรมที่ควรส่งเสริมอาจกระทำโดยการเปิดพื้นที่ให้เด็กได้ทดลองและเรียนรู้ เช่น กิจกรรมฝึกทักษะการตั้งคำถาม ชวนเด็กค้นหาคำตอบ ฝึกให้เด็กเล่นเกมหรือกิจกรรมที่มีการตั้งกฎเกณฑ์ในการเล่นเพื่อเสริมสร้างวินัย และความสามารถในการปรับตัวเพื่อให้สามารถเข้าใจและยอมรับบรรทัดฐานการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓.ระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป (อายุ ๑๓-๒๕ ปี) มีแนวทางและมาตรการดังต่อไปนี้

- จากการศึกษาพบว่าปัจจัยตัวหนึ่งที่ทำให้ยาบ้าแพร่ระบาด เนื่องมาจากการเข้าถึงแหล่งจำหน่ายได้ง่าย ดังนั้นแนวทางในการป้องกันจึงควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน เพิ่มการสอดส่องตรวจตรา และปราบปรามการค้าอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณ ๕๐๐ เมตร โดยรอบสถานศึกษา เช่น การตั้งตัวแทนนักเรียน เพื่อทำหน้าที่สอดส่องความประพฤติของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น รวมถึงการร่วมกันสังเกตพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยผู้ปกครอง ครู และประชาชนในชุมชน

- นอกจากนี้การที่เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด เนื่องมาจากอัตราการเสพยาและบ่อยครั้ง แนวทางป้องกันจึงควรเพิ่มมาตรการในการเฝ้าระวัง และป้องปรามให้มีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยอาจส่งตรวจปัสสาวะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเดือนละครั้ง หรือการตรวจสารเสพติดจากเส้นผม สำหรับนักเรียนเยาวชนที่พบว่าใช้ หรือเคยใช้ยาเสพติด เนื่องจากการตรวจสารเสพติดจากเส้นผม สามารถตรวจพบสารเสพติดหลังเสพยาครั้งสุดท้ายเป็นระยะเวลาเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน ขึ้นกับความยาวของเส้นผม และหากต้องการเก็บตัวอย่างใหม่ ก็ยังสามารถทำได้ ซึ่งต่างกับการตรวจสารเสพติดจากปัสสาวะ ซึ่งหากต้องการเก็บปัสสาวะใหม่ ก็ไม่สามารถเก็บตัวอย่างปัสสาวะในช่วงเวลาเดิมได้อีก นอกจากนี้การเก็บตัวอย่างจากเส้นผมสามารถทำได้ไม่ยากและง่ายต่อการกำกับดูแล (พงษ์รัช ศรีบัณฑิตมงคล, http://www.sri.cmu.ac.th/~nsac/Research_Acrobat/Urine_olap.pdf) หรือการตั้งศูนย์ตรวจยาเสพติดในโรงเรียนหรือชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา มีการใช้ยาเสพติดน้อยที่สุด และเด็กและเยาวชนที่อาศัยหอพักนอกสถานศึกษามีการใช้ยาเสพติดมากที่สุด ดังนั้นจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการศึกษาจากสถานศึกษาใกล้บ้านหรือพักอาศัยในหอพักของสถานศึกษา โดยส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถมีหอพักที่เพียงพอในการรองรับนักเรียนนักศึกษาทั้งด้านงบประมาณและด้านบริหารจัดการ หรือการเพิ่มมาตรการการจัดระเบียบสังคมสำหรับหอพักนอกสถานศึกษา

- ความอยากรู้อยากลองของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งธรรมชาติ แนวทางการป้องกันควรจะเป็นการเพิ่มทักษะชีวิต โดยเฉพาะด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการจัดการกับอารมณ์ เพื่อให้สามารถยับยั้งชั่งใจไม่กระทำในสิ่งที่ผิดได้ ซึ่งสามารถเสริมโดยอาศัยชุดกิจกรรมต่างๆ เช่น ชุดกิจกรรม DADDY หรือคู่มือ “เทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อสอนทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน” ที่จัดทำขึ้นโดย สำนักงาน ป.ป.ส. โดยการสนับสนุนงบประมาณในการแปลคู่มือดังกล่าวให้เป็นภาษาไทย จากสำนักเลขาธิการแผนโคลัมโบ ซึ่งประกอบด้วย ๕ บทเรียน ที่มุ่งสร้าง/เพิ่มความตระหนักในคุณค่าของตนเอง ทักษะในการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อความคิด และทักษะในการเผชิญปัญหาแก่เยาวชนโดยแต่ละกิจกรรมใช้ระยะเวลาไม่นาน (ประมาณ ๓๐ นาที) ง่าย สะดวก สามารถปรับ/เลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่สนใจไปทำได้ โดยไม่ต้องเลือกกิจกรรมทั้งหมด หรือทำกิจกรรมทั้งหมด (สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๕๙)

- มาตรการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งการให้ข่าวสารและความรู้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อป้องกันยาเสพติดนั้น มีวิธีการ ๒ แบบ คือ วิธีการทำให้กลัว กับวิธีการ

ให้ข้อมูลที่เป็นความจริง ซึ่งวิธีการให้ข้อมูลที่เป็นความจริงเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้มากกว่า โดยเยาวชนช่วงวัยนี้มักจะรักสวยรักงาม และต้องการเป็นที่รักของบุคคลอื่น/เพศตรงข้าม จึงควรให้ข้อมูล/ความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยยาเสพติดที่ส่งผลให้ร่างกายทรุดโทรม คนรอบข้าง/สังคมที่อาจจะรังเกียจ เป็นต้น โดยอาศัยสื่อวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ และเอกสารเผยแพร่ต่างๆ รวมถึงสื่อบุคคล/กิจกรรม หรือสื่อท้องถิ่นที่เน้นเทคโนโลยีและความทันสมัย รวมถึงการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นเรียน นิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดในโอกาสสำคัญต่างๆ กิจกรรมหน้าเสาธง โปสเตอร์ แผ่นพับที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด การอภิปราย การโต้เถียง การประกวดคำขวัญ และการประกวดเรียงความเกี่ยวกับยาเสพติด การส่งเสริมให้ค่ายเพลงค่ายภาพยนตร์ของเอกชน ตระหนักถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสังคม เพื่อสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด โดยส่งเสริมให้ผลิตผลงานเพลง/ภาพยนตร์/ละครที่มีเนื้อหาเป็นอุทาหรณ์สอนใจเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งขับร้อง/แสดงโดยนักร้อง/นักแสดง/บุคคลที่วัยรุ่นชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับของเยาวชน/วัยรุ่น โดยมาตรการนี้ต้องคำนึงถึงประเภทของสื่อที่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้นิยมช่วงเวลาที่เหมาะสม รวมถึงเนื้อหาที่โดนใจวัยรุ่นเป็นสำคัญ ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงเด็กและเยาวชนจำนวนมาก และส่งผล/มีอิทธิพลในการช่วยกำหนดค่านิยมในสังคมด้วย ซึ่งจากการศึกษา พบว่าสื่อเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับยาเสพติดได้ทั้งทางบวกและทางลบ การปรับเปลี่ยนความเชื่อ ทัศนคติของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดผ่านช่องทางสื่อจึงเป็นแนวทางที่น่าจะมีประสิทธิภาพในระยะเวลารวดเร็วและในวงกว้าง โดยประเทศอังกฤษมีการศึกษาพบว่ากลุ่มวัยรุ่นเป็น กลุ่มที่บริโภคสื่อมากที่สุด เฉลี่ย ๗๒ ชม.ต่อสัปดาห์ โดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ทีวี อินเทอร์เน็ต หนังสือ เพลง เป็นต้น และมีรายงานการวิจัยที่มีผลการศึกษาพบว่าอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสำคัญในการหาข้อมูลของผู้ที่ใช้ MDMA ดังนั้นแนวทางการป้องกันการใช้ยาเสพติดจึงควรพัฒนาเว็บไซต์ที่น่าสนใจ สามารถเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่น และมีเนื้อหาในเชิงอุทาหรณ์เพื่อเตือนใจเยาวชน (รายงานการวิจัยเรื่อง SOURCES OF INFORMATION ABOUT MDMA (๓, ๔ METHYLENEDIOXYMETHAMPHETAMINE) PERCEIVED ACCURACY IMPORTANCE AND IMPLICATIONS FOR PREVENTION AMONG YOUNG ADULT USERS <http://www.apaic.org/lb/jo.๐๑๓.htm>) ซึ่งนำมาจากเรื่อง/ประสบการณ์จริงของผู้ที่ใช้/เคยใช้ยาเสพติดที่เต็มใจเผยแพร่ประสบการณ์ของตน

– ส่งเสริมให้มีกิจกรรมช่วงปิดเทอมฤดูร้อน ซึ่งผลวิจัยของ SAMHSA พบว่า ช่วงปิดเทอมฤดูร้อนวัยรุ่นมักจะเบื่อและมีความเสี่ยงในการใช้สารเสพติดสูงขึ้น จึงควรจัดกิจกรรมในช่วงปิดเทอมฤดูร้อน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีสังคมกลุ่มเพื่อนใหม่ๆ อีกด้วย เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการประกวดแข่งขันกีฬา ดนตรี หรือการแสดง กิจกรรมกลางแจ้ง เช่น เทียวสวนสนุก แคมป์ ปิ้งตกปลา ว่ายน้ำและเดินป่า การทัศนศึกษา เช่น สวนสัตว์ ไร่ข้าวเทียม พิพิธภัณฑ์และห้องสมุด หรือ

กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น เรียนศิลปะและงานฝีมือ เรียนร้องเพลง เล่นดนตรี เรียนว่ายน้ำ เป็นต้นโดยสอดคล้องกับความต้องการ/ความสนใจของเยาวชนเป็นสำคัญ (SAMHSA, <http://family.samhsa.gov/monitor/summer.aspx>) นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ร่วมกิจกรรมกับชุมชน และครอบครัวมากขึ้น เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับยาเสพติด

- การออกค่ายนอกสถานที่ โดยใช้หลักศาสนาหรือหลักธรรมเข้ามาเสริม เพื่อกระตุ้นให้เกิดทักษะในการช่วยเหลือตนเอง และมีหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้กระทำผิด/ใช้สารเสพติด อันก่อให้เกิดโทษต่อตนเอง (ผู้ใช้) และบุคคลรอบข้าง (ครอบครัว ชุมชน สังคม)

- มาตรการทางการศึกษา เพื่อมุ่งสร้างความรู้ ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ เจตคติ และค่านิยมที่ดี โดยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในวิชา สุขศึกษา และมีการบูรณาการสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องยาเสพติดเข้าไปในวิชาต่างๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติด ได้แก่ การจัดตั้งชมรมต่อต้านยาเสพติด การจัดค่ายฝึกทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การนำทักษะชีวิต (Life skills) ชุดกิจกรรมสำเร็จรูป (Daddy) กิจกรรมเพื่อสอนทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน โปรแกรม Lions-Quest Skills for Adolescence (SFA) ซึ่งเป็นโปรแกรมการศึกษาทักษะชีวิต เน้นการมีทักษะในการสอนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบส่วนตัว สามารถสื่อสาร ตัดสินใจด้วยตนเองในทางที่ถูกต้อง โดยการให้ความรู้และผลกระทบของยาเสพติดที่เกิดขึ้นทั้งแก่ตัวเด็กและเยาวชน แก่ครอบครัว แก่ชุมชน และสภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น กิจกรรมแนะแนวที่มุ่งให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน รวมถึงการวัดบุคลิกภาพเด็กและเยาวชน โดยแบบวัดบุคลิกภาพ เพื่อสร้าง/ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อไป

- มาตรการกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น กิจกรรมชมรม กิจกรรมหลังเลิกเรียน กิจกรรมการแสดง หรือซ้อมดนตรี โปรแกรม Hero club ที่ออกแบบมาเพื่อจูงใจ ให้สะสมคะแนนแลกของรางวัล มีการสอนความรู้เรื่องยาเสพติด การทำงานของสมอง ผลของยาเสพติดที่มีผลต่อสมอง พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงมีการแลกเปลี่ยน สื่อสารโต้ตอบกับชุมชน มีการนำคนในชุมชนมาร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการดึงให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในช่วงพักกลางวัน ช่วงเลิกเรียน และช่วงปิดเทอม รวมถึงการสร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงความสามารถในหลากหลายรูปแบบ เช่น การเต้น กีฬา ศิลปะ ดนตรี และกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

- การสร้างแกนนำเด็กและเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อร่วมกัน สอดส่อง ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่เพื่อนๆ โดยเน้นเด็กและเยาวชนที่เคยใช้ยาเสพติด แต่สามารถเลิกได้ สำเร็จเป็นสำคัญ เพื่อเป็นตัวอย่าง/แบบอย่าง สร้างความเข้าใจและชี้แนะแนวทาง หรือให้คำปรึกษาแก่

เด็กและเยาวชนทั้งกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงได้ โดยอาจตั้งเป็นชมรม หรือการรวมกลุ่มกันของนักเรียนเพื่อต่อต้านยาเสพติด

- การตั้งหน่วยงานเพื่อให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน หรือการจัดตั้งสภาหรือคณะกรรมการของโรงเรียน/สถานศึกษา เพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเด็กและเยาวชนในโรงเรียน และชุมชน โดยการกำหนดกิจกรรม/โครงการร่วมกับชุมชน ตามความสนใจของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม และมีบทบาทในชุมชนมากขึ้น

- การออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อให้ทราบถึงความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในชุมชน

- ส่งเสริมให้มีกิจกรรมครอบครัว การอบรมหรือการให้ความรู้ ทักษะในการเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้อง เหมาะสมแก่ผู้ปกครอง รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองต้องยอมรับ และเข้าใจถึงความต้องการ ความสามารถของเด็กและเยาวชน ไม่กดดันให้เด็ก เยาวชน มุ่งเรียนในด้านที่ผู้ปกครองต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความต้องการ หรือความสามารถของเด็ก เป็นต้น

- กิจกรรมจิตอาสา โดยเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณค่าของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน ด้านพลังตัวตนที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้เยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดต่อไป ทั้งนี้การทำกิจกรรมดังกล่าว ต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

- กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ห้องเรียนพ่อแม่ ลูก) ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้พ่อแม่เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และเห็นคุณค่าในตัวเด็กและเยาวชน ด้วยกิจกรรมที่ช่วยให้พ่อแม่ทบทวนประสบการณ์การเป็นวัยรุ่นของตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลง และความต้องการของเด็กในช่วงวัยรุ่น ตลอดจนกิจกรรมตามความถนัดของเยาวชน โดยนายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ (๒๕๕๒) ศึกษาพบว่าสถาบันครอบครัว และโรงเรียนยังขาดทักษะในการเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้แก่ลูกหลานตนเอง ในขณะที่เด็กและเยาวชนยังให้ความสำคัญกับการปรึกษาพ่อแม่สูงมาก ฉะนั้นศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของครอบครัว หรือห้องเรียนพ่อแม่ ลูกจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์ การจัดการความเครียด การลดความรุนแรง และการรู้จักใช้สติไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ เพื่อเพิ่มต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน ด้านพลังครอบครัว ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ห้องเรียนพ่อแม่ ลูก) อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม โดยหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมดังกล่าวเช่น อุทยานการเรียนรู้ (ทีเค ปาร์ค) และโครงการห้องเรียนพ่อแม่ของกรุงเทพมหานคร โดยใช้โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

๔ กลุ่มเสี่ยง สามารถใช้แนวทางและมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

- มาตรการแทรกแซง เช่น การใช้กระบวนการแนะแนว การให้คำปรึกษาแบบไม่เป็นทางการ การให้คำปรึกษาแนะแนวเป็นครอบครัว การให้คำปรึกษาโดยนักจิตวิทยา หรือนักแนะแนวที่มีความชำนาญได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม การให้คำปรึกษาโดยผู้มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติด เพื่อให้ผู้รับบริการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง โดยกระบวนการแนะแนวแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงพยาบาลและสถานบำบัดรักษาจะดำเนินการโดยจิตแพทย์ พยาบาลจิตเวช หรือนักจิตวิทยา ในโรงเรียนดำเนินการโดยครูหรืออาจารย์แนะแนว หรืออาจมีการฝึกอบรมนักเรียนที่เคยผ่านประสบการณ์ติดยาเสพติดและเลิกใช้ได้แล้วและมีความประสงค์ที่จะให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหา หรืออาจเป็นนักเรียนแกนนำที่ประสงค์จะช่วยเพื่อนนักเรียนที่มีปัญหา ให้สามารถผ่านพ้นปัญหาที่เป็นวิกฤตชีวิตไปได้ด้วยดี หรือสร้างนักเรียนกลุ่มแกนนำเพื่อช่วยเหลือ/สอดส่องพฤติกรรมนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมถึงการวัดบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ และเสริมสร้างทักษะที่เหมาะสมต่อไป และการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อให้ทราบถึงความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่

- มาตรการทางการศึกษา เช่น โปรแกรม Seattle's Social-Development Project (SSDP) หรือ Skills, Opportunity, And Recognition (SOAR) ซึ่งเป็นโปรแกรมการศึกษาระยะยาวที่มุ่งลดความเสี่ยงของเด็ก เยาวชนในการใช้ยาเสพติด โดยครอบครัว โรงเรียนและเด็กมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน โดยครูมีการสอนเชิงรุก เน้นการโต้ตอบ การสอนแบบมีส่วนร่วม และเน้นทักษะในการแก้ไขปัญหาทักษะการปฏิเสธ การทำงานในกลุ่มเล็ก กลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร ตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ผู้ปกครองมีส่วนช่วยเสนอหลักสูตรให้เด็กมีทักษะการสนับสนุนด้านวิชาการและทักษะเพื่อลดความเสี่ยงของบุตรหลาน ในโปรแกรมมีการใช้เทคนิคกฎระเบียบ รวมถึงรางวัลสำหรับกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตาม

- มาตรการเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นการอาศัยอิทธิพลของเพื่อนในการเฝ้าระวัง และช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทศนคติ เช่น โปรแกรม the Narconon Drug Education program เป็นโปรแกรมให้การศึกษาและฝึกอบรม รวมถึงดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ช่วยฝึกอบรมเรื่องการสื่อสาร ทักษะชีวิต และทักษะที่จำเป็นในการช่วยให้คำปรึกษาเพื่อให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติดตามแนวทางเพื่อนช่วยเพื่อน มีการออกกำลังใจ

- มาตรการทางเลือก (Alternative Measure) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็ก เยาวชน รู้จักใช้เวลาว่างที่มีอยู่ไปในทางสร้างสรรค์ เช่น การประกวดวาดรูป การจัดประกวดแข่งขันการแสดงดนตรี การออกค่ายที่มีพระมาเทศน์ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และผลกระทบที่มีต่อ ตนเอง ครอบครัว ชุมชนของผู้ที่ติดยาเสพติด เป็นต้น

- กิจกรรมจิตอาสา โดยนักเรียนสามารถรวมตัวกัน เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ตามความต้องการนักเรียนเอง ซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วม และเพิ่มคุณค่าให้แก่เด็ก และเยาวชน โดยมีครูและ/หรือหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนทั้งด้านคำแนะนำและทรัพยากร เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ข) กลุ่มเป้าหมายนอกสถานศึกษา สามารถจำแนกการดำเนินงานออกเป็น ๔ กลุ่มได้ดังนี้

๑ กลุ่มผู้ไม่เคยใช้ยาเสพติด สามารถใช้มาตรการต่อไปนี้

- มาตรการทางการศึกษา สามารถกระทำได้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เสริมสร้างและพัฒนาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ยุ่ยากสลับซับซ้อนโดยไม่พึ่งพายาเสพติด เช่น การผลิตคู่มือ/สื่อในการป้องกัน ยาเสพติดแก่เยาวชน การนำอาสาสมัครไปสอนเด็กเร่ร่อนให้รู้ถึงโทษภัยยาเสพติด ทักษะชีวิต และให้คำแนะนำปรึกษา การกระจายความรู้ผ่านหอกระจายข่าวในชุมชน/หมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่กลุ่มบิดา มารดา เพื่อป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

- มาตรการบริการสารสนเทศ (Information Measure) หรือการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติด เป็นการให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยของยาเสพติด และวิธีการป้องกัน ยาเสพติดโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อแสงเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นที่นิยม ในช่วงเวลาที่เหมาะสม คือ ช่วงเวลาหลังเลิกงานที่เยาวชนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึง สื่อดังกล่าวได้ นอกจากนี้ควรมีการประเมินผลสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาพัฒนาเนื้อหา/ช่องทางที่เหมาะสมต่อไป โดยเน้นที่สื่อวิทยุ การประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายตามสถานที่ทำงาน/สถานประกอบการ ละคร/ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสาระเตือนใจ เป็นต้น โดยประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาโปรแกรมเพื่อเข้าถึง เยาวชนอายุ ๑๔-๑๖ ปี ชื่อ The National Youth Anti-Drug Media Campaign ที่มีขั้นตอนการทดสอบ วิจัย ประเมินผล โฆษณาว่าสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่ ส่งผลให้เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลง/ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉลี่ยร้อยละ ๘ ของประชากรทั้งหมด (จำนวนเยาวชน ในประเทศสหรัฐอเมริกา) ในช่วงระยะเวลาอันสั้นและจำกัด และพบว่าเยาวชนมีความเชื่อ ทศนคติต่อ ยาเสพติดที่ถูกต้อง และเหมาะสมขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับเยาวชนที่ไม่ได้ชมโฆษณาดังกล่าว (National Youth Anti-Drug Media Campaign. <http://www.mediacampaign.org>) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้อง คำนึงถึงความเหมาะสมของประเภทของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ ช่วงเวลา และช่องทางในการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่เยาวชน

- มาตรการทางเลือก (Alternative Measure) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็ก เยาวชน รู้จักใช้เวลาว่างที่มีอยู่ไปในทางสร้างสรรค์ และปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพให้เหมาะสม โดยสามารถเข้ากับบุคคล สังคมรอบข้างได้ดีขึ้น และเปิดโอกาสในการสร้างกลุ่มเพื่อนกลุ่มใหม่ที่สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์ในแนวทางเดียวกัน เช่น การฟังดนตรีสลับกับการตอบคำถามเกี่ยวกับยาเสพติด การแสดงละครตลกที่ให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด การสร้างพื้นที่ในการออกกำลังกายหรือเล่นดนตรี เป็นต้น

- มาตรการเสริมสร้างทักษะชีวิต และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยชุมชน สถานที่ทำงานหรือหน่วยงานราชการจัดให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้มีโอกาสเข้าร่วม เช่น การออกค่ายเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและสอดแทรกกตัตธรรมทางศาสนา การร่วมปฏิบัติชุดกิจกรรมสำเร็จรูป (Daddy) กิจกรรมเพื่อสอนทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน เป็นต้น

- มาตรการเพื่อนช่วยเพื่อน ในการเฝ้าระวัง และช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พัฒนคติที่มีต่อ ยาเสพติด ในทำนองช่วยเหลือกันและกัน ให้ห่างไกลจากยาเสพติด โดยส่งเสริมให้สถานประกอบการ ต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญ โดยการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะชีวิต และทักษะที่จำเป็น ในการช่วยให้คำปรึกษาเพื่อให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด ตามแนวทางเพื่อนช่วยเพื่อน และมีการออกกำลังกาย ร่วมด้วย

- การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในสถานประกอบการ และชุมชน รวมถึงการเพิ่มมาตรการในการสอดส่อง ตรวจจับ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ และชุมชน

- กิจกรรมจิตอาสา เยาวชนสามารถร่วมกิจกรรมจิตอาสาได้ โดยการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐและ/หรือเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ/เยาวชนกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม จิตอาสาในรูปแบบง่ายๆ ที่ไม่ต้องใช้เวลามาก เพื่อทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น มูลนิธิกองทุนไทย หนึ่งใน องค์กรที่ร่วมจัดงาน “ตลาดนัดจิตอาสา” (ไทยเอ็นจีโอ, <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=๑๔๑๓>) เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถร่วมกิจกรรมจิตอาสาในรูปแบบง่ายๆ และหลากหลายกิจกรรมตามความสนใจ เป็นต้น

๒. กลุ่มเสี่ยง สามารถใช้มาตรการต่อไปนี้

- มาตรการแทรกแซง (Intervention Measure) หรือสอดแทรก เป็นการจัดกิจกรรมที่ ดำเนินการกับผู้ที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติด เช่น เริ่มทดลองใช้ยาเสพติด ใช้ยาเสพติดเป็นครั้งคราว แต่ยังไม่มีอาการติดยาเสพติด เช่น จัดให้มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือแบบไม่ต้องเผชิญหน้า ในรูปแบบ call center หรือ Website เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมในการใช้ยา การพัฒนา บุคลากรในชุมชน/สถานประกอบการเพื่อเป็นแกนนำในการป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

- กิจกรรมทางเลือกที่มีประโยชน์ในการเบี่ยงเบนความสนใจของกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ในสังคม เช่น กลุ่มผู้ว่างงาน กลุ่มด้อยโอกาสในสังคม ให้มีโอกาสแสวงหาความสุขในชีวิตโดยการเข้ามามี

ส่วนร่วมในกิจกรรมทางเลือกประเภทต่าง ๆ ตามความสนใจ และความถนัดของตน เช่น การฝึกอบรม อาชีพ การอบรมให้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

- มาตรการป้องปราม (Deterrence Measure) เพื่อลดโอกาสการใช้ยาเสพติด โดยต้องดำเนินการต่อเนื่อง ทำซ้ำบ่อย ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายหวาดกลัว และหยุดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เช่น การสุ่มตรวจปัสสาวะในสถานบริการ ในโรงงาน เป็นต้น

- มาตรการบริการสารสนเทศ ใช้สื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกม ละคร ภาพยนตร์ ในการให้ข้อมูลข่าวสารโทษภัยของยาเสพติด โดยเน้นเนื้อหาที่สะท้อนใจและมีอุทาหรณ์ รวมถึงการผลิตสื่อ คู่มือในการเพิ่มทักษะชีวิต ทักษะการเลี้ยงดูบุตร การพัฒนาบุคลิกภาพ และคุณธรรม

- การใช้แนวทางกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เด็กและเยาวชนเลิกพฤติกรรมดังกล่าว โดยไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย แต่ใช้กระบวนการทางสังคมและชุมชนแทน

- มาตรการทางชุมชน ได้แก่ ปรับสภาพแวดล้อมในชุมชน จัดแหล่งอบายมุข แหล่งมั่วสุม และแหล่งจำหน่ายยาเสพติดในชุมชน สร้างกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อให้สามารถใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ เช่น การกีฬา นันทนาการ เป็นต้น จัดให้มีที่ปรึกษาและแนะแนว เพื่อช่วยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ เมื่อเด็กและเยาวชนมีปัญหา รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่ผู้ปกครองในชุมชน และส่งเสริมให้มีกิจกรรมครอบครัวร่วมกันในชุมชน เช่น การรดน้ำขอพร ผู้ใหญ่/ผู้ปกครอง ในวันสงกรานต์ การกราบขอพรผู้ปกครอง ในวันพ่อ/วันแม่แห่งชาติ การจัดกิจกรรม ในวันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

- กิจกรรมจิตอาสา หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และสถานประกอบการสามารถ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาได้ตามความเหมาะสม และ ตามความต้องการของเด็กและเยาวชน โดยสามารถให้ข้อมูลและชักชวนให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วม กิจกรรมจิตอาสาที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นในชุมชนของเด็กและเยาวชน เป็นต้น "

- การจัดตั้งหรือจัดให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาในชุมชน เพื่อเป็นที่ปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มี ปัญหา

๓ กลุ่มติดยาเสพติด สามารถใช้มาตรการต่อไปนี้

- มาตรการในการป้องกันการระบาดของ การติดยา ผู้ที่ติดยาเสพติด มีส่วนสำคัญในการชักนำ ให้ผู้อื่นไปติดด้วย การขจัดไม่ให้มีผู้ติดยาหรือให้ลดจำนวนลงจะช่วยลดการแพร่ระบาดได้ การป้องกันจึง ควรมุ่งที่การหาผู้ที่ติดยาให้ได้โดยเร็วที่สุดและทำการรักษาให้ได้ผลโดยเร็ว และแยกออกไปจากสังคม เพื่อนำไปบำบัดรักษา โดยอาศัยกระบวนการคัดกรองที่มีประสิทธิภาพ

- มาตรการการคัดกรองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อคัดกรองเด็ก และเยาวชนที่ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยต้องมีหลักประกันว่าภายหลังจากการบำบัดรักษาหายขาดแล้ว สถานประกอบการต้องรับกลับเข้าทำงานใหม่ เป็นต้น

- มาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเพิ่มช่องทางการเข้ารับ การบำบัดรักษาตามความต้องการของเยาวชน เช่น การบำบัดในสถานบำบัดของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ ชุมชน การบำบัดโดยใช้วิธีการทางศาสนา และส่งเสริมให้ครอบครัว เพื่อน คนใกล้ชิด มีบทบาทใน การสร้างกำลังใจให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมากขึ้น เป็นต้น

- มาตรการลงโทษทางสังคม เช่น การกีดกันของคนในชุมชนหรือสถานประกอบการเพื่อให้ ผู้ติดยาเสพติดไปเข้ารับการบำบัดรักษา ไม่เช่นนั้น จะไม่รับทำงาน ไม่ยุ่งเกี่ยว ช้องแวงหรือพูดคุยด้วย เป็นต้น

- การสร้างความเชื่อ บรรทัดฐาน ค่านิยม ทศคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด โดยสนับสนุน ให้องค์กรที่เกี่ยวข้อง และสถานประกอบการร่วมส่งบุคลากรเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต และปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพให้เหมาะสม

๔ กลุ่มค้ายาเสพติด

- มาตรการทางเลือกพิเศษ คือเปิดโอกาสให้ผู้ค้าที่ต้องการกลับตัว กลับใจเข้าร่วม เพื่อ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และบำบัดรักษา เช่น โครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน ของสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นต้น

- มาตรการลงโทษทางสังคม คือการปลุกจิตสำนึกประชาชนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและต่อต้าน ยาเสพติด โดยนำมาตรการลงโทษทางสังคมมากดดันผู้ค้าในชุมชน เช่น การไม่ยุ่งเกี่ยวข้องแวงกับผู้ค้า และครอบครัวผู้ค้า การคว่ำบาตรทางสังคม เป็นต้น

- การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม แก่ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยที่เป็นเยาวชน โดยดำเนินการ ก่อนความผิดปรากฏต่อเจ้าพนักงาน และการติดตามดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะ

มติการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑. ควรมีการกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนตามสภาพพื้นที่ บริบทสิ่งแวดล้อม และช่วงวัยที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนในกลุ่มต่างๆ โดยต้องรณรงค์และกระตุ้นให้ครอบครัว ชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชน

๒. การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละพื้นที่ ชุมชน ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยสาเหตุของการใช้สารเสพติดในเด็กและเยาวชนกลุ่มต่างๆ ในเชิงลึก เพื่อนำมากำหนดแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

๓. ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เช่นการเสนอแนวทาง โครงการ ตามที่เด็กและเยาวชนสนใจ เป็นต้น

๔. ในการดำเนินโครงการ กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ และเทคนิคการทำงานเพิ่มเติมแก่เจ้าหน้าที่ที่ร่วมดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

๕. ควรมีการติดตาม ประเมินผลโครงการ กิจกรรม สื่อต่างๆ เป็นระยะ เพื่อนำผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานต่อไป

๖. ควรมีการสำรวจ จัดทำสถิติ รายงานผล หรือทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งมีความซับซ้อน และเฉพาะเจาะจงในแต่ละพื้นที่

๗. ควรเร่งปรับค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน เป็นลำดับแรก โดยใช้มาตรการผ่านสื่อ และการเพิ่มเนื้อหาสาระ และทักษะที่จำเป็นลงไปหลักสูตรการเรียนการสอน ตั้งแต่ปฐมวัย และชั้นอนุบาล

๘. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ควรเร่งปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด ทักษะคติของคนในชุมชนที่มีต่อผู้เสพ หรือผู้ที่เคยใช้ยาเสพติด โดยสนับสนุนให้สังคมเปิดโอกาส และให้การยอมรับผู้ที่ผ่านการบำบัดแล้ว เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นการทวีความรุนแรงของปัญหาและกระตุ้นให้จำนวนผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดรายใหม่เพิ่มมากขึ้น โดยการเพิ่มจำนวนของผู้เสพจะเป็นไปในลักษณะลูกโซ่ กล่าวคือ เมื่อผู้เสพรายเก่ายังไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ และอาศัยอยู่ในชุมชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในชุมชน พบเห็นลักษณะดังกล่าวจนเกิดเป็นความเคยชิน ซึ่งอาจมีพฤติกรรมการเล่นแบบ และติดยาเสพติดในที่สุด

๙. สำนักงาน ป.ป.ส. ควรสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน สถานประกอบการ และชุมชน โดยสนับสนุนองค์ความรู้ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากรใน

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามความเหมาะสม รวมถึงการให้คำปรึกษาและ ความช่วยเหลือ แก่หน่วยงานดังกล่าวอย่างเต็มที่ด้วย

๑๐. ควรมีการทำ/พัฒนาระบบเฝ้าระวังทางสังคม และระบบคัดกรองกลุ่มเสี่ยง ผู้เสพยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติดในระดับชุมชน โดยการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่นเทศบาล อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภาคประชาชนในพื้นที่ กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการทำฐานข้อมูลระดับท้องถิ่น เพื่อสามารถนำมาขับเคลื่อนงานและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับท้องถิ่น โดยผู้ที่ทำงานด้านนี้ ต้องมีความรู้และเทคนิควิธีการทำงานในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง โดยเฉพาะการทำงานด้านเด็ก และเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

๑๑. ควรมีการสำรวจต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน การสำรวจบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน เป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอเป็นรายปี เพื่อเตรียมการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตให้เด็กและเยาวชน ได้ตามต้นทุนแต่ละด้านที่มีจุดบกพร่องหรือมีคะแนนต่ำ และปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน ให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลไป

๑๒. ควรส่งเสริมให้มีการจำหน่ายเครื่องมือสำหรับการตรวจสอบสารเสพติดอย่างง่ายที่ผู้ปกครอง ครู สามารถนำไปใช้ในการป้องปรามเด็กและเยาวชนได้ ในราคาถูกและเหมาะสม

มติการนำองค์ความรู้ที่ได้มาเสนอแนะคลังข้อมูลวิชาการด้านยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.

๑. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ หันไปใช้ ยาเสพติด เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพต่อไป

๒. ควรส่งเสริมให้งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน ใช้สถิติพารามิเตอร์ใน การศึกษา เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มความสัมพันธ์และทิศทางของตัวแปรที่เป็นปัจจัยดังกล่าว

๓. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ม้งานวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่ที่สำนักงาน ป.ป.ส. ดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานตามพื้นที่ต่อไป อย่างน้อย ปีละ ๑ เรื่อง ซึ่งอาจสนับสนุนทุนวิจัยให้แก่หน่วยงานวิชาการ นิสิต นักศึกษาในพื้นที่ ทั้งนี้ยังสามารถสร้าง เครือข่ายการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ได้อีกด้วย โดยทุนสนับสนุนงานวิจัย อาจไม่ต้องเป็นเงินทุนจำนวนมาก แต่ควรมีการให้ความช่วยเหลือ ประสานความร่วมมือในการวิจัยด้วย

๔. ตัวแปรที่นำมาศึกษาปัจจัย/สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่หันไปใช้ยาเสพติด ควรเป็นตัวแปร เชิงนโยบาย

๕. ควรมีการศึกษาแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด เพิ่มเติม ซึ่งอาจนำแนวคิดจากต่างประเทศมาปรับใช้กับชุมชน พื้นที่ในบริบทของประเทศไทย เพื่อศึกษา ความเป็นไปได้และแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

๖. ควรมีการเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัย องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ให้ทราบและง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์

๗. ควรนำผลการสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามมาตรการยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (PD) ไปวิเคราะห์เชื่อมโยงกับงานวิจัยด้านการควบคุมตัวยาและนักค้ายาเสพติดในมิตงานศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน และการสังเคราะห์งานวิจัยตามยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการมิติเฝ้าระวังทั้งระดับพื้นที่/สถานที่ เพื่อเฝ้าระวังตัวยาและการเข้าถึงยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำให้งานด้านการป้องกันฯ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- คณะทำงานเครือข่ายวิชาการด้านติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (๒๕๕๖). **รายงานการประเมินผลโครงการประเมินผลแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๕ ระยะสิ้นสุดแผน (ตุลาคม ๒๕๕๔-กันยายน ๒๕๕๕)** (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพมหานคร : บริษัท เฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด
- ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. (๒๕๓๐). **บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๔). **แนวคิดและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทีซีจี พรินติ้ง จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๔). **มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (มีนาคม ๒๕๕๔-มกราคม ๒๕๕๘)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๔). **คู่มือ “เทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อสอนทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน”**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทีฟิล์ม จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๐). **รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๒). **คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๒๔๙/๒๕๕๒ ปฏิบัติการ “ประเทศไทยเข้มแข็ง ชนะยาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ ๕ ร้ว ระยะที่ ๒”**. กรุงเทพมหานคร : ดาด้าพรินติ้ง
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๒). **คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๘๒/๒๕๕๒ เรื่องยุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๒). **สถานการณ์ยาเสพติดประกอบการจัดทำแผนปี ๒๕๕๓**. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (๒๕๕๒). **กรอบยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธศาสตร์
- อัญมณี บุณกานนท์ และคณะ. (๒๕๕๒). **หลักสูตรชุดกิจกรรมเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณานุกรม (ต่อ)

กรมการปกครอง, (๒๕๕๑). **ทะเบียนราษฎร**. สถิติ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.dopa.go.th/stat/y_stat.html. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

กรุงเทพมหานครออนไลน์, (๒๕๕๒). **สพฐ.เผยหลักสูตรปี ๕๑ เน้นร่วมกิจกรรมจิตอาสา**. ข่าวการเมือง : การศึกษา [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/education/20090325/28007/สพฐ.เผยหลักสูตรปี๕๑-เน้นร่วมกิจกรรมจิตอาสา.html> (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓)

ผู้จัดการ. (๒๕๕๒). **ป.ป.ส.ห่วยยาเสพติดระบาดหนัก ชี้นำเร่งกำลังผลิตหาเงินซื้ออาวุธ**. ข่าว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://websociety.biz/news/NewsID-๕๕๒๐๐๐๑๒๕๔๘๖.htm>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

ไทยเอ็นจีโอ. (๒๕๕๒). **ตลาดนัดจิตอาสา กับแนวคิดร่วมสร้างประเทศไทย ด้วยการให้**. ข่าว [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=๑๔๑๓> (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

ไทยเอ็นจีโอ. (๒๕๕๔). **สงครามยาเสพติด = นโยบายประชานิยม บนซากศพและกองเลือด**. ข่าว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaingo.org/cgi-bin/content/content๒/show.pl?๐๓๕๕>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

พงษ์รักษ์ ศรีบัณฑิตมงคล. (ม.ป.ป.). **การตรวจหาสารเสพติดจากเส้นผม**. บทความ [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.sri.cmu.ac.th/~nsac/Research_Acrobat/Urine_๐๒.pdf (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓).

รัฐบาลไทย. (๒๕๕๑). **รัฐบาลเปิดนโยบาย ๓ ลด ๓ เพิ่ม ๓ เน้นปราบปรามยาเสพติดดีเคย์ ๒ เม.ย.นี้**. ข่าวทำเนียบ. ข่าว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://media.thaigov.go.th/pageconfig/viewcontent/viewcontent๑.asp?pageid=๔๗๑&directory=๑๗๓๕&contents=๑๗๐๗๕>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

สุนิสา ชื่นเจริญสุข. (๒๕๕๓). **ห้องเรียนของพ่อแม่**. บทความทั่วไป [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.roong-aroon.ac.th/NewWeb/index.php?option=com_content&view=article&id=๑๕๗:๒๐๑๐-๐๑-๒๕-๐๕-๓๑-๓๒&catid=๔๕:๒๐๑๐-๐๑-๑๑-๐๘-๒๑-๑๖&Itemid=๒๐๐ (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓)

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักสถิติแห่งชาติ. (๒๕๕๐). *จำนวนประชากร ณ วันที่ ๑ ม.ค.-๑ธ.ค. ๒๕๕๒ จำแนกตามเพศ ภาคที่ ๖ ราชอาณาจักร*. สถิติ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://portal.nso.go.th/otherWS-world-context-root/index.jsp>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, (๒๕๕๑). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ.๒๕๕๑*. สถิติ.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pocketBook/childSum๕๑.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒ มีนาคม ๒๕๕๓).

อาร์วายทีไนน์. (๒๕๕๐). *นายกรัฐมนตรีย้ำทุกหน่วยงานแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง มุ่งลดระดับปัญหาให้เหลือน้อยที่สุด*. ข่าว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.ryt9.com/s/govh/๒๕๒๖๐๑๒>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓).

National Youth Anti-Drug Media Campaign. (ม.ป.ป.). *หวัชข้อบทความ* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.mediacampaign.org> (วันที่ค้นข้อมูล : ๔ มกราคม ๒๕๕๓).

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาววรางคณา นพฤทธิ์
วัน/เดือน/ปีเกิด	๖ ธันวาคม ๒๕๑๙
การศึกษา	- วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ - บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช - รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์การทำงาน

อดีต

ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
หน่วยงาน	ศาลจังหวัดปัตตานี

ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๓๓)

ตำแหน่ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
หน่วยงาน	ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) กระทรวงยุติธรรม